1. Innledning 3
1.1. Bakgrunn 3
1.2. Juss-Buss' fire hovedmålsettinger 3
1.2.1. Rettshjelp 3
1.2.2. Rettspolitikk 4
1.2.3. Forskning 4
1.2.4. Utdanning 4
2. Organisasjonsforhold 5
2.1. Organisatorisk oppbygging 5
2.2. Medarbeiderne 6
2.3. Kontorlokaler 6
3. Saksbehandling 7
3.1. Oversikt over saksmottakene 2010 7
3.2. Antall uker i drift 8
3.3. Antall saker i året 8
3.4. Former for juridisk rådgivning 10
3.5. Mottakssted 10
3.6. Mottaksmåned 12
4. Opplysninger om de som søker råd hos Juss-Buss 13
4.1. Kjønn 13
4.2. Nasjonalitet 14
4.3. Bosted 15
4.4. Inntekt 16
4.5. Advokatbruk 17
4.6. Hvordan kommer klientene i kontakt med Juss-Buss 19
4.7. Medlemskap i Studentskipnaden i Oslo (SiO) og fagorganisasjon 20
5. Rettshjelp i gruppene 21
5.1. Fordeling av saker etter rettsområder i 2010 21
5.2. Sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppa (SAG) 23
5.2.1. Sosial- og helserett 24
5.2.2. Trygderett 26
5.2.3. Arbeidsrett 28
5.3. Fengsels- og husleierettsgruppa (FEG) 30
5.3.1. Fengselsrett 31
5.3.2. Husleierett 33
5.4. Innvandringsrettsgruppa (INNVA) 35
5.4.1. Innvandringsrett: 35
5.5. Gjelds- og familierettsgruppa (GOF) 38
5.5.1. Familierett 38
5.5.2. Gjeldsrett 40
6. Rettspolitikk 42
6.1. Rettspolitisk gruppe 42
6.1.1. ”Fredagspils” i 2010 42
6.1.2. Rettspolitisk seminar 42
6.2. Rettspolitikk på tvers av gruppene 43
6.2.1. Rettshjelpsgruppen (REG) 43
6.2.2. Kinagruppa 44
6.2.3. Vietnamprosjektet 45
6.2.4. Russland 46
6.2.5. Palestina 48

6.2.6. Kroatia 48
6.2.7. Oppsøkende gruppe 48
6.2.8. Skrivegruppa 49
6.2.9. Festskriftgruppa 49
6.3. Rettspolitikk i gruppene 49
6.3.1. Rettspolitisk aktivitet på SAG året 2010 49
6.3.2. Rettspolitisk aktivitet på GOF året 2010 52
6.3.3. Rettspolitisk aktivitet på INNVA året 2010 54
6.3.4. Rettspolitisk aktivitet på FEG året 2010 58
7. Forskning og utredning 66
7.1. Generelt 66
8. Utdanning 66
8.1. Innledning 66
8.2. Begynneropplæring 66
8.3. Fadderordning 67
8.4. Gruppene 67
8.5. Andresemesters opplæring 67
8.6. Tredjesemesters opplæring 67
8.7. Veiledning 68
8.8. Fellesseminaret 68
8.9. Annen opplæring 69
9. Økonomi og drift 70
9.1. Budsjett og regnskap 2010 70
9.2. Kommentarer til regnskapet 70
9.2.1. Om inntekter 71
9.2.2. Om utgifter 71
9.2.3. Om diverse tiltak 72
9.2.4. Kommentarer fra økonomiavdelingen ved Juridisk fakultet, ved Trond Skjeie 73
9.2.5. Avsluttende merknader til regnskapet 73
9.3. Generelle kommentarer til drift og økonomi 74
9.4. Antall arbeidstimer og vederlagsfritt arbeid 74
9.5. Fordelingen av antall faktiske arbeidstimer på gruppene 76
10. Ansatte i Juss-Buss i 2010 77
11. Publikasjoner 78
11.1. Hefter i Juss-Buss stensilserie 78
11.2. Andre publikasjoner 84

1. Innledning

1.1. Bakgrunn

Juss-Buss startet opp i 1971 som et kritisk fagpolitisk tiltak. Det første saksmottaket fant sted i egen buss på Oppsal den 24. september 1971. Tiltaket har helt siden oppstarten arbeidet for å sikre og bedre rettsstillingen for ressursfattige samfunnsgrupper og vanlige lønnsmottakere. Utgangspunktet for virksomheten var og er at rettssystemet i praksis som oftest tjener de ressurssterke sine interesser. Den gang som nå var dessuten studiet teoretisk lagt opp. Initiativtakerne til Juss-Buss ønsket derfor å praktisere jussen der hvor den skapte mest velferdsmessig nytte. Fra et mer overordnet perspektiv må oppstarten av Juss-Buss også sees i sammenheng med radikaliseringen av studentmassene på slutten av 60 - tallet og begynnelsen av 70 - tallet.

Gjennom perioder med arbeidsgrupper som blant annet husokkupasjonsgruppa og sigøynergruppa, bestod Juss-Buss etter hvert av fire arbeidsgrupper og en administrasjon. Slik er situasjonen også i dag. Arbeidsgruppene arbeider i dag til sammen med en rekke rettsområder. For mer informasjon om dette arbeidet, se kapittel 2 og 5. Felles for områdene er at de ikke er tilstrekkelig dekket av den offentlige ordningen med lov om fri rettshjelp. I tillegg har ressurssvake grupper store udekkede rettshjelpsbehov på områdene, slik at deres rettssikkerhet ikke er tilstrekkelig ivaretatt. Det udekte rettshjelpsbehovet til ressurssvake grupper er veldokumentert, både gjennom flere rettshjelpsundersøkelser og den store pågangen til Juss-Buss og andre lavterskel rettshjelpstiltak rundt om i landet.

Juss-Buss er gitt tillatelse til å yte rettshjelp av Justisdepartementet etter domstolloven av 13. august 1915 nr 5, § 218 andre ledd nr 3. Tillatelsen forutsetter at Juss-Buss er faglig tilknyttet det juridiske fakultet. Juss-Buss er i dag underlagt Institutt for kriminolog og rettssosiologi, det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo.

Mer informasjon om organisatoriske forhold finnes i kapittel 2 i denne rapporten, samt på www.jussbuss.no hvor det finnes oppdaterte nyheter og generell informasjon fra Juss-Buss.

1.2. Juss-Buss' fire hovedmålsettinger

I 1976 ble det bestemt at Juss-Buss skulle ha følgende målsettinger: rettshjelp, rettspolitikk, forskning og utdanning.

1.2.1. Rettshjelp

Helt siden oppstarten i 1971 har utgangspunktet for arbeidet vårt vært å gi juridisk bistand i enkeltsaker. Rettshjelpen ytes i form av muntlig og skriftlig rådgiving, samt partsrepresentasjon, se punkt 3.4. For å sikre høy kvalitet på arbeidet, er saksbehandlingen underlagt restriktive kontrollrutiner. Det er viktig for oss at våre klienter ikke skal lide rettstap fordi de ikke har råd til å gå til advokat. Derfor må vår bistand ikke være dårligere enn den hjelpen våre klienter ville ha fått hos en advokat. Juss-Buss mener at rettshjelpen vi yter svarer til denne målsetningen.

Juss-Buss har en sosial profil. Vi prioriterer å gi rettshjelp til samfunnsgrupper som av økonomiske eller andre grunner ikke kan få juridisk hjelp andre steder. Vi prioriterer i tillegg arbeid på rettsområder som har stor velferdsmessig betydning for den enkelte klient. Se for øvrig kapittel 3, 4 og 5 og statistikken der.

1.2.2. Rettspolitikk

Saksbehandlingen tjener som erfaringsgrunnlag for vårt rettspolitiske arbeid. Gjennom behandling av enkeltsaker skaffer vi oss kunnskap om hvilke juridiske og sosiale problemer som kan være felles for ulike samfunnsgrupper. Disse erfaringene brukes så til påvirkningsarbeid for å endre rettstilstanden eller praktiseringen av regelverket til fordel for våre klientgrupper. Rettspolitisk arbeid vil oftest hjelpe flere, og kan derfor fungere mer effektivt enn arbeid med enkeltsaker. Det rettspolitiske arbeidet kan blant annet bestå i å følge politiske prosesser knyttet til saker som berører våre klientgrupper (herunder arrangere lobbymøter, skrive høringsuttalelser osv.), arrangere debatter, skrive brosjyrer, profilere saker i media med mer, se kapittel 6.

1.2.3. Forskning

Rettsområdene som Juss-Buss jobber med vies i liten grad oppmerksomhet fra det etablerte juridiske forskningsmiljøet. Problemer som oppdages under behandlingen av enkeltsaker og rettspolitisk arbeid utdypes derfor ofte av medarbeiderne gjennom forskning. Dette resulterer gjerne i studentavhandlinger, hvor Institutt for kriminologi og rettssosiologi som oftest står for veiledningen, se kapittel 7.

1.2.4. Utdanning

Juss-Buss mener det er en stor mangel ved det juridiske embetsstudiet at praktisk erfaring i svært liten grad er en del av utdannelsen.

Gjennom sitt arbeid på Juss-Buss lærer medarbeiderne juridiske fag og arbeidsmetoder som ellers ikke er prioritert ved fakultetet. I praksisperioden får medarbeiderne forberedt seg på å arbeide med saksbehandling på samme måte som ferdige jurister. I tillegg ønsker vi å gi medarbeiderne nye perspektiver og holdninger til jussen som de kan ta med seg videre. Utdanningen skjer gjennom både generell undervisning for alle medarbeiderne og spesiell undervisning innad i arbeidsgruppene. Den viktigste opplæringen skjer likevel gjennom arbeidet med enkeltsaker og den ukentlige gruppekontrollen av disse.

2. Organisasjonsforhold

2.1. Organisatorisk oppbygging

Juss-Buss er organisatorisk underlagt Institutt for kriminologi og rettssosiologi ved det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Faglig leder for Juss-Buss, Olaf Halvorsen Rønning, er forsker ved Institutt for kriminologi og rettssosiologi.

Juss-Buss drives etter et prinsipp om flat struktur. Vår organisasjonsstruktur er som følger:

- Plenum

Plenum er Juss-Buss' høyeste organ og består av alle medarbeidere på Juss-Buss. Juss-Buss drives etter vedtekter vedtatt av Plenum. Vedtektene finnes tilgjengelig på http://www.jussbuss.no/.

- Styret

Saker av vedrørende daglig drift delegeres av Plenum til styret, bestående av daglig leder og en representant fra hver faggruppe. Faglig leder har møterett.

- Rettspolitisk gruppe

Rettspolitisk gruppe (R) samordner det rettspolitiske arbeidet på Juss-Buss. R arrangerer også temamøter og seminarer som setter fokus på aktuelle juridiske, rettspolitiske og andre samfunnsmessige problemstillinger. R består av daglig leder og en representant fra hver faggruppe. Faglig leder har møterett.

- Daglig leder og administrasjon

Den løpende administrasjon og pengeforvaltning står daglig leder, i samarbeid med styret, ansvarlig for. Daglig leder velges blant tidligere medarbeidere, og ansettes for halvannet år av gangen. Daglig leder, faggruppene og en kontormedarbeider med stillingsbrøk på 25 % deler ansvaret for kontordrift og sentralbord. Regnskapet føres av Universitetets regnskapsseksjon.

- Faggruppene

Medarbeiderne på Juss-Buss er delt inn i faggrupper (saksbehandlingsgrupper). Spesialiseringen dette innebærer er etter vår mening en garanti for en god og effektiv saksbehandling. Ansvaret for saksbehandlingen ligger hos gruppa som helhet, ikke den enkelte medarbeider. Arbeidet som gjøres av den enkelte medarbeider kontrolleres av gruppa på ukentlige gruppemøter.

I 2010 har Juss-Buss hatt følgende fire faggrupper:

- Sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppa (SAG).
- Fengsels- og husleierettsgruppa (FEG).
- Innvandringsrettsgruppa (INNVA).
- Gjeld- og familierettsgruppa (GOF).

- Ad hoc-grupper

Fra tid til annen opprettes også forskjellige ad hoc-grupper på tvers av våre faggrupper, se punkt 6.2. I 2010 hadde vi følgende ad hoc-grupper:

- Rettshjelpsgruppa
- Lobbygruppa
- Kinagruppa
- Vietnamgruppa
- Palestinagruppa
- Skrivegruppa
- Festskriftgruppa
- Grupper for oppsøkende virksomhet

2.2. Medarbeiderne

Det arbeider til enhver tid ca. 30 jusstudenter på Juss-Buss, og vi ansetter vanligvis ti nye medarbeidere hvert semester. Nye medarbeidere får grundig opplæring basert på erfaringene fra nesten 40 års virksomhet. Det legges vekt på å gi medarbeiderne innsikt i de problemer rettssystemet skaper for vanlige folk og svakerestilte grupper. Dette er som nevnt problemer det juridiske studium tradisjonelt har vært lite fokusert på.

Medarbeiderne er tilknyttet organisasjonen i tre semestre. De to første semestrene arbeider medarbeiderne fulltid, og deltar både i saksbehandling og driften. Det siste semesteret jobber medarbeiderne deltid. I denne perioden brukes arbeidstiden spesielt til kvalitativ kontroll og opplæring av nye medarbeidere. Ferdige medarbeidere utfører en betydelig del av forskingen som gjøres av Juss-Buss, i form av å gjøre rettssosiologiske undersøkelser og skrive juridiske avhandlinger.

For å få jobb som medarbeider i Juss-Buss må søkeren ha bestått 1. og 2. avdeling av mastergraden i rettsvitenskap. Ansettelse foretas på bakgrunn av en helhetsvurdering av søkeren der følgende momenter tillegges vekt (vedtektene § 12):

- Særlige forutsetninger og engasjement innenfor Juss-Buss' arbeidsområder
- Arbeids- og organisasjonserfaring
- Personlige egenskaper

Karakterer tillegges ikke avgjørende vekt.

2.3. Kontorlokaler

Juss-Buss disponerer i dag egne lokaler i Arbinsgate 7. Våre lokaler består av tre klientrom, en liten resepsjon hvor administrasjonen holder til, et kontor til hver faggruppe, samt et fellesrom hvor allmøter og lignende blir avholdt. Kontorlokalene er innredet og tilrettelagt slik at de i minst mulig grad virker fremmedgjørende på våre klienter. Like fullt er det et snarlig behov for oppgradering og oppussing, særlig med tanke på slitasje- og belastningsplager knyttet til kontorutstyret, samt dårlig inneklima. I 2010 ble ett av klientrommene, som vi også bruker som bibliotek, pusset opp av teknisk avdeling ved Universitetet i Oslo.

3. Saksbehandling

Saksbehandlingen er den mest tidkrevende delen av arbeidet på Juss-Buss, men også en forutsetning for å kunne drive rettspolitikk, forskning og utdanning.

Juss-Buss forsøker å registrere alle innkomne henvendelser. Det skjer bare unntaksvis at klienter henvises til andre instanser uten at henvendelsen registreres. Klienter som kun ønsker brosjyremateriell og lignende registreres likevel ikke.

Vi registrer antall saker, ikke antall klienter. Vår erfaring er at et juridisk problem sjeldent kommer alene, derfor kan det være flere saker som er registrert på samme person. En slik registrering gir et mer korrekt bilde av rettshjelpsbehovet.

3.1. Oversikt over saksmottakene 2010

All erfaring fra rettshjelpsfeltet viser at det er vanskelig å nå ut til de klientgruppene som har det største rettshjelpsbehovet. Dette skyldes flere forhold. For det første er det kostbart å betale for kvalifisert juridisk bistand. For det andre er det mange som ikke er klar over at de har et juridisk problem. For det tredje er det mange som har en psykisk og/eller sosial sperre for å oppsøke juridisk bistand, den såkalte advokatsperren.

På grunn av disse forholdene har Juss-Buss derfor som mål å i stor grad drive oppsøkende virksomhet, slik at vi kan møte de menneskene som ellers ikke ville kommet i kontakt med oss. I 2010 ble satsningen på oppsøkende virksomhet intensivert og foredrag/saksmottak ble avholdt flere nye steder. Økonomiske og menneskelige ressurser setter imidlertid visse grenser for omfanget av den oppsøkende virksomheten.

I 2010 har vi hatt saksmottak følgende steder:

- Juss-Buss` egne lokaler
  Fast saksmottakstid er mandag kl 10-15 og torsdag kl. 17-20. Klientene møter opp personlig, ringer eller henvender seg til oss gjennom brev eller faks. Vi svarer som hovedregel ikke på henvendelser pr. e-post. Brosjyrer og annet materiell kan lastes ned fra våre hjemmesider: www.jussbuss.no.

- Fengsler på Østlandet
  Fengselsgruppa besøker fengsler i østlandsområdet hver mandag. De mest besøkte fengslene er Ringerike, Ila, Oslo, Halden og Ullersmo.

- Universitetet på Blindern
  Juss-Buss har i 2010 hatt fast saksmottak utenfor Karrieresenteret på Blindern annenhver tirsdag mellom kl. 11-15. Samarbeidsavtalen med Studentsamskipnaden i Oslo (SiO) ble inngått i 1990.

- Oppsøkende grupper
  De oppsøkende gruppene gjennomførte en rekke saksmottak rundt omkring i Oslo i løpet av året, blant annet på Selvhjelpens hus, voksenopplæringssentra og distriktspsykiatriske sentra. For mer informasjon, se punkt 6.2.7.

3.2. Antall uker i drift

I 2010 hadde vi som vanlig full drift i 40 uker. I tillegg holdt vi åpent med begrenset bemanning i seks av åtte uker i sommerperioden mellom uke 24 og uke 31. I denne perioden var kontoret bemannet med en til to saksbehandlere på hver gruppe. I tillegg var en kontormedarbeider og daglig leder til stede i deler av perioden. Til sammen holdt Juss-Buss åpent 46 uker, det vil si to uker mindre enn i 2009. Dette skyldtes i hovedsak at vår økonomiske situasjon gjorde det vanskelig å holde åpent gjennom hele sommerferien. I 2010 hadde vi i alt stengt seks uker, tre uker i forbindelse med juleferien, én uke i forbindelse med påskeferien og to uker i forbindelse med sommerferien. I juli måned tok vi i 2010 imot 190 henvendelser, mot 370 henvendelser samme måned i 2009, da vi hadde åpent gjennom hele sommeren. Da det er få andre rettshjelpstiltak som holder åpent i de to ukene vi holdt stengt, kan dette ha ført til at noen av de klientene som ikke kom i kontakt med Juss-Buss i denne perioden har lidt rettstap. Dette viser viktigheten av at Juss-Buss har ressurser nok til å holde åpent flest mulige uker.

3.3. Antall saker i året

Vi registrerte 4854 saker i 2010. Dette representerer en nedgang fra fjorårets rekordhøye antall saker. Like fullt er det et høyt tall, da det er det tredje høyeste vi noen sinne har registrert. Dette viser at det forstsatt er et stort udekket behov for rettshjelp i det norske samfunnet.

Vi mener at nedgangen i antallet saker ikke representerer noe endring i det udekkede rettshjelpsbehovet, men først og fremst skyldes forhold på vår side. Det gjelder for det første en endring i prioriteringene våre mot mer rettspolitisk arbeid, og for det annet at det registrerte antallet saker ikke er sammenlignbart med tidligere års registreringer.

Bakgrunnen for at det registrerte antallet saker ikke er direkte sammenlignbart med tidligere års tall er mangedelt.

For det første har vi i 2010 innarbeidet nye sakskategorier i statistikken vår. Dette var en nødvendig oppdatering fra de gamle sakskategoriene, som i stor grad var utdaterte. Omleggingen medførte at henvendelser med en rekke spørsmål, som tidligere ville bli registrert i flere kategorier, nå faller inn under én sakskategorisering.

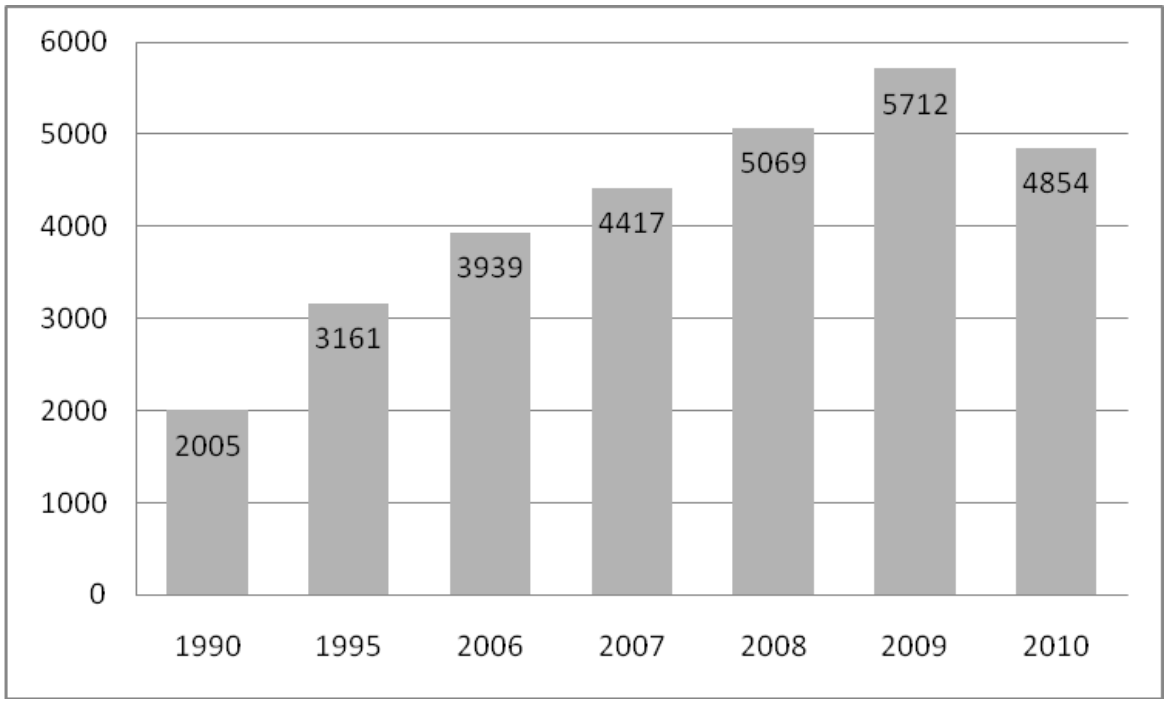
For det annet har vi i 2010 hatt betydelige problemer med statistikkføringen vår. I påvente av nytt saksbehandlingsprogram med statistikkfunksjon (Advisor), skulle alt tallgrunnlag for 2010 registreres i vårt eksisterende saksbehandlingsprogram, Julius. I mars 2010 brøt saksbehandlingsprogrammet Julius sammen, med den konsekvens at alt foreløpig tallgrunnlag for 2010 ble tapt. Deler av dette tallgrunnlaget kunne

rekonstrueres manuelt, med utgangspunkt i klientskjema som ikke var makulert, men store deler av grunnlaget lot seg ikke gjenoppbygge.

Som følge av mangelen på programvare for statistikk, ble statistikken ført manuelt i perioden etter systembruddet i Julius. Dette var ment som en ad-hoc løsning, i påvente av ny programvare fra Advisor. Dessverre klarte ikke Advisor å levere programvaren i løpet av 2010, hvilket resulterte i at den manuelle statistikkføringen ble hovedregelen i 2010. I ettertid har det vist seg at praksis rundt føring av statistikk gjennom skjemaføring til dels har variert betydelig fra gruppe til gruppe, samt fra medarbeider til medarbeider. Dette har gjort statistikken for 2010 mindre presis enn vi hadde ønsket. I tillegg har den manuelle statistikkføringen medført en reduksjon i totalt antall saker. Dette da det av de manuelle statistikkføringsskjemaene ikke i stor nok grad fremgår hvorvidt én klient har flere saker gående. Hvor man da tidligere eksempelvis har registrert fire saker på en klient med rettslige problemer innenfor fire ulike rettsområder, har man i 2010 i mange tilfeller kun registrert én sak.

Når det gjelder hvorvidt tallgrunnlaget er representativt for karakteren av sakstilfanget i 2010, vil vi påstå at så er tilfelle. Statistikk fra tidligere år tyder på at månedene januar til mars ikke skiller seg vesentlig fra årets øvrige måneder når det gjelder sakenes utgangspunkt, art og utvikling. Variablene knyttet til klienter som tar kontakt med oss i denne perioden, ser historisk sett heller ikke ut til å skille seg fra året for øvrig.

Det at statistikken er mangelfull, vil likevel kunne gi relativt store utslag, spesielt på kategoriseringene innad i faggruppene. Vi vil derfor være forsiktige med å trekke konklusjoner utelukkende fra statistikken fra 2010. Der andeler har steget er imidlertid funnene mer interessante, fordi dette ikke i samme grad kan skyldes mangelfull statistikk. Det kan imidlertid i noen tilfeller skyldes endrede sakskategorier.

3.4. Former for juridisk rådgivning

Saksbehandlingen i Juss-Buss deles i tre hovedkategorier:

- Muntlige saker

Vi definerer ”muntlige saker” som saker hvor vi gir muntlig veiledning til klienten uten å representere klienten ovenfor en motpart. Disse spørsmålene er juridisk sett ofte relativt enkle, men ikke alltid. Det vanligste er at folk ønsker å få opplysninger om rettstilstanden på et avgrenset område for å sikre eller avklare sin rettsstilling. Eksempler på dette er spørsmål i tilknytning til barnefordeling ved skilsmisse, oversikt over regler for oppsigelse i husleie- eller arbeidsforhold, rådgivning om vilkår for familiegjenforening og muntlig hjelp til å fremme søknad om for eksempel sosialstønad. I mange slike saker kan klienten ofte selv ta hånd om sine problemer etter en kort muntlig veiledning fra Juss-Buss. Dette blir en form for hjelp til selvhjelp, en veiledningsform vi tilstreber å benytte der det er hensiktsmessig og forsvarlig. Muntlige saker kan imidlertid også være av langt mer omfattende karakter, for eksempel ved at Juss-Buss bistår en klient med muntlige råd. Majoriteten av sakene faller inn under kategorien ”muntlige saker”. Det eneste fellestrekket ved sakene er at vi ikke representerer klienten ovenfor en motpart.

- Kort skriftlig informasjon (KSI)

Vi definerer KSI’er som saker hvor det gis skriftlig informasjon til klienten, og hvor klienten deretter for eksempel løser spørsmålet selv eller selv tar av seg kontakten med motparten. Denne typen saksbehandling benyttes der muntlig rådgiving ville virke utilfredsstillende fordi jussen eller faktumet i saken er komplisert eller uklart, men hvor saken ikke er for vanskelig til at klienten selv kan følge opp saken videre. Å skrive informasjonsbrosjyrer er en måte å rasjonalisere denne type rådgivning på. Som nevnt har vi som mål om å bidra til at klienten selv kan ta saken i egne hender. Dette er den mest effektive måten å løse problemer på. I mange tilfeller vil det også være konfliktdempende, slik at det på lengre sikt kan føre til at færre saker bringes inn for et allerede presset domstolsapparat.

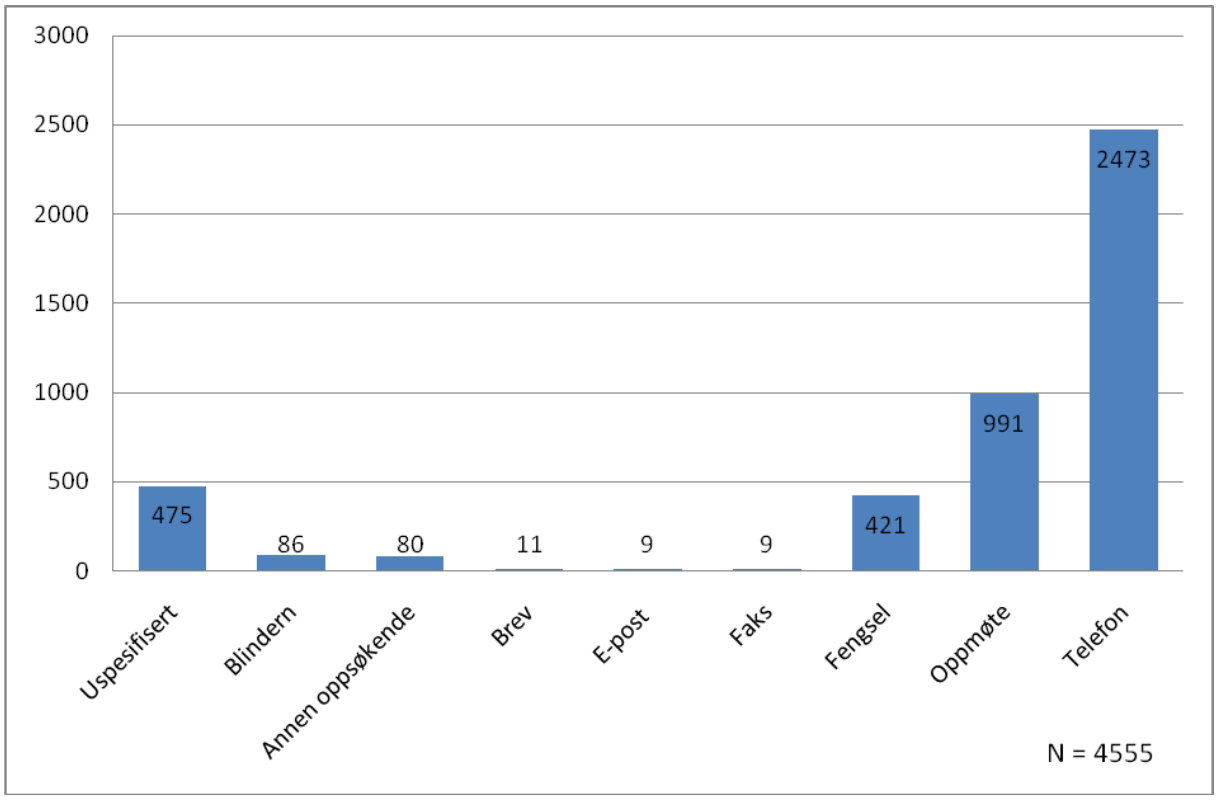
- Skriftlige saker (partsrepresentasjon)

Vi definerer ”skriftlige” saker som saker der vi representerer klienten overfor en motpart, skriftlig eller muntlig. Dette er ofte saker hvor styrkeforholdet mellom partene er svært skjevt, typisk fordi motparten besitter egen juridisk kompetanse eller er et offentlig organ. I slike saker vil rettshjelpen kunne bestå av å skrive klager på vedtak fra det offentlige, skrive anker til trygderetten, representere klienter i forliksrådet, forhandlingsmøte med arbeidsgiver og i møte med namsmyndighetene. ”Skriftlige” saker er den mest tidkrevende form for rettshjelp vi yter.

Som følge av problemene med tallgrunnlaget for 2010 har det ikke vært mulig å utlede informasjon om hvorvidt saken har blitt behandlet ”muntlig” ved ”kort skriftlig informasjon” eller ”skriftlig.

3.5. Mottakssted

Nedenfor følger en oversikt over fordelingen av saker etter hvor og på hvilken måte saken ble mottatt.

Rundt 70 % av henvendelsene til Juss-Buss skjer ved at klientene selv kontakter oss, enten ved personlig oppmøte i våre lokaler, gjennom telefon, brev, e-post eller faks.

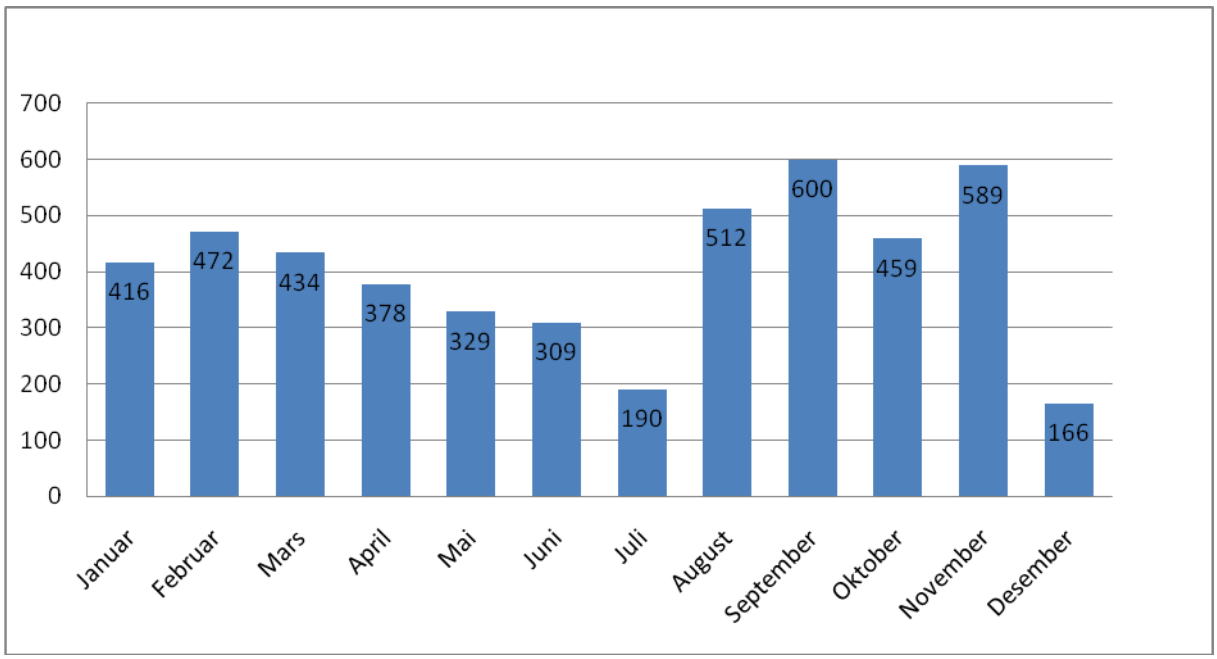
Antallet saker som kom inn gjennom oppsøkende virksomhet er dessverre ikke kommet til syne i statistikken for 2010. Årsaken er det manglende fokuset på å statistikkføre grundig underveis i 2010. Da man ved oppsøkende virksomhet i større grad enn ellers overfører saker til andre medarbeidere på Juss-Buss, har en del opplysninger dessverre ikke kommet med i vårt statistikkmateriale. Dersom man ser på tallene fra i fjor og den pågangen man har opplevd på de oppsøkende mottakene tyder mye på at den største delen av de uspesifiserte sakene stammer fra Blindern eller annen oppsøkende virksomhet.

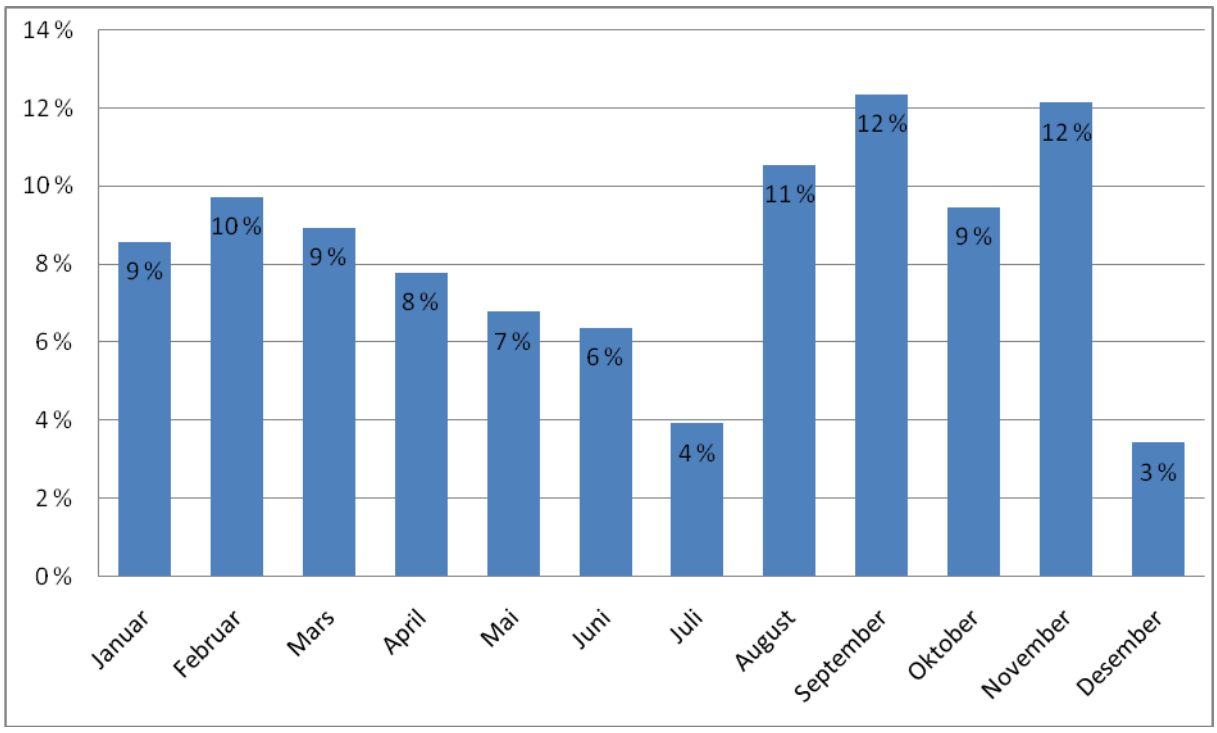
Den enorme økningen i saker mottatt på disse mottaksstedene i 2009 da vi hadde en mer fullstendig statistikk indikerer at vi når ut til grupper med stort udekket rettshjelpsbehov. Tallene underbygger også behovet for fortsatt satsning på oppsøkende virksomhet. Vi mener derfor at det stadig er behov for å opprettholde og utvide disse prosjektene. De vies mye ressurser, både i form av arbeidstimer og penger. Pengene som brukes på oppsøkende virksomhet går i stor grad til trykking og oversettelse av brosjyrer. Målsetningen med økt satsning på oppsøkende arbeid var å nå ut til de som trenger det mest, kombinert med at vi ønsket å undersøke det latente rettshjelpsbehovet i gruppene vi oppsøker.

Når det gjelder oppsøkende virksomhet generelt, er det dessuten viktig å ta høyde for at klienter kontakter oss i våre lokaler fordi de ble gjort oppmerksomme på Juss-Buss gjennom vår oppsøkende virksomhet. Oppsøkende virksomhet har således en større effekt enn det som framkommer av statistikken.

3.6. Mottaksmåned

Nedenfor følger en oversikt over antall saker vi mottok per måned, og den prosentmessige fordelingen av mottatte saker i hver måned.

Gjennomsnittlig sakstilfang per måned lå på 404 i 2010.

I 2010 tok vi inn flest saker i høstmånedene august, oktober og november. Til sammen mottok vi over 1/3 av alle sakene i løpet av disse tre månedene. De tre siste årene har det vært vanlig at sakstilfanget har vært størst på høsten, noe som gir seg

utslag i en stor arbeidsbelastning på medarbeiderne i disse månedene.

I sommermånedene er det lavere sakstilfang, men vi ser at det fremdeles er jevn pågang og et stort behov for et rettshjelpstilbud også i disse månedene. I denne perioden har vi redusert drift, noe som innebærer at sakstilfanget må håndteres av færre saksbehandlere. Dette gjør at arbeidsbelastningen er høy i disse månedene. Med bedre økonomiske forutsetninger ville vi kunne gitt klientene som henvender seg til oss i denne perioden like omfattende bistand som ellers i året. Den lave andelen saker mottatt i juli kommer som en følge av at vi holdt stengt halve måneden.

Det lave sakstilfanget i desember skyldes at den økonomiske situasjonen gjør at vi må holde julestengt i tre uker.

Vi ser at de klientene som henvender seg til oss i sommermånedene gjennomgående har lavere inntekt enn gjennomsnittet for hele året.[1]

4. Opplysninger om de som søker råd hos Juss-Buss

4.1. Kjønn

Av de 4854 sakene vi registrerte i 2010 har vi fått registrert informasjon om klientens kjønn i 4402 av disse. Av de 4402 var 1734 kvinner og 2668 menn. Med andre ord stod menn for 61 % av henvendelsene. Kvinneandelen er oppe i 39 %, noe som er lavere enn tendensen vi så fra 2008 og 2009, da kvinneandelen stadig økte. I 2009 var andelen kvinner som henvendte seg til Juss-Buss 46 %. Dette kan imidlertid skyldes den mangelfulle statistikken fra 2010 og vi vil derfor være forsiktige med å dra konklusjoner før vi ser tallene fra 2011.

Begrunnelsen for den tradisjonelt skjeve fordelingen ligger nok først og fremst i at JURK (Juridisk rådgivning for kvinner) har sine lokaler i samme bygning som oss. Disse håndterer derfor en god del av de kvinnelige klientene som ellers ville ha kommet til Juss-Buss. Vi har ikke noe grunnlag for å spekulere i årsaken til den økte kvinneandelen blant Juss-Buss' klienter. For øvrig er det grunnlag for å slutte at langt flere kvinner enn menn benytter seg at tilbudene til JURK og Juss-Buss til sammen.

Ellers ser vi at kvinnene som henvender seg til Juss-Buss i gjennomsnitt har høyere inntekt enn menn.[2] Imidlertid ser vi her store variasjoner mellom saksområdene. På saksområder som ekteskapsrett, arverett og barnerett ser vi at menn har høyest gjennomsnittsinntekt, mens på saksområder som fengselsrett, husleierett og utlendingsrett har de mannlige klientene som henvender seg til oss lavere gjennomsnittsinntekt enn de kvinnelige.

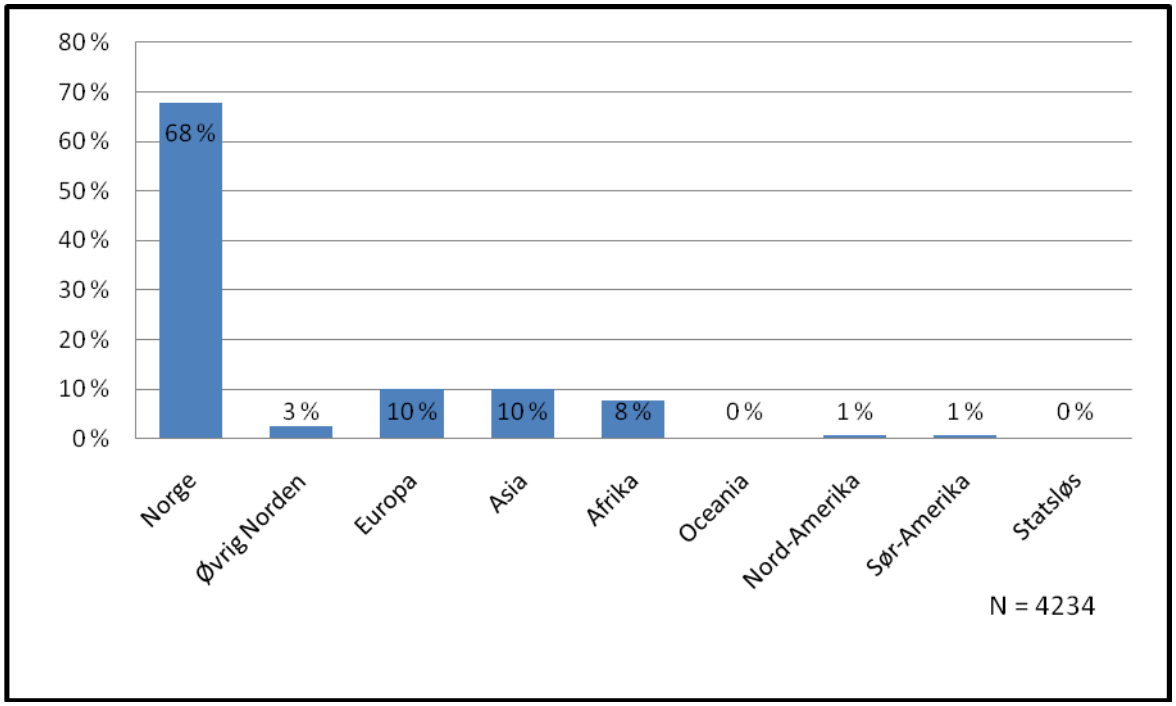
1 Gjennomsnittsinntekten for klientene som henvendte seg til oss i juli var 168 605 kr.

2 Gjennomsnittsinntekten til våre kvinnelige klienter er på 210 417 kr, mens den for mannlige klienter er på 185

2 Gjennomsnittsinntekten til våre kvinnelige klienter er på 210 417 kr, mens den for mannlige klienter er på 185
639 kr.

4.2. Nasjonalitet

Nedenfor følger en tabell som viser oversikt over klientenes nasjonalitet.

68 % av klientene har norsk statsborgerskap, men mange av disse har et annet opprinnelsesland. Prosentandelen har de siste syv årene ligget et sted mellom 68-80 %.

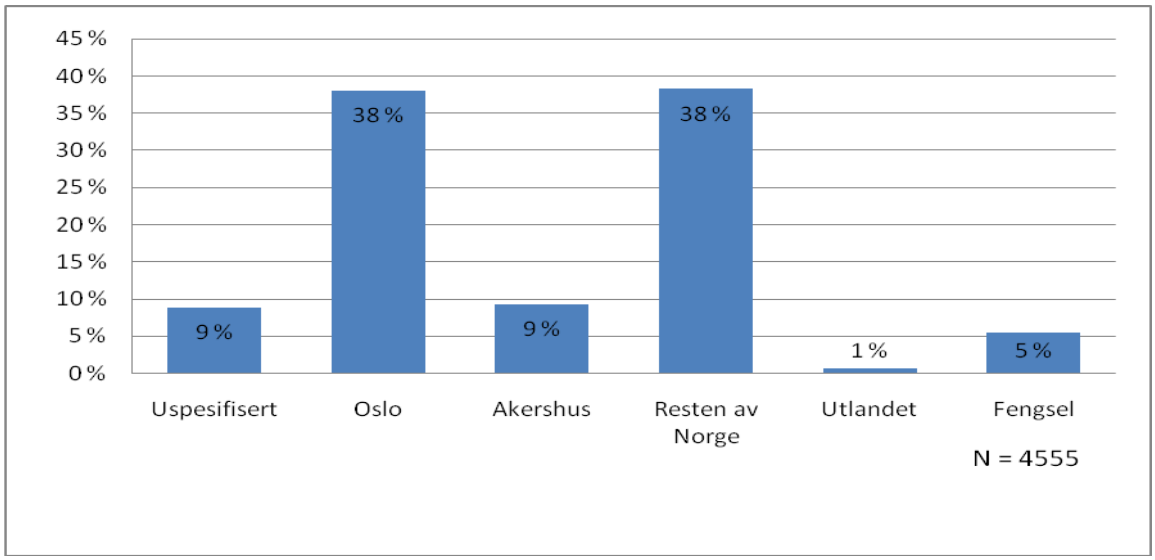
Ellers har vi flest klienter fra andre europeiske land enn de nordiske, samt asiatiske og afrikanske klienter. Flest afrikanske klienter kommer fra Somalia og Etiopia. Blant de europeiske klientene er stadig Polen hyppigst forekommende.

De ti enkeltlandene vi har flest klienter fra, bortsett fra Norge, er Irak, Iran, Somalia, Sverige, Polen, Afghanistan, Etiopia, Eritrea, Russland, og Litauen.

14 klienter var statsløse.

4.3. Bosted

Nedenfor følger en tabell som viser hvor i landet klientene våre bor.

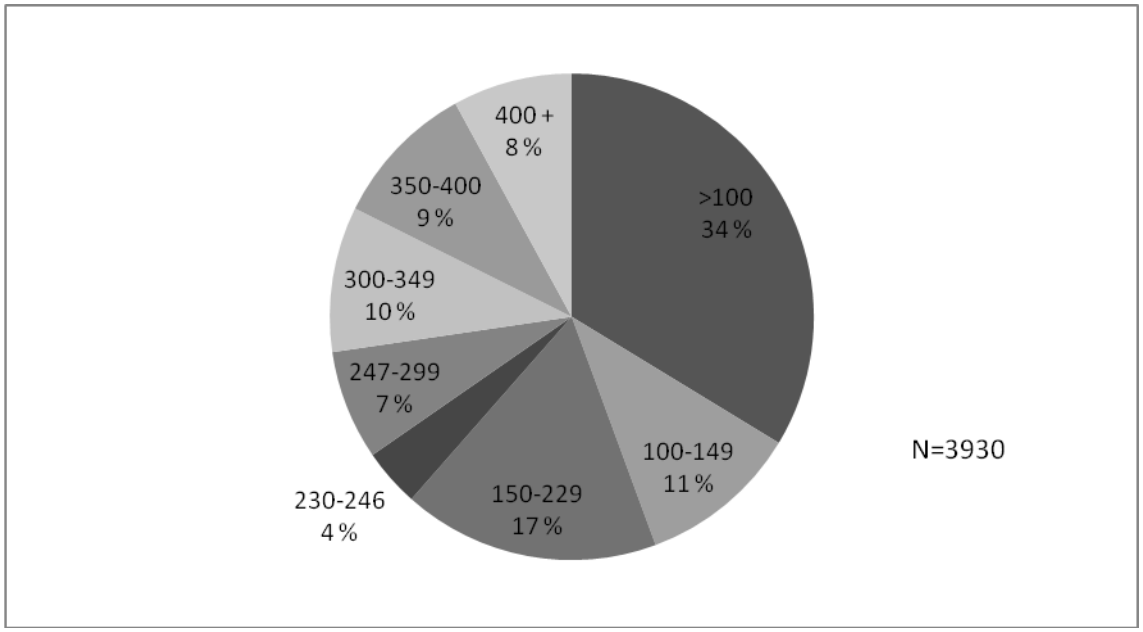
Som tidligere viser statistikken at de fleste av våre klienter kommer fra Oslo og Akershus. Henvendelser fra klienter bosatt i Oslo-området utgjorde 47 % av henvendelsene i 2010. Dersom vi sammenligner andelen med tidligere år er det grunn til å tro at en stor andel av de 9 % av de statistikkførte sakene som manglet informasjon om bosted var saker fra klienter i Oslo-området. Antallet klienter fra Oslo-området har tidligere vært i jevn vekst i takt med utvidelsen av vår oppsøkende virksomhet i hovedstaden. Dette understreker det særskilte behovet for rettshjelp i Oslo.

Omtrent 38 % oppgir imidlertid at de er bosatt i "resten av Norge", det vil si utenfor Oslo og Akershus. Dette befester at Juss-Buss er et tilbud for hele den norske befolkningen. Av naturlige grunner er det imidlertid på indre Østlandet vi har vårt største nedslagsfelt. Buskerud er for øvrig tredje største fylke etter Oslo og Akershus med om lag 6 % av henvendelsene (305 stk). Det er naturlig at mange klienter fra andre landsdeler henvender seg til studentrettshjelpstiltakene i Bergen, Tromsø og Trondheim. Likevel er klientmassen spredd utover hele landet, med Finnmark som fylket med færrest henvendelser (18).

På grunn av ulik statistikkføring ble fengselsklientene i 2010 delvis ført med postnummeret til fengselet de sonet i og delvis ved oppføring av ”fengsel”. Antallet fengselsklienter har derfor også manuelt blitt hentet ut ved andre opplysninger som tilsier at klienten soner i fengsel, som mottakssted og liknende. Antallet klienter som sonet i fengsel da de tok kontakt med oss var 621 i 2010. Dette utgjør en andel på 13 % av klientmassen og representerer en økning i andelen på 18 % fra 2009. Dette er en videreføring av tendensen vi så i 2009, da andelen fengselsklienter økte med nesten 70 % fra 2008. Ut over de jevnlige besøkene i høysikkerhetsfengsler, skyldes nok denne økningen til en viss grad en bredere satsning på oppsøkende virksomhet rettet mot innsatte. I 2009 og 2010 har vi i større grad enn tidligere fokusert på foredrag om gjeldsrett og utlendingsrett, samt besøkt flere overgangsboliger i tillegg til de vi besøker fast.

4.4. Inntekt

Nedenfor følger en oversikt over klientenes inntekt.

Juss-Buss' klienter i 2010 hadde en gjennomsnittlig brutto årsinntekt på 195 312 kroner. Dette ligger betraktelig under gjennomsnittet for befolkningen for øvrig. Dette skyldes selvsagt at vi har et uttalt ønske om å utfylle det udekkede rettshjelpsbehovet, og får derfor henvendelser fra personer som enten ikke har råd til å oppsøke advokat, eller faller utenfor det offentlige rettshjelpstilbudet. En stor andel av våre klienter mottar sosialstønad, har gjeldsproblemer, eller er innsatte i fengsler. Mange har dessuten innvandrerbakgrunn og disse har betraktelig lavere inntekt enn majoritetsbefolkningen.[3]

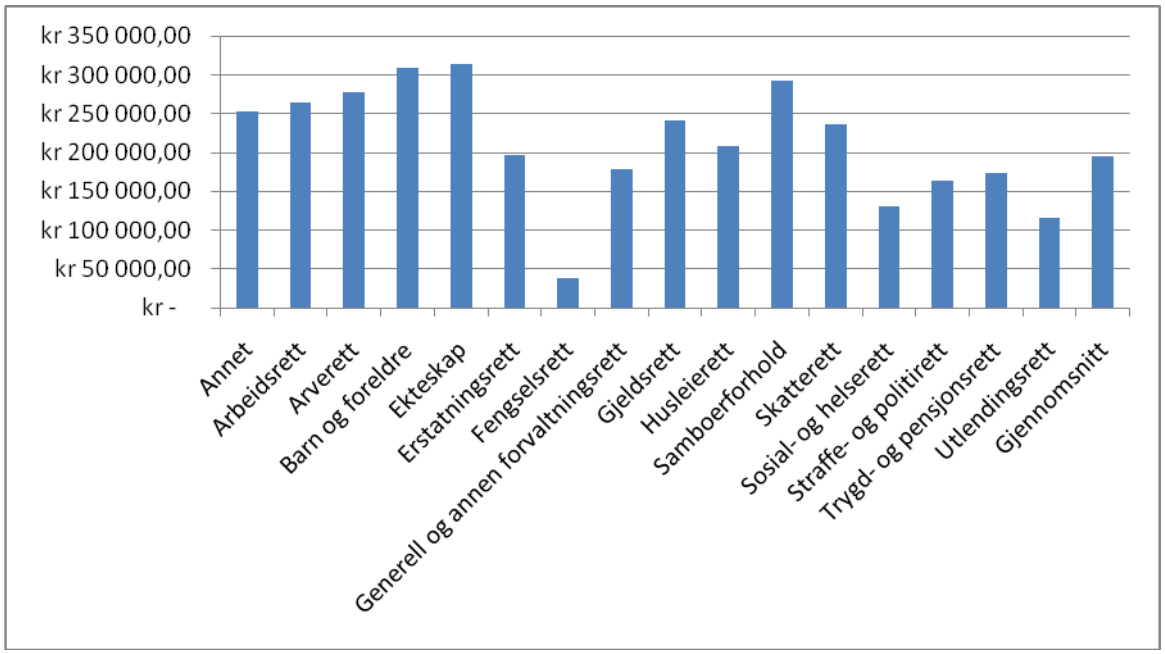
I 2010 tjente nesten 45 % av våre klienter under 150.000 kroner/år brutto. Dette representerer en videreføring av fordelingen i inntektsgrupper blant våre klienter de siste årene. Konsekvent og målrettet fokus på rettshjelp til fattige forklarer noe av utviklingen. Det generelt store og vedvarende behovet for rettshjelp i denne befolkningsgruppen forklarer den forholdsmessig store andelen.

28 % av våre klienter tjente over 300.000 kroner/år brutto i 2010. Familie og arverett forklarer nok mye av dette. Utgiftene til rettshjelp i slike saker blir så store at man ikke har råd til å dekke dem, selv om klientene i utgangspunktet har god årsinntekt. I tillegg er det viktig å påpeke at vi alltid foretar en helhetlig vurdering av klientens situasjon når vi avgjør hva vi skal bistå med i det konkrete tilfellet. Inntekt er en av faktorene her. Alle som kontakter Juss-Buss med en sak eller et spørsmål blir registrert, men vi registrerer ikke i hvilken grad vi faktisk bistår klienten. En klient med høy inntekt og gode muligheter for selv å gjøre noe med sitt juridiske problem vil typisk få generell veiledning eller en brosjyre, mens en klient med sammensatte problemer og få ressurser vil kunne få svært omfattende hjelp. I statistikken for 2010 vil trolig prosentandelen av de som har høye inntekter kunne fremstå som høyere

[3] Fafo 2007:05 side 114.

enn det som faktisk er tilfelle nettopp på grunn av at de svakerestilte klientene ofte har flere problemer, men ikke har blitt registrert med mer enn én sak. I praksis vil dette si at en fengselsklient vi har bistått aktivt gjennom flere år, og en sak om arverett som vi har henvist direkte begge blir registrerte som én sak hos oss.

I likhet med i fjor er andelen som tjener under kr 100.000, 33 %. Sammenliknet med tidligere år har andelen med lavest inntekt økt kraftig. I tillegg til klientene som er registrert i kategorien "under 100 000", er det gode grunner til å anta at mange av klientene vi ikke har registrert inntekten til også tjener under 100 000[4].

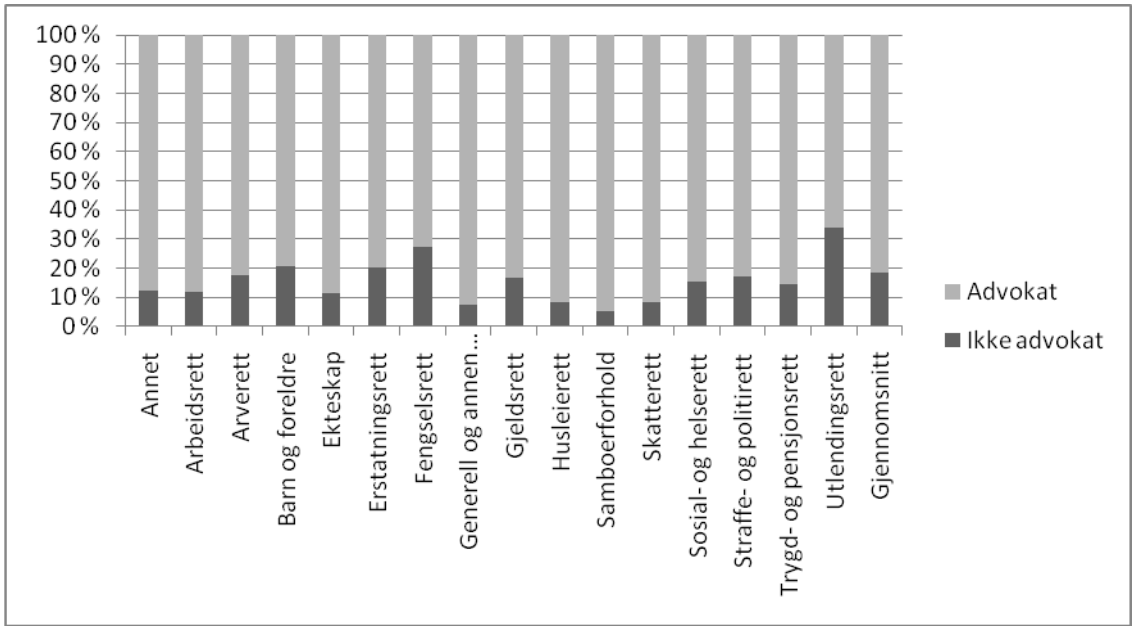
4.5. Advokatbruk

779 av klientene som henvendte seg til Juss-Buss opplyste at de hadde vært i kontakt med advokat først. Dette utgjør omtrent 16 % av vår klientmasse. Dette representerer en økning fra 2009, men er på linje med tallene fra perioden 2000-2005.

Vi ser at de som har vært i kontakt med advokat tidligere har betydelig lavere gjennomsnittsinntekt enn dem som ikke har kontaktet advokat.[5]

Én mulig forklaring på økningen kan være Juss-Buss' økende tilstedeværelse i fengsler de siste par årene. Det er ikke lenger bare fengselsgruppa som har saksmottak i fengsel. Også de andre tre gruppene har hatt saksmottak i fengsel i 2010.

[4] Inntekt for innsatte, basert på ordinær sats for dagpenger, er kr 18980 per år. Se Rundskriv KSF 3/2006.
[5] Gjennomsnittsinntekt for dem som tidligere har hatt kontakt med advokat er på 155 126 kr, mens for dem som ikke har hatt advokat er gjennomsnittsinntekten 207 881 kr.

Spesielt fengsels- og utlendingsrettsklientene utgjør en relativt stor andel av dem vært i kontakt med en advokat i sakens forbindelse før de kontakter oss. Dette kan ses som en naturlig følge av at disse gruppene i mange tilfeller har fått dekket advokatbistand på et tidligere stadium i saken eller i andre tilknyttede saker. At så mange i disse gruppene kontakter oss etter å ha vært i kontakt med advokat, tyder på at advokater ikke kan gi klientene tilstrekkelig bistand i saken. Dette kan skyldes flere årsaker.

Den mest nærliggende, spesielt sett i sammenheng med den lave gjennomsnittsinntekten til klientene som ikke har hatt kontakt med advokat, er at advokatbruk er for dyrt for klientene, og at rettshjelp i disse tilfellene heller ikke dekkes igjennom den offentlige rettshjelpsordningen. En annen årsak kan være at få advokater arbeider innen disse feltene, og at Juss-Buss har opparbeidet seg en posisjon som anerkjent annenlinjeaktør innen fengsels- og utlendingsrett. Dette styrkes av statistikken over henvisninger. Vi ser at det er innen blant annet utlendings- og fengselsretten at andelen henvisninger fra advokat er høyest.

På andre områder, som husleie- og samboerrett, ser vi derimot at det er kun en liten andel som tidligere har hatt kontakt med advokat i saken. På disse områdene fungerer Juss-Buss spesielt som et førstelinjetiltak.

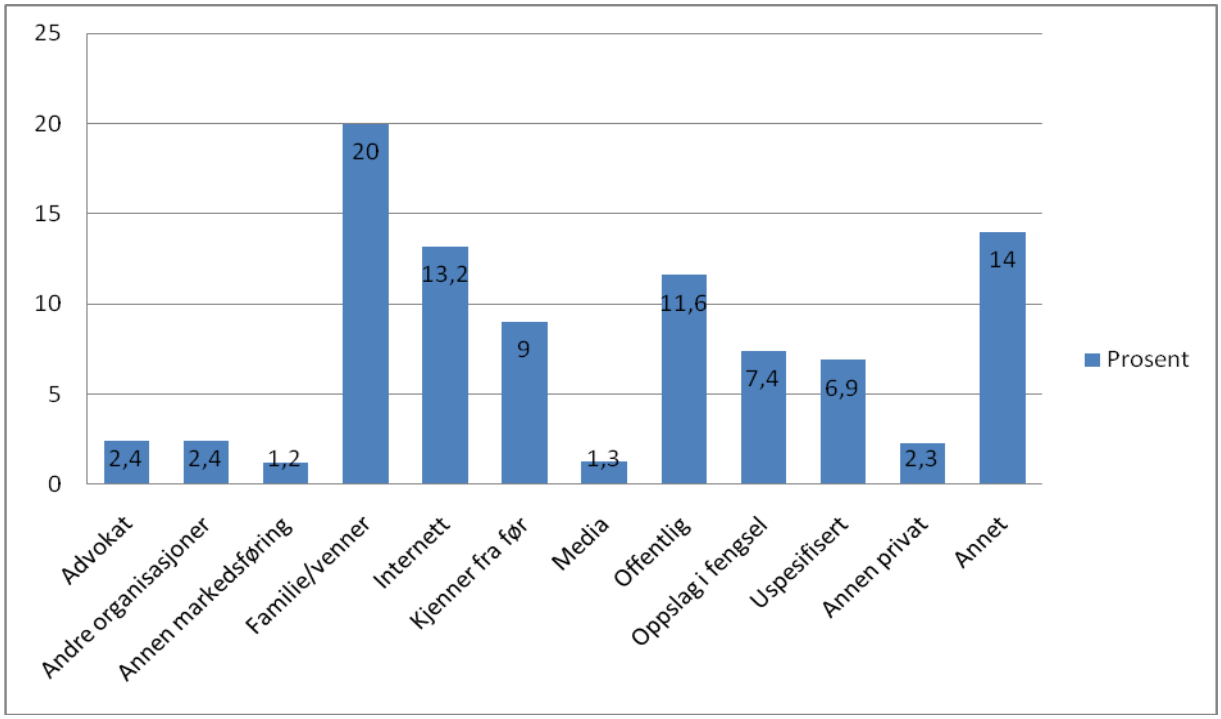
162 klienter (3 %) oppgir at de har vært i kontakt med *Fri rettshjelp Oslo* i løpet av 2010. Andelen indikerer at Juss-Buss i liten grad konkurrerer med offentlige rettshjelpstilbydere som retter seg inn mot de samme gruppene som vi gjør. Det er videre etablert gode henvisningsrutiner fra Juss-Buss til *Fri Rettshjelp Oslo* i saker som faller inn under lov om fri rettshjelp.

De fleste klienter som kommer i kontakt med Juss-Buss, oppsøker oss som førstelinjehjelp. Vi har grunn til å tro at vi ofte er det eneste reelle alternativet for mange av våre klienter. Dette er et argument for å ha et spesialisert rettshjelpstilbud tilpasset behovene til de svakeste i samfunnet, med lavterskeltilbydere som blant andre Juss-Buss, Gatejuristen og NOAS. Disse tiltakene når imidlertid kun ut til en

liten brøkdel av dem som trenger juridisk bistand. Således taler mye for både å bygge videre på dagens lavterskeltilbud, men også å opprette en bred offentlig førstelinje for rettshjelp, slik Justisdepartementet nå er i gang med[6].

4.6. Hvordan kommer klientene i kontakt med Juss-Buss

Nedenfor følger en oversikt over hvordan klientene kom i kontakt med oss i 2010.

Vi ser av tabellen at klientene får kunnskap om Juss-Buss på mange forskjellige måter. Hver femte klient oppgir at familie og venner har tipset dem om oss. Dette viser viktigheten av å ha et sosialt nettverk som kan hjelpe folk med rettsproblemer til riktig instans. Videre sier nesten hver syvende klient at de kjenner Juss-Buss fra før.

360 klienter kom i kontakt med oss gjennom oppslag i fengsler, dette representerer 7,4 % av våre klienter, mot 3,8 % i 2009. Noe av grunnen til at oppslagene har vært mer virkningsfulle i 2010, kan være vårt økte fokus på foredrag i forkant av saksmottak. Eksempelvis har gjeld- og familierettsgruppa holdt en rekke foredrag om gjeld i fengsel. Disse foredragene har blitt annonsert sammen med informasjon om saksmottakstider og har til dels hatt svært godt oppmøte.

Vi ser store forskjeller mellom hvordan klientene har fått kjennskap til Juss-Buss når vi sammenligner rettsområdene. Klienter med spørsmål om gjeldsrett, utlendingsrett og fengselsrett utgjør spesielt store andeler av de som har blitt henvist fra en advokat. Dette kan indikere at dagens ordning med advokatbistand, enten privat eller offentlig finansiert, ikke er tilstrekkelig til å dekke behovet innen disse feltene.

[6] Se nærmere redegjørelse av Martin Eiebakke i en lederartikkel skrevet for tidsskrift for Kritisk Juss nr. 1 2009, samt Juss-Buss' "*Innspill til ny offentlig førstelinje"*, www.jussbuss.no

Det er særlig innen arbeidsrett at vi får mange henvisninger fra det offentlige. Basert på vår erfaring gjelder dette i stor grad henvisninger fra arbeidstilsynet. Dette viser at det er et stort behov for at det offentlige tar større ansvar for å informere arbeidstakere om deres rettigheter.

På utlendingsrettsfeltet får man i særlig stor grad henvisninger fra enten venner og familie eller andre organisasjoner. Dette viser at gruppen klienter med slike rettslige problemer er vanskelig å nå gjennom de tradisjonelle kanalene.

Hvordan klientene har blitt henvist til Juss-Buss varierer også etter nasjonalitet. Eksempelvis har over en fjerdedel av de polske klientene våre blitt henvist hit fra en offentlig instans.

4.7. Medlemskap i Studentskipnaden i Oslo (SiO) og fagorganisasjon

I 2010 oppga i overkant av 4 % av vår klientmasse at de var medlem av SiO. Dette er omtrent det samme som i 2008, men en nedgang fra 2009. I 2009 hadde vi mulighet til å drive en særskilt satsning på studenter ved UiO, gjennom vårt oppsøkende prosjekt, som følge av stabilt driftstilskudd fra SiO. En tilsvarende satsning var ikke mulig i 2010, da tilskuddet ble redusert kraftig. Kutt i tilskudd fra SiO aktualiserer en intern drøftelse av mulighetene for fortsatt studentrettet rettshjelp i årene som kommer. Vi opplever at studenter er en gruppe med store behov for rettshjelp, og da særlig retts*informasjon*. Blant dem som er medlem i SiO, ser vi at de har problemer innen rettsområder som er typiske for studenter; de fleste kontakter oss i forbindelse med arbeids-, husleie-, eller utlendingsrettslige saker.

Når det gjelder medlemskap i fagorganisasjon, oppga 889 klienter (18 %) at de hadde slikt medlemskap. Grunnen til at dette er interessant i denne sammenhengen er at mange fagforeninger yter gratis eller subsidiert rettshjelp. Juss-Buss henviser klienter til å ta kontakt med sin egen fagforening, særlig i arbeidsrettslige saker. Mye kan likevel tyde på at det udekkete behovet for rettshjelp er relativt høyt også for gruppen med fagforeningsmedlemskap. Dette kan skyldes at spørsmålene ofte ikke dekkes av medlemskapet, eller at ordningen med retthjelp hos fagorganisasjonen er for dårlig kjent.

For øvrig viser den store andelen klienter uten fagforeningsmedlemskap at man her når frem til en gruppe som er svakt stillet overfor ressurssterke motparter. Det gjelder for det første fordi disse klientene ikke har en sterk fagforening i ryggen, og for det annet at de ikke-fagorganiserte jevnt over er betydelig mindre ressurssterke enn de fagorganiserte klientene vi mottar.[7] Dette skyldes sannsynligvis at mange av våre klienter arbeider i mindre bransjer og er mer utsatt for utnyttelse fra arbeidsgiverne.

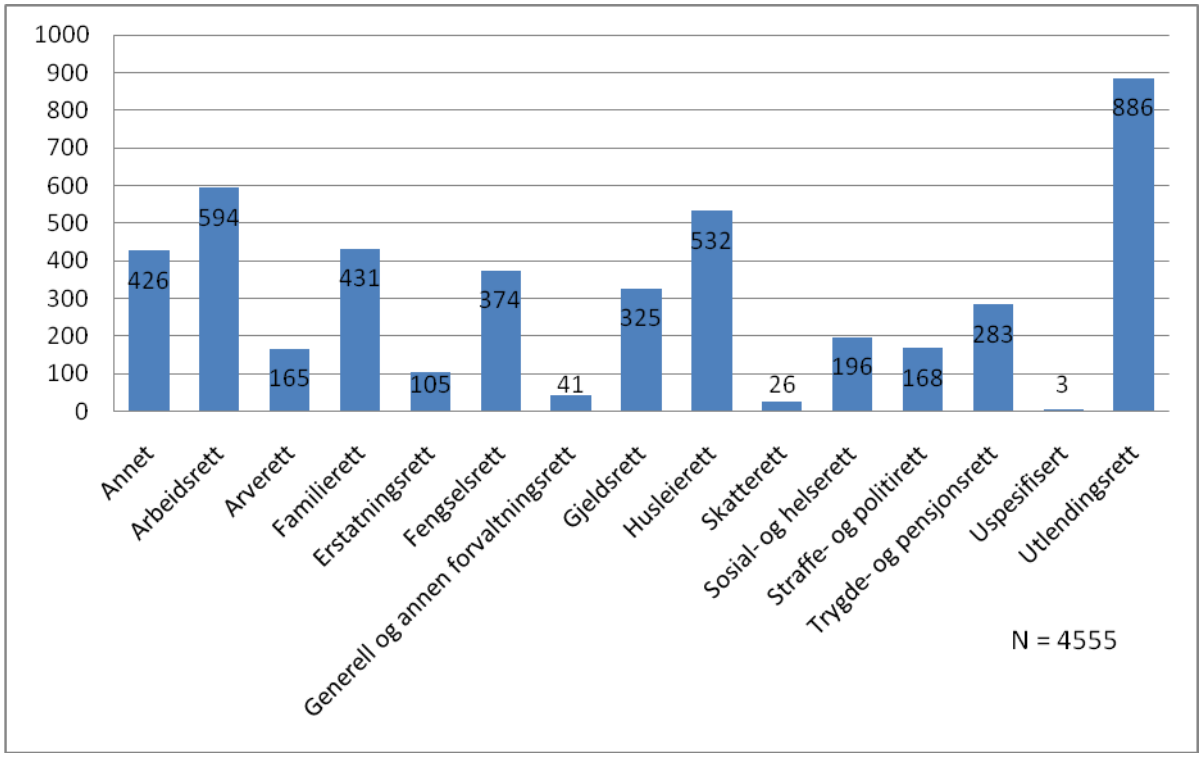
Det er spesielt innen rettsområdene utlendingsrett, fengselsrett og arbeidsrett at andelen klienter uten fagforeningsmedlemskap er høy.

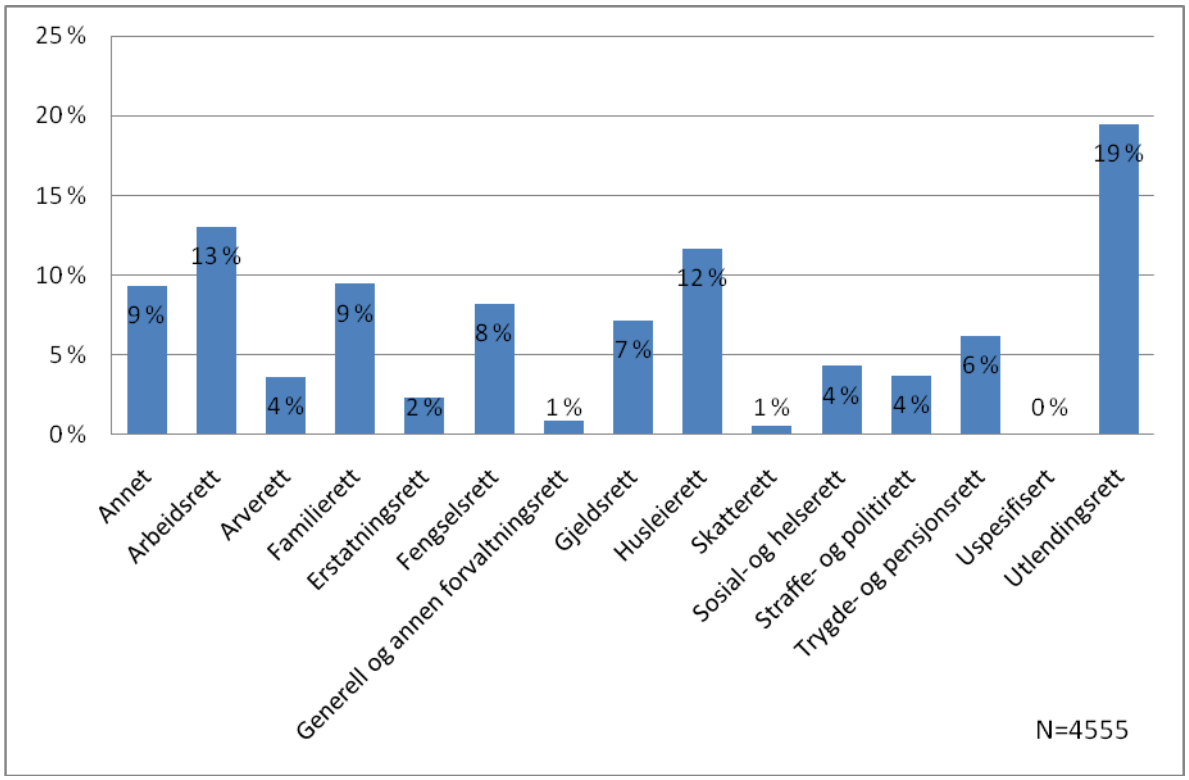
[7] Gjennomsnittsinntekten for klienter med fagforeningsmedlemskap er 331 189 kr, og for klienter uten slikt medlemskap er den 161 611 kr.

5. Rettshjelp i gruppene

5.1. Fordeling av saker etter rettsområder i 2010

Nedenfor følger en tabell som viser antallet saker i de ulike rettsområdene våre i 2010.

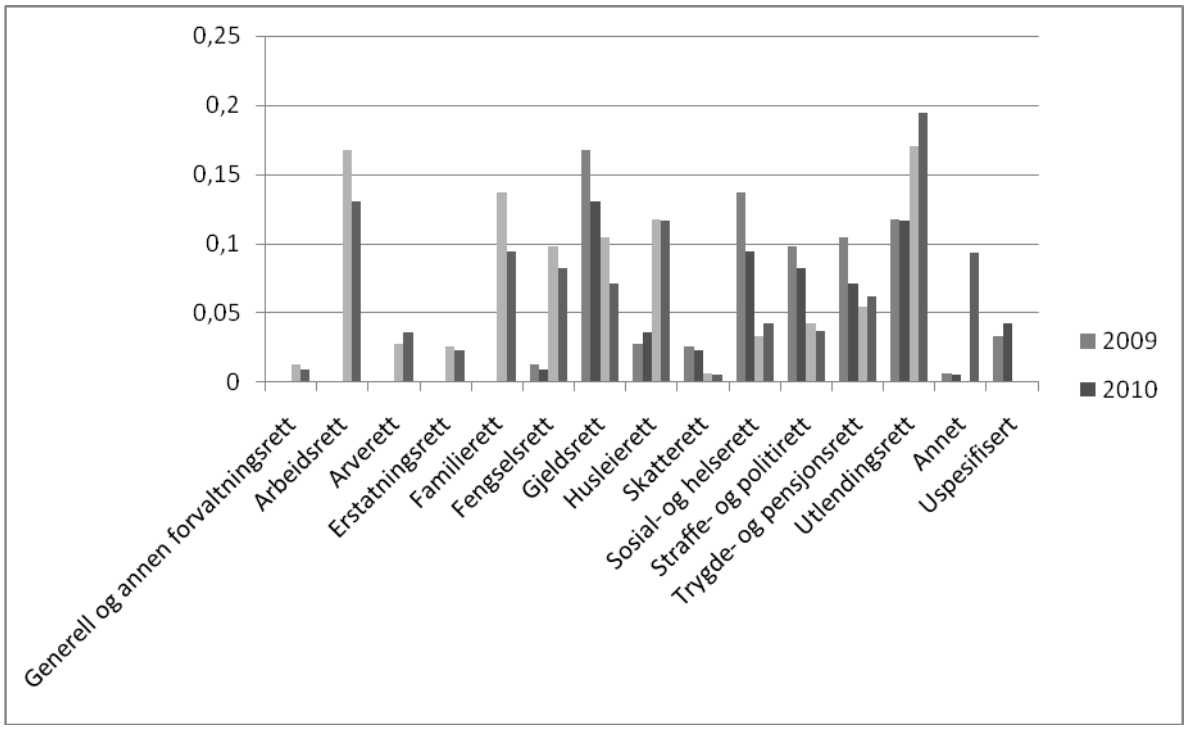

Tabellen viser den prosentmessige fordelingen av sakene mellom våre største rettsområder. Henvendelsene vi mottar fordeler seg over mange forskjellige rettsområder. Hovedsakelig faller spørsmålene vi mottar innenfor Juss-Buss' kjerneområder, men vi får også en del saker som ikke omhandler rettsområder vi jobber med, for eksempel arverett, strafferett, skatter og avgifter, og forsikring. I slike tilfeller henviser vi alltid klientene til andre tiltak, slik at de kan få hjelp et annet sted. JURK og Jussformidlingen i Bergen er noen av de stedene vi oftest henviser til, i tillegg til de ulike advokatvaktene.

Juss-Buss mottar flest henvendelser innenfor utlendingsretten, i alt 886 saker. Den nest største gruppen er arbeidsrett med 594 saker. På tredjeplass kommer husleieretten med 532 saker.

Familierett, fengsels- og gjeldsrett er henholdsvis det fjerde, femte og sjette største saksområdet.

Nedenfor følger en tabell som sammenlikner fordeling av saker etter rettsområder i 2010 og 2009.

Som nevnt, mottok vi flest saker innenfor utlendingsretten i 2010. Utlendingssaker utgjorde 19 % av sakene og representerer en andelsvis økning på 2 prosentpoeng fra fjoråret. Utlendingsrett har gjennom flere år vært vårt største område. Vi mener at dette betyr at det er et stort udekket rettshjelpsbehov innenfor utlendingsretten. Etter vår erfaring er det personer med innvandrerbakgrunn som i størst grad har problemer innenfor dette rettsområdet, for eksempel knyttet til utvisning og familiegjenforening. Klientene som henvender seg til oss i innvandringsrettslige saker har en lav inntekt, se ovenfor under punkt 4.4. Det betyr at disse sjelden vil ha råd til å betale for

advokat dersom de trenger juridisk bistand. Vi bistår bare i saker som faller utenfor den offentlige rettshjelpsordningen. For våre klienter er det altså ikke noe alternativ å få bistand gjennom denne ordningen. Den gruppen vi hjelper er derfor helt avhengig av et gratis rettshjelpstiltak som Juss-Buss for å kunne få gjennomslag for sine rettigheter.

Vår nest største kategori i 2010 var arbeidsrett (594 saker). Arbeidsretten representerer en noe mindre andel av det totale saksomfanget i 2010 enn i 2009. Fra 2008 til 2009 økte saker innen arbeidsretten med 25 %. Økningen på dette området var enda mer markant fra 2007 til 2008, med 40 % økning i antall henvendelser. Vi antar at i hvert fall deler av økningen skyldes økt pågang fra utenlandske arbeidere, se nærmere om klientenes nasjonalitet under punkt 4.2. Det er grunn til å tro at økningen i denne perioden særlig hang sammen med at flere bransjer ble rammet av den såkalte finanskrisen, samt ettervirkningene av denne, og at de utenlandske arbeiderne ble rammet av dette. Det at antallet arbeidstakere som henvender seg til oss nå har sunket noe, kan tyde på at arbeidsmarkedet har stabilisert seg. Allikevel utgjør de fremdeles en langt større andel av sakene Juss-Buss får inn enn i 2007. For en nærmere redegjørelse for økningen og hva slags saker arbeidstakere kommer til oss med, se punkt 5.2.3.

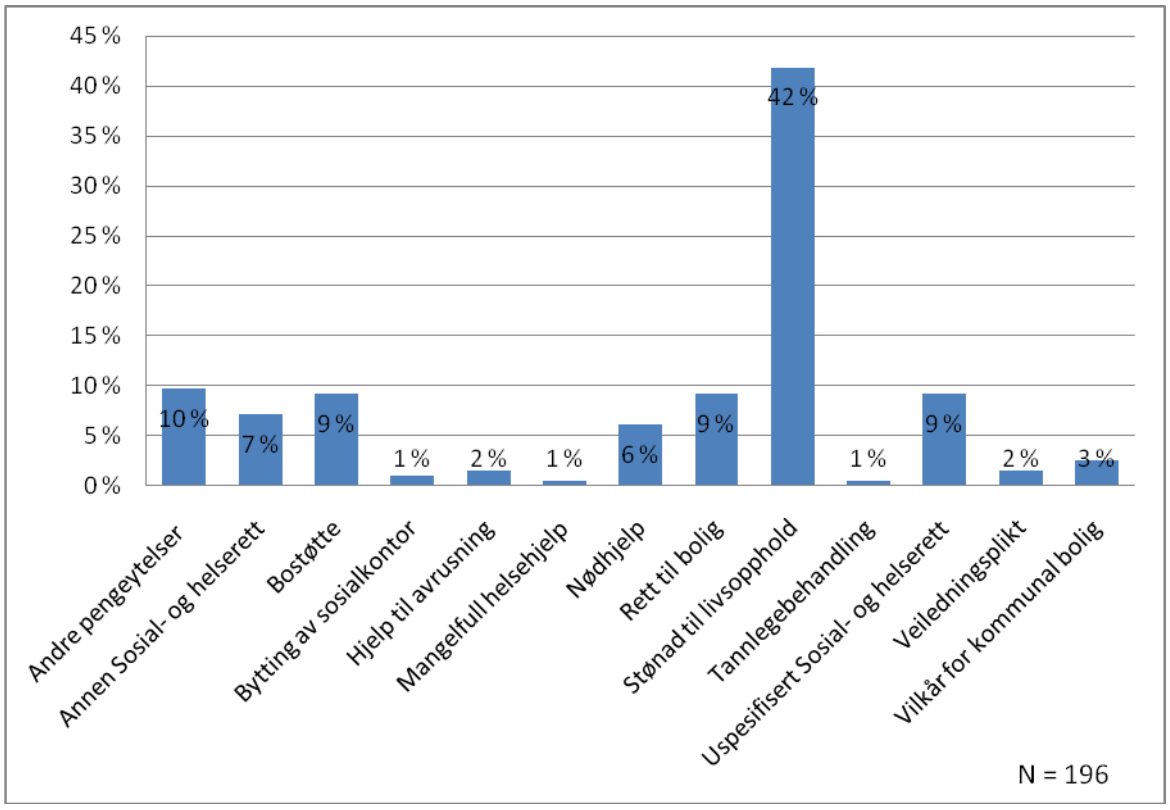
På familierettens område (9 % av sakene) har vi også hatt en nedgang fra fjoråret (14 %).

Fengselsretten utgjorde i 2010 8 % av sakene mot 12 % i 2009. Én forklaring på at vi mottok færre henvendelser om fengselsrelaterte spørsmål i 2010 er nok at vi ikke fikk gjennomført ”fengselsturneer”, noe vi gjorde i 2009. Fengselsgruppa reiste da på to tredagers turer til henholdsvis Sørlandet i mai og Sør-Vestlandet i november. Noe av årsaken til at fengselsgruppa ikke fikk gjennomført disse turneene i år var den store pågangen i husleiesaker, som den samme gruppa jobber med. Økonomiske utfordringer gjorde også at noen fengselsturné ikke lot seg gjennomføre. Turneene viste et stort udekket rettshjelpsbehov blant fangene i fengsler vi ikke oppsøker på fast basis. Vi vil derfor forsøke å gjennomføre lignende turer i 2011 så langt dette økonomisk sett lar seg gjennomføre.

5.2. Sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppa (SAG)

SAG behandlet 1073 saker i 2010. SAG har opplevd en økning i antall henvendelser både innenfor sosial, trygd og arbeid de siste årene. Mens arbeidsretten representerer en lavere andel av det totale saksomfanget i 2010 sammenlignet med 2009, har andelen trygde- og pensjonssaker og sosial- og helserettssaker økt. Sosial- og helserett er det eneste saksområdet der vi på tross av den ufullstendige statistikken ser en økning i antall saker fra 2010.

5.2.1. Sosial- og helserett

Totalt sett behandlet Juss-Buss 196 saker innen sosial- og helserettslige saker. Dette er en liten økning fra foråret.

Andelen sosial- og helserettssaker av den totale saksmengden økte med 28 prosent fra 2009 til 2010. Det er saker om stønad til livsopphold som utgjør den største delen av sakstilfanget på dette området. I 2010 behandlet vi 82 slike saker. Andelen av saker om livsopphold økte fra 28 prosent av sosial- og helserettssakene i 2009 til 42 prosent i 2010, en økning på nesten 47 prosent. Vi ser ofte at forvaltningens veilednings- og opplysningsplikt ikke er tilstrekkelig for at sosialklientenes rettssikkerhet sikres på en tilfredsstillende måte. Vi opplever også at veiledningsplikten brytes overfor denne gruppen. Fordi den velferdsmessige betydningen av utfallet i disse sakene er meget høy, er det ekstra viktig med juridisk bistand.

Andre pengeytelser, bostøtte og retten til bolig er de områdene innen sosial- og helseretten man fikk flest henvendelser innenfor foruten stønad til livsopphold. Dette er tradisjonelt områder der klientene har store velferdsmessige behov for juridisk bistand.

Nedenfor følger et eksempel på en sosialrettssak:

<u>Sakens bakgrunn</u>
Klienten henvendte seg til Juss-Buss og hadde et akutt behov for økonomisk sosialhjelp. Klienten var utenlandsk statsborger og ventet på UDIs saksbehandling i

en sak om søknad om oppholdstillatelse. Hun oppholdt seg i Norge på såkalt ”tålt opphold”. Hun hadde ikke arbeidstillatelse, og derfor ikke adgang til å skaffe seg lovlig inntekt annet enn ved tigging på gaten. Hun hadde heller ingen formue hun kunne leve av. Hun hadde et svært dårlig forhold til øvrig familie i Norge. Bosituasjonen for henne og datteren på ca 3 år, var derfor å sove på sofaen til en venninne av klienten og forsørges av venninnens midler. Venninnen kunne imidlertid ikke forsørge klienten for øvrig, og klienten søkte om sosialstønad. NAV lokalt avslo klientens søknad om livsopphold og klær. Avslaget ble for det første begrunnet i at klienten ikke oppfylt vilkårene for stønad til livsopphold etter Lov om sosiale tjenester i NAV. For det andre ble avslaget begrunnet i at klientens livssituasjon ikke utløste krav på støtte til nødhjelp.

Vi påklaget avslaget. Klagen rettet seg mot lovanvendelsen og saksbehandlingen.

Sakens rettslige side

Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen § 2 angir lovens virkeområde til å gjelde for alle som oppholder seg i riket. Gjennom forskrift av 4. desember 1992 § 1-1 første ledd, med hjemmel i lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen § 2, er det imidlertid å lese *at ”[P]ersoner som ikke har lovlig opphold i riket har ikke rett til økonomisk stønad etter lov om sosiale tjenester kapittel 5”*. Forskriften angir imidlertid i annet ledd at vedkommende har rett til *nødvendig omsorg* etter loven inntil vedkommende har plikt til å forlate landet, dersom vedkommende ikke kan dra omsorg for seg selv.

I alle tilfeller vil klienten ha krav på nødhjelp, uavhengig om vilkårene for sosialstønad er oppfylt.

I tillegg mener Juss-Buss at Norge, basert på internasjonale forpliktelser er forpliktet til å respektere retten til liv overfor alle personer, med eller uten lovlig opphold i landet, gjennom å yte livsnødvendig hjelp. Retten til liv følger av Den Europeiske Menneskerettskonvensjonen (EMK) art. 2 og FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) art. 11(2). Gjennom menneskerettsloven av 1999 (mrl.) § 2 skal konvensjonene gjelde som norsk lov, og skal ved motstrid gå foran annen lovgivning, jf. mrl. § 3. Dette innebærer at statene skal iverksette positive tiltak for å beskytte retten til liv, noe som innebærer hjelp i en akutt nødssituasjon for alle som befinner seg på norsk territorium.

Hva ble gjort

Juss-Buss påklaget vedtaket på vegne av klienten. Det ble argumentert med at klienten måtte ha rett på stønad til livsopphold og klær fra hun søkte om oppholdstillatelse hos UDI inntil denne ble avgjort. En stor del av vår rettslige argumentasjon var å gjøre rede for klientens rettsstilling da hun oppholdt seg i Norge på ”tålt opphold”. Dette innebar at vi mente det var grunnlag for å anføre at klienten hadde rett på ”*nødvendig omsorg* etter loven inntil vedkommende har plikt til å forlate landet” fordi klienten ikke kunne ”dra omsorg for seg selv” da hun ikke hadde adgang til lovlig inntektsarbeid. Vedtaket ble etter ca tre uker hos NAV lokalt oversendt Fylkesmannen for videre vurdering. Vedtaket ble avslått med henvisning til at klienten ikke hadde lovlig opphold etter loven og derfor ikke hadde rett på sosialstønad til livsopphold og klær. Om hvorvidt klienten etter forskriften kunne ha rett på

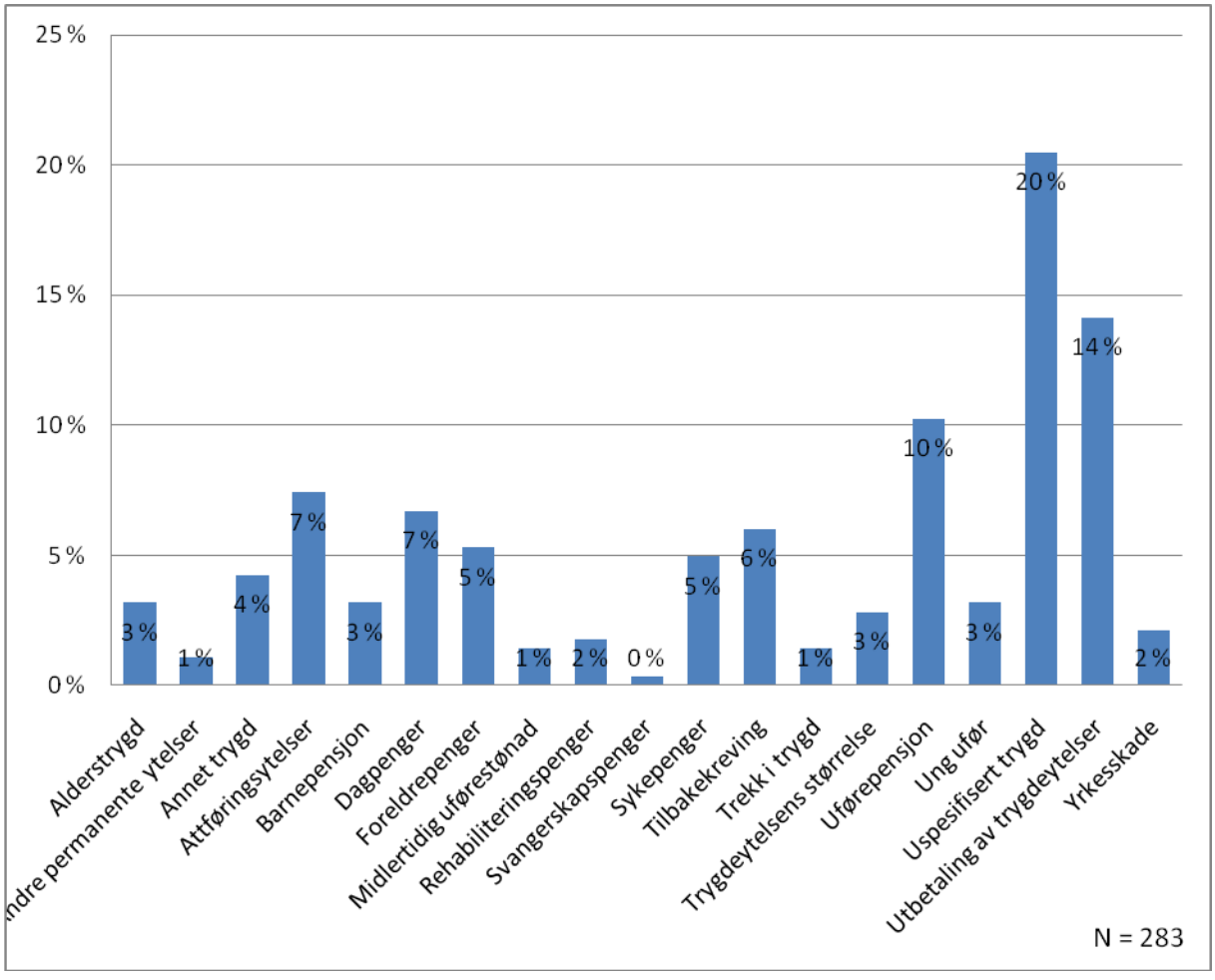
”nødvendig omsorg” inntil hun fikk ”plikt til å forlate landet” har Fylkesmannen ikke drøftet. Klienten ble heller ikke innvilget hjelp etter ulovfestede nødrettsbetraktninger.

Sakens rettspolitiske poeng

Juss-Buss møter flere klienter i tilsvarende situasjoner som får meget mangelfull veiledning hos NAV, og i flere tilfeller blir de gitt direkte feilaktig informasjon. I tillegg mener Juss-Buss at NAV konsekvent tolker loven feil på tross av presiseringer i forskrift, rundskriv og direkte instruksjon til forvaltningen om hvordan loven skal anvendes. Dette ville vært løst dersom NAV hadde lagt vekt på rettskildene de er pålagt å ta hensyn til.

Problemstillingen er tatt opp med Stortinget, med byrådet og sosialkontorene, uten at vi foreløpig har fått gjennomslag for våre standpunkter. Vi vil arbeide videre med denne problemstillingen i 2011.

5.2.2. Trygderett

I 2010 ble det behandlet 283 trygderettslige saker.

Grunnet en lite intuitiv programvare ble det ført svært mange saker innenfor de to kategoriene annet og uspesifisert på trygderettens område i 2010. Gruppen ble først høsten 2010 oppmerksomme på alle kategoriene. Dette, i tillegg til det faktum at vi

har gjort store endringer i kategoriene, gjør det vanskelig å trekke noen konklusjoner av tallmaterialet.

Uførepensjon og attføringsytelser har vært blant de dominerende sakstypene innenfor trygderetten de siste årene. Det er tilfellet også for 2010.

Nedenfor følger en trygderettssak:

Sakens faktiske side
Klienten kom til oss fordi hun hadde fått krav fra NAV på tilbakebetaling pga feilutbetalinger over en ettårs periode. Kravet var totalt ca NOK 50.000,-. Klienten var enig i at de foretatte utbetalingene var feilaktige, men hun mente at hun selv hadde gjort det hun skulle. Hun hadde meddelt NAV at hun hadde endret inntekt. Dette hadde derimot ikke blitt videreformidlet til saksbehandler. Saksbehandleren skulle visstnok også, overfor klienten muntlig ha innrømmet feilen. Klienten mente at hun selv og saksbehandleren i det minste måtte dele skylden for feilen. I avslaget hadde NAV ikke tatt stilling til egen skyld i saken.

Klienten ønsket hjelp av Juss-Buss med å påklage vedtaket.

Sakens rettslige side
Tilbakekreving av trygd er regulert i folketrygdloven § 22-15. Dette var tidligere regulert av de ulovfestede reglene om condictio indebiti. Vi mener imidlertid at loven hjemler en langt strengere regel enn de ulovfestede reglene om condictio indebiti. I tillegg mener vi at NAV praktiserer § 22-15 mye strengere enn den etter sin ordlyd trenger å bli praktisert.

Hva ble gjort
Juss-Buss veiledet klienten muntlig i hva hun burde føre opp i klagen sin.
For det første anbefalte vi henne å argumentere for at hun ikke forstod eller burde forstått at utbetalingene var feil, for eksempel at hun tok kontakt så snart hun skjønte at noe var feil. Vi mente også i at hun burde legge med all dokumentasjon som eventuelt kunne underbygge noe av hennes argumenter på at hun var i god tro. Vi mente også at et moment var om hvorvidt feilen var synbar eller ikke, og at klienten burde anføre dette.

For det annet pekte vi på at klienten må presisere at hun hadde gitt informasjon om endrede inntektsopplysninger til NAV både muntlig og skriftlig. Det er imidlertid vanskelig å bevise slike henvendelser, da klientene ofte stoler på at NAV er tilstrekkelig profesjonelle, slik at det er unødvendig å sikre seg slike bevis. I tillegg vil ofte klienten uansett ikke tenke på bevissikring, da hun som regel har lite kunnskap om betydningen av å kunne dokumentere hvilken informasjon som har blitt gitt. Mange slike saker blir kun ord mot ord, og da ser vi ofte at klienten dessverre ikke vinner frem.

For det tredje anbefalte vi henne å argumentere for at NAV har innrømmet at de har begått en feil. Etter ftrl. § 22-15 (4) skulle da NAV ha vurdert å kreve tilbake kun en del av det feilutbetalte beløpet. Det fremgår av trygderettens praksis, forarbeider og NAVs rundskriv at dersom NAV selv har skyld i at det er foretatt feilutbetalinger skal kravet reduseres med halvparten.

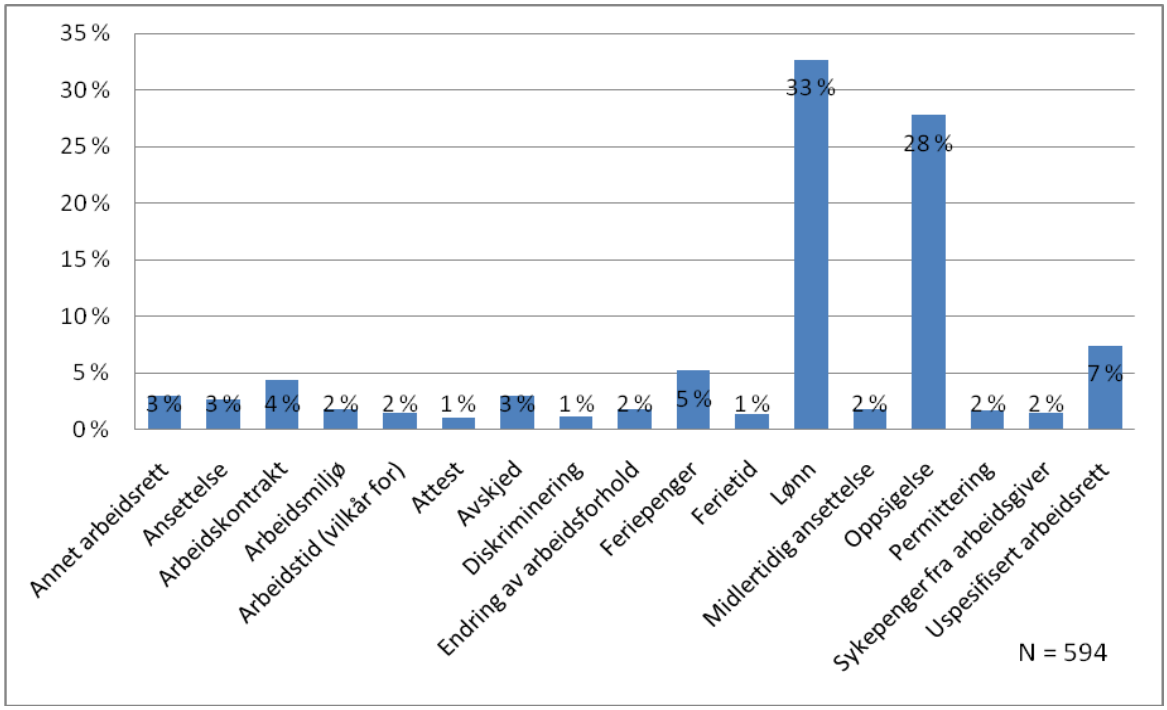
Til sist anbefalte vi henne å begjære at tilbakebetaling måtte utsettes etter trygderettslovens § 14 og påberope seg at det forelå "særlige grunner" for dette.

Sakens rettspolitiske poeng

Juss-Buss har i 2010 sett en markant økning i antallet saker som dreier seg om tilbakekreving fra NAV. Som nevnt var tilbakekreving av trygd, tidligere regulert av den ulovfestede læren om condicito indebiti. Regelen i ftrl § 22-15 var ment å være en kodifisering av condictio indebiti. Resultatet av at loven er innført, er imidlertid blitt at tilbakekreving praktiseres langt strengere enn da det var regulert etter de ulovfestede reglene om condicito indebiti.

Konsekvensen av krav om tilbakebetaling er stor for den enkelte. Kravene er for det første ofte høye. For det andre er pengene gjerne brukt opp av brukerne – nettopp fordi ytelser fra folketrygden er ment å erstatte lønn. Tilbakebetaling vil derfor være svært vanskelig. Videre har ikke et krav om tilbakebetaling oppsettende virkning. Det betyr at brukerne må begynne å tilbakebetale det NAV krever selv om de klager på vedtaket og før saken endelig avgjøres. For det tredje stiller NAV krav om at brukerne selv skal etterprøve NAVs egne utregninger. Disse kan være til dels svært kompliserte, selv for NAV. Det blir derfor urimelig om brukerne skal oppdage tilsynelatende små avvik, særlig når de selv har vært i god tro i saken. Kravet til aktsomhet hos brukerne er i praksis svært strengt, og i mange tilfeller likner kravene NAV oppstiller på en objektiv ansvarsnorm. For det fjerde er det svært vanskelige bevissituasjoner for klientene. De tenker som regel ikke på å sikre bevis, og gir eksempelvis gjerne opplysninger over telefon direkte til saksbehandler. Det blir i slike tilfeller nesten umulig å skaffe tilstrekkelig dokumentasjon.

5.2.3. Arbeidsrett

I 2010 behandlet vi 594 arbeidsrettssaker.

De fleste sakene vi får innenfor arbeidsretten er oppsigelsessaker og saker som omhandler lønn.

Mange som henvender seg til Juss-Buss er ikke fagorganiserte, og andelen fagorganiserte er særlig lav blant klienter med arbeidsrettslige problemer. Dessuten har vi de siste årene fått langt flere henvendelser fra arbeidstakere fra Øst-Europa, som særlig er tilknyttet byggebransjen. Et hovedinntrykk gjennom mange år er at det er mange useriøse arbeidsgivere særlig i renholdsbransjen, serveringsbransjen og byggebransjen. Spesielt er disse bransjene representert med uavklarte og litt diffuse arbeidsforhold. Vi ser også en del bruk av ulovlige midlertidige ansettelser innenfor disse sektorene.

Nedenfor følger en typisk sak innenfor arbeidsrett:

Sakens faktiske side
I disse sakene har Juss-Buss blitt kontaktet av til sammen fire klienter, fordelt på to forskjellige firma, med omtrent identisk saksforhold.

Klientene var alle fra østeuropeiske land. De var ansatt i samme type stilling, ved bedrifter som betjente verftsindustrien. På det lengste hadde enkelte av klientene jobbet ved bedriftene i flere år. Minst én av klientene hadde en midlertidig kontrakt, men hadde jobbet ut over denne. Ingen av klientene snakket norsk, noe arbeidsgiverne naturligvis var klar over ved ansettelse. Alle klientene jobbet i turnusordninger hvor de jobbet og bodde en periode i Norge, og deretter reiste til hjemlandet og hadde en tilsvarende lang friperiode der.

Klientene tok kontakt med oss, fordi de for flere måneder siden hadde blitt sendt hjem, men deretter ikke hadde fått lov til å returnere til arbeidsstedet. De hadde heller ikke mottatt lønn i tiden mens arbeidsgiverne ikke tillot dem å arbeide. Arbeidsgiverne begrunnet dette med lav ordretilgang. For øvrig lot de seg ikke kontakte vedrørende klientenes arbeidssituasjon. Resultatet var at klientene ble gående hjemme uten arbeid. Ingen av klientene hadde blitt skriftlig permittert eller oppsagt. Dette medførte at det var umulig for dem å motta dagpenger fra NAV. Alle klientene hadde gått månedsvis uten lønn eller ytelser fra NAV da de kontaktet oss.

Sakens rettslige side
I Norge har arbeidstagerne etter gjeldende rett et sterkt stillingsvern. Utgangspunktet etter arbeidsmiljøloven (aml.) er at man skal ansettes fast, jf aml. § 14-9, og at en ansatt bare kan sies opp eller permitteres lovlig, dersom oppsigelsen eller permisjonen er saklig begrunnet, jf aml. § 15-7. I tillegg følger det av aml. 15-3 at det gjelder en gjensidig oppsigelsesfrist på én måned, hvis ikke annet er avtalt eller fastsatt i tariff. Oppsigelse skal være skriftlig, og den må oppfylle lovens formkrav, jf aml. § 15-4.

Det rettslige utgangspunktet er at lønnsplikt løper så lenge arbeidsforholdet består og arbeidstaker stiller seg disponibel. Dette gjelder selv om bedriften går dårlig økonomisk. Arbeidsgiver er den som har oversikt over virksomhetens økonomi, og kan bruke permittering eller oppsigelse for å redusere arbeidsstokken, dersom det

skulle være saklig grunn til dette. Arbeidstaker stiller sin arbeidskraft til disposisjon uavhengig av for eksempel ordretilgang til bedriften.

Arbeidstaker vil dermed ha krav på lønn og feriepenger, samt eventuell erstatning for usaklig oppsigelse, jf aml § 15-12 (2).

Hva ble gjort
I disse sakene var begge arbeidsgivere lokalisert på vestlandet. Dette begrenset Juss-Buss' mulighet til å representere klientene i sakene, selv om vi så et stort behov for å gjøre det. Juss-Buss hadde verken kapasitet eller økonomiske midler til å bistå klientene i for eksempel forhandlingsmøter på vestlandet.

Av denne grunn, kunne vi derfor kun gi generell veiledning om aktuelle regler i saken til klientene. Klientene fikk veiledning i oppsigelses- og permisjonsregler, samt veiledning i lønnsinndrivelse. Klientene fikk oversendt våre brosjyrer om oppsigelse og lønnsinndrivelse. Vi forsøkte i tillegg å klarlegge klientenes mulighet for å få innvilget fri rettshjelp. Lønnsinndrivelse er imidlertid ikke pr. dags dato omfattet av lov om fri rettshjelp, og identifikasjonsreglene i rettshjelpsforskriften vil kunne være til hinder for at de kunne få innvilget fri rettshjelp, selv om de hver for seg oppfylte lovens inntektsvilkår. Løsningen kunne være å bruke oppsigelsessaken for å få innvilget fri rettshjelp og å ta med lønnsinndrivelsen i tillegg.

Klientene ble deretter henvist videre til fri rettshjelpsordningen.

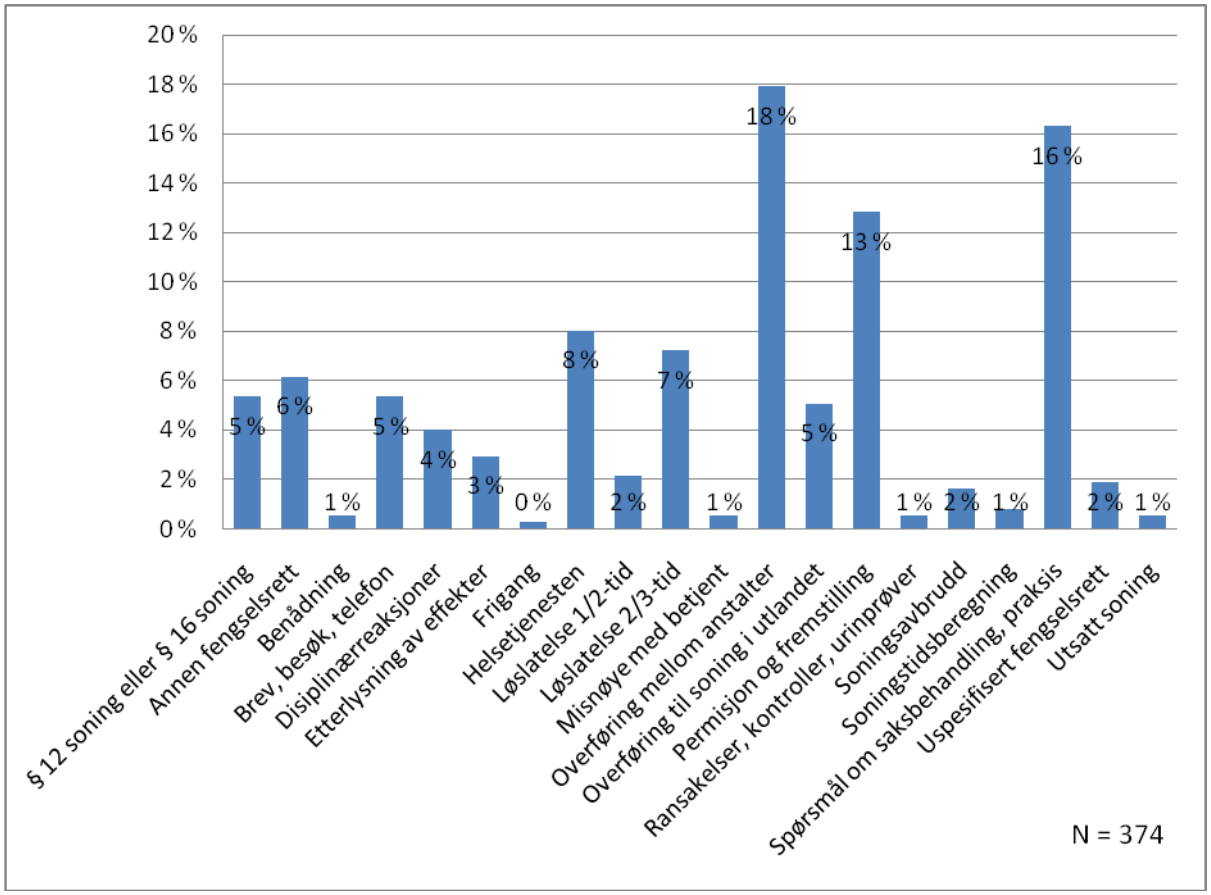
Sakens rettspolitiske poeng
Disse sakene var omfattende og belyste flere av de mest sentrale problemstillingene Juss-Buss erfarer i sitt arbeidsrettslige arbeid. Det er ofte vi opplever svært mangelfull rettskunnskap hos arbeidsgiverne. Mange arbeidsgivere har ikke bare manglende kunnskap, men setter seg bevisst utover arbeidsrettslige regler, i forvissning om at risikoen er svært liten for at arbeidstakerne hevder sine rettigheter. I de saker hvor den ansatte er av utenlandsk opprinnelse kan dette få alvorlige konsekvenser, da arbeidstakerne selv gjerne ikke er i stand til å sette seg inn i gjeldende regelverk og dermed sine rettigheter. Mange er da ikke kjent med at de har et rettslig problem, og kontakter dermed heller ikke juridisk bistand. De fleste i denne gruppen har heller ikke mulighet til å betale for en advokat, og lønnskravssaker er ikke dekket gjennom lov om fri rettshjelp. Juss-Buss arbeider med å spre kunnskap om elementær arbeidsrett til så mange arbeidstakere som mulig, på flere språk, slik at en arbeidstaker enklest mulig kan ivareta sine egne rettigheter, eller kontakte juridisk bistand.

5.3. Fengsels- og husleierettsgruppa (FEG)

Fengsels- og husleierettsgruppa har i tillegg til saker etter straffegjennomføringsloven, spesialisert seg i husleierett.

Fengsels- og husleierettsgruppa behandlet 906 saker i 2010. Av disse var 374 fengselssaker, mens 532 var saker innenfor husleieområdet.

5.3.1. Fengselsrett

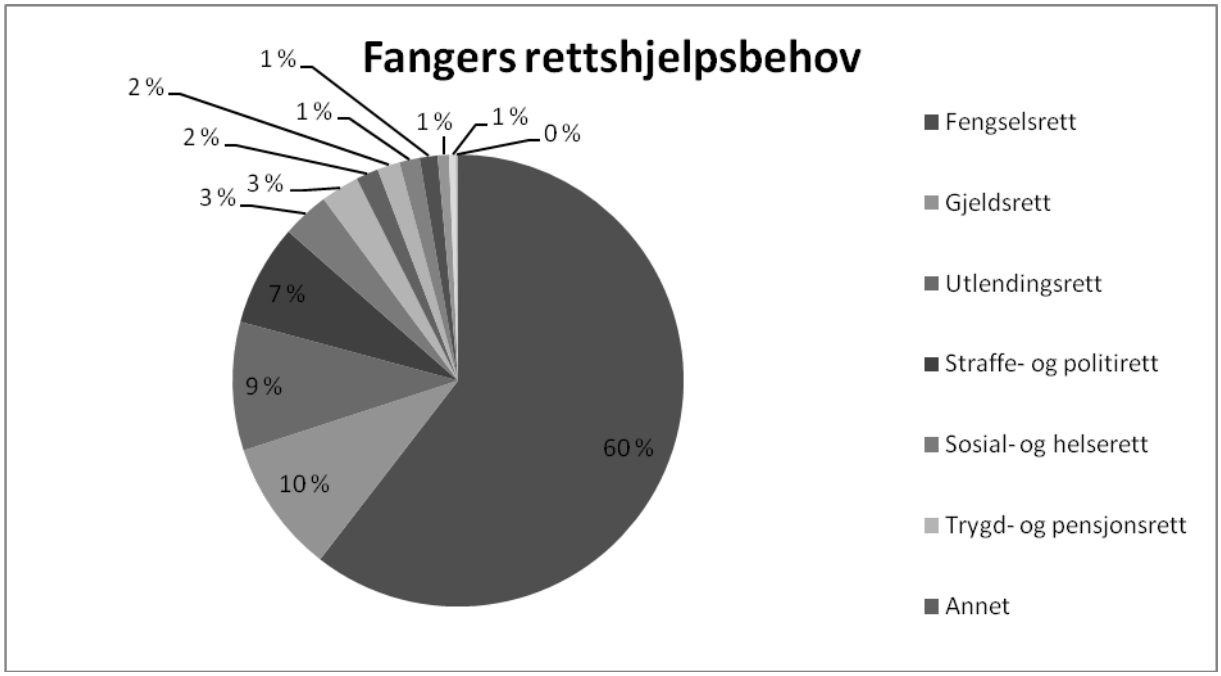

Juss-Buss behandlet 374 fengselssaker i 2010.

I 2010 hadde vi flest saker som omhandlet overføringer til andre fengsler, spørsmål om saksbehandling og praksis, og permisjoner og fremstillinger. I 2010 fikk vi for første gang skilt ut overføringer til utlandet som en egen kategori. Vi har derfor ikke sammenlignbar statistikk for dette fra tidligere år, men vi opplever at dette er en stadig økende problemstilling.

Kategorien ”Annet” angir en relativt stor andel av fengselssakene. Det skyldes at innsatte ofte har svært sammensatte problemer, som gjør det vanskelig å rubrisere et spørsmål innenfor en spesifikk kategori. Dette understrekes også i Fafo sin undersøkelse om ”Levekår blant innsatte” fra 2004. At ressurssvake grupper har mange og komplekse rettsproblemer understrekes også i flere rettshjelpsundersøkelser (se blant annet Skaug/Graver: Rettshjelp 2001 s. 46-47). Således vil også mange av sakene vi tar inn fra innsatte dreie seg om andre rettsområder enn straffegjennomføring.

Vi har registrert hvilke av våre klienter som er fanger, og får dermed oversikt over hvilke juridiske problemer de har. Vi ser at den største andelen saker er fengselsrettslige saker. I tillegg sliter mange med gjeldsrettslig og utlendingsrettslige problemer. Andre viktige saksområder for fanger er sosialrett og trygderett.

Nedenfor følger en eksempelsak innenfor fengselsrett:

Sakens bakgrunn

Klienten kontaktet Juss-Buss i første omgang i forbindelse med en helsesak i 2009. Klienten ble siden begjært overført til hjemlandet. Klienten hadde i straffesaken kommet med opplysninger som hadde ført til arrestasjon av andre personer fra hjemlandet i samme sak. Han gav også generelle opplysninger om det kriminelle miljøet i det aktuelle landet som også hadde forgreininger til Norge. Klienten hadde allerede blitt utsatt for grov vold i det norske fengselet hvor han sonet. Han fryktet derfor for sitt eget liv ved en overføring til soning i hjemlandet. I tillegg hadde klienten en sykdom som nødvendiggjorde tiltak fra fengselet. Det aktuelle norske fengselet hadde brukt syv måneder på å møte klientens behov. Det var derfor stor fare for at fengselet i hjemlandet ikke ville kunne møte klientens behov. Klienten var på bakgrunn av det ovennevnte livredd for å overføres til hjemlandet og ba Juss-Buss om hjelp. Klienten hadde gitt beskjed om at han ikke ønsket overføring, men ellers ikke fått uttale seg utover 3-4 setninger. Han ønsket derfor at Juss-Buss skulle skrive et vedlegg med en grundigere forklaring av hvorfor klienten fryktet overføring til hjemlandet.

Sakens rettslige side

Overføringer til soning i hjemlandet reguleres av lov om overføring av domfelte og den europeiske overføringskonvensjonen. Selv om vilkårene er oppfylte begrenses adgangen til å soningsoverføre likevel av våre menneskerettslige forpliktelser.

Hva ble gjort

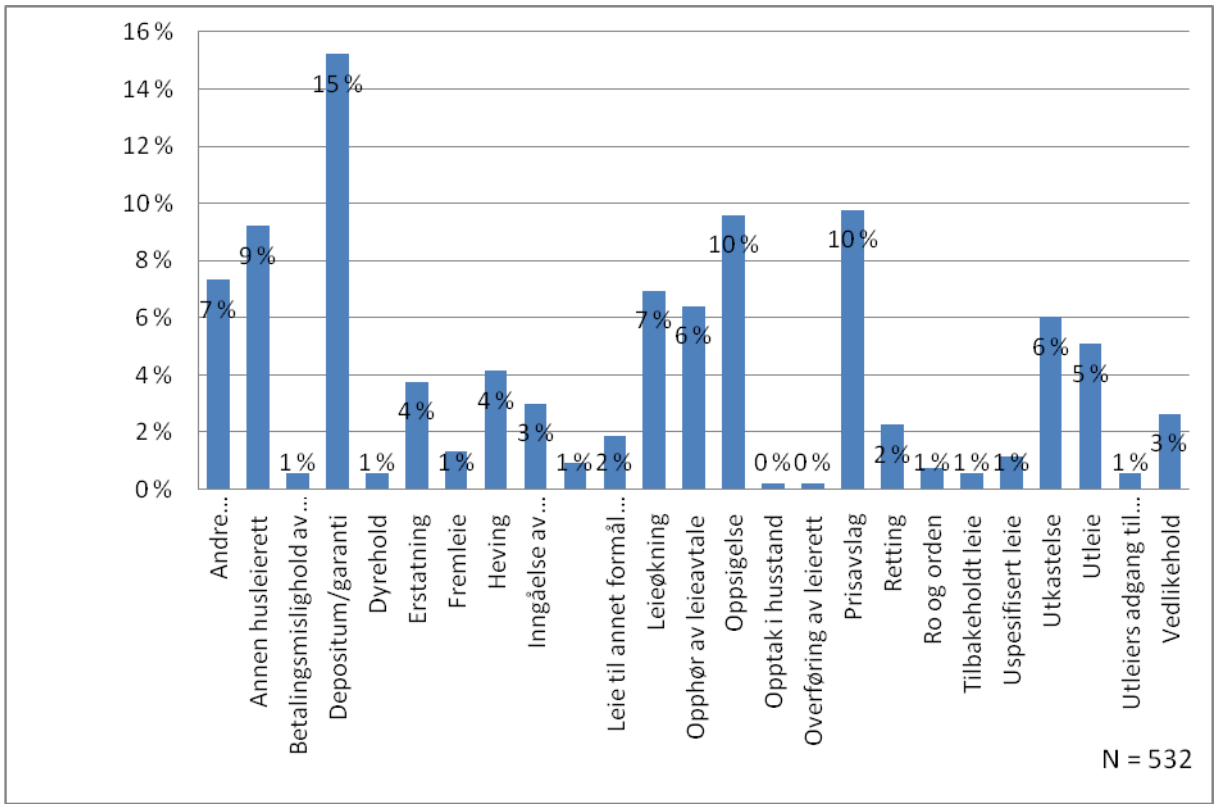
Juss-Buss skrev vedlegg til Justisdepartementet som skulle avgjøre saken, der vi anførte fare for represalier og klientens helsetilstand. Justisdepartementet avgjorde likevel at klienten skulle soningsoverføres begrunnet med at vilkårene om soningsoverføring var oppfylt. Juss-Buss sendte klage på overføringen til Sivilombudsmannen da vi mener at våre menneskerettslige forpliktelser ikke har blitt vurdert. Juss-Buss ba om utsatt iverksettelse til saken var blitt behandlet av

Sivilombudsmannen. Justisdepartementet avslo dette og klienten ble overført til videre soning i sitt hjemland. Sivilombudsmannen ba om flere opplysninger i saken og ba om en redegjørelse av blant annet de menneskerettslige forpliktelsene og hvorfor disse ikke var kommet med i begrunnelsen. Både Justisdepartementet og Juss-Buss har etter dette kommet med kommentarer og vi avventer nå Sivilombudsmannens endelige avgjørelse.

Rettspolitisk poeng

Juss-Buss ser at det går automatikk i vedtak om overføring til soning i hjemlandet uten en reell prøving av om overføringen er i tråd med våre menneskerettslige forpliktelser. Dette er et politisk prioritert område og det er et stort fokus på flere og hurtigere soningsoverføringer. Dette går på bekostning av fangenes rettsikkerhet og fører til at Norge kan bryte sine menneskerettslige forpliktelser. Det er i tillegg svært problematisk at man ikke får en reell mulighet til å prøve sin sak fordi overføringen gjør at vedtaket for alle praktiske formål er ugjenopprettelig. Juss-Buss jobber videre med problemstillingen både i enkeltsaker og rettspolitisk.

5.3.2. Husleierett

FEG fikk 532 saker innenfor husleieretten i 2010. Det vanligste spørsmålet i 2010 omhandlet depositum og garanti, hvor vi hadde en økning i andel saker på over 15 prosent. Mange leietakere opplever å få problemer med å få tilbake depositumet sitt etter endt leieforhold. Vi opplever i stor grad at både utleiere og bankene ikke har tilstrekkelig kunnskap om regelverket og at leietakere som etter loven har krav på å få utbetalt depositumet likevel ikke får det.

Vi får også en stor mengde oppsigelsessaker og saker om prisavslag innenfor husleieretten. Vi ser ellers av oversikten at sakene er relativt jevnt fordelt innenfor de ulike kategoriene. Det kan for øvrig påpekes at disse ikke er gjensidig utelukkende, noe som nok er årsaken til den høye prosentandelen for kategorien ”Annet” i tabellen.

Nedenfor følger et eksempel på en husleiesak:

Sakens bakgrunn:
Klienten flyttet inn i en leilighet utleid av den kommunale boligforvalteren (KBF) etter å ha vært på asylmottak. Han kunne da ikke norsk. Klienten ble forelagt en kontrakt på norsk. Selv om klienten ikke hadde forutsetninger for å forstå kontrakten, fikk han den ikke forklart eller oversatt til et språk han forstod. Klienten ble for eksempel aldri gjort kjent med at han hadde tilgang på en bod, og benyttet seg derfor heller aldri av denne. Klienten valgte likevel å signere på kontrakten fordi han trengte et sted å bo. Klienten flyttet etter en tid ut av leiligheten, og han prøvde i den forbindelse å få til en overtakelsesforretning med BFK, men ga opp dette etter mange ubevarte telefoner og henvendelser. Han leverte nøkkelen på NAV-kontoret til konsulenten han hadde vært i kontakt med om boligstøtte. Konsulenten sa at alt var i orden.

Rundt to uker etter utflytning sendte BFK et reklamasjonsbrev i posten og krevde klienten for ca. 6 000 kr. for manglende vask og rydding, samt en mistet nøkkel og en ødelagt boddør. Klienten skrev brev tilbake til BFK der han bestred kravet. BFK satt da ned kravet noe til ca. 4 500 kr. Klienten var fortsatt ikke enig og bestred dette i et nytt brev. BFK responderte med å fastholde kravet.

Hva ble gjort:
Klienten tok da kontakt med Juss-Buss og etter ønske fra ham forsøkte vi å få til et møte mellom klienten og BFK. Saksbehandleren i BFK gikk med på å møte klienten, og vi avsluttet derfor saken hos oss.

Klienten prøvde etter hvert å få tak i saksbehandler hos BFK gjentatte ganger, uten å få svar og ga til slutt opp. Klienten trodde at saken kanskje hadde ordnet seg, og gjorde ikke noe mer med før han over et halvt år senere mottok en purring på kravet fra BFK.

Klienten kom da igjen til oss og ønsket fortsatt møte med BFK. Vi gikk da igjennom saken grundig med klienten før vi ringte saksbehandler i BFK. Saksbehandleren hadde imidlertid sluttet i BFK og vi snakket da med en ny saksbehandler som så gjennom saken på nytt. Saksbehandleren sa at kravet ikke kunne frafalles og at det ikke er nødvendig med møte, men at vi kunne ringe juridisk avdeling i BFK og høre om de ville ha noe møte. Lederen i juridisk avdeling ønsket et møte med klienten og oss.

Sakens utfall:
Vi hadde møte med BFK og deres juridiske seksjonsleder der vi fremla klientens sak. Vi fokuserte på de menneskelige aspektene ved saken som pekte i retning av at klientene burde få satt ned kravet, selv om saken ikke sto sterkt rent juridisk. BFK kom med et tilbud om at klienten skulle betale kr 2 000 fordelt på 250 kr per måned

uten renter i nedbetalingsperioden. Klienten aksepterte dette og BFK og klienten skrev en forliksavtale.

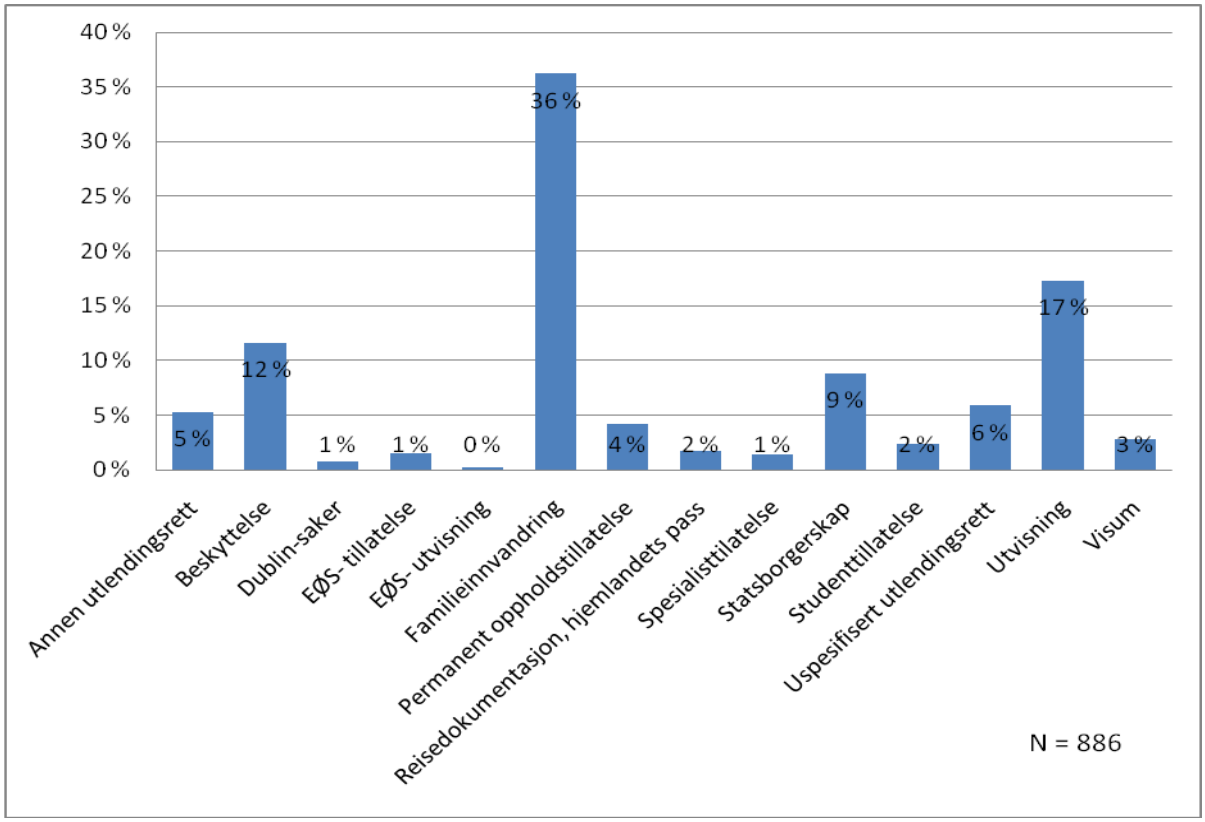
Rettspolitisk poeng:
Leietakere er som regel den svakere part i et leieforhold, spesielt når utleier er et stort firma, som de kommunale boligforvalterne. Når det i tillegg gjelder et firma der mange av leietakerne ikke har noen forutsetninger for å kunne sette seg inn i kontrakten og husleielovens regler, bør det ligge en særlig plikt for utleier til å informere på en god og forståelig måte. Har klienten også problemer med og nå frem til utleier på grunn av språkproblemer og at utleier er lite imøtekommende, er det viktig å hjelpe klienten å opprette kontakt med utleier, og videre representere klienten, slik at alle relevant juridiske momenter i saken blir tilstrekkelig opplyst.

Det kan også være vanskelig for kommunale leietagere å få oversikt over hvilken instans som har ansvar for hva. I vår sak trodde klienten at NAV-konsulenten representerte BFK og at alt derfor var i orden når han hadde snakket med henne. Forvaltningen burde ha et særlig ansvar for å informere om hvordan klienten skal forholde seg til de ulike delene av forvaltningen.

5.4. Innvandringsrettsgruppa (INNVA)

Innvandringsgruppa er den eneste gruppa på Juss-Buss som jobber med kun ett rettsområde. Utlendingsrett er også vårt største saksområde. I 2010 behandlet Innvandringsgruppa 886 saker, en økning i andelen på rundt 14 prosent.

5.4.1. Innvandringsrett:

Innvandringsgruppa jobbet mest med saker om familieinnvandring. Pågangen på dette området har vært jevnt stor over mange år. Familieinnvandringssakene er ulikartede, og mange er tidkrevende sett hen til andre sakstyper på Juss-Buss. En god del av disse sakene krever også at vi går inn som partsrepresentanter i forhold til utlendingsmyndighetene. Sakene kan være vanskelige, fordi søkeren ofte befinner seg i land hvor infrastrukturen er svak. Kommunikasjonen til Norge blir vanskelig og mulighetene for å fremskaffe tilstrekkelig dokumentasjon er små. På grunn av språk- og kulturforskjeller har ofte utlendinger i større grad enn nordmenn vanskelig for selv å ivareta sine partsrettigheter - behovet for rettshjelp er dermed større. Når det gjelder tidsaspektet ved sakene, kan det ta svært lang tid fra klientene kontakter oss, til saken har fått et endelig utfall gjennom toinstansbehandling hos utlendingsmyndighetene (opptil flere år).

Vi får også mange saker om utvisning og beskyttelse. Andelen saker som omhandlet utvisning steg med over 27 prosent i 2010. Dette er rettsområder med stor velferdsmessig betydning for klienten, og sakene byr på vanskelige rettslige og faktiske spørsmål. Klientene i disse sakene er svært ressurssvake, både når det gjelder personlige og økonomiske ressurser.[8] De kan ikke ivareta sine egne interesser i en utvisningssak. Allikevel får de ikke rettshjelp gjennom den offentlige ordningen, og må henvende seg til oss. Dette utgjør et stort rettssikkerhetsproblem. Også andelen saker som handlet om beskyttelse økte i 2010. Det var rundt 19 prosent flere saker som omhandlet beskyttelse i 2010.

Nedenfor følger en eksempelsak om statsborgerskap.

Sakens bakgrunn:
Saken gjelder en familie på fire personer som kom til Norge i 2003 og ble innvilget oppholdstillatelse på humanitært grunnlag. Etter syv år søkte familien om norsk statsborgerskap. Søknadene ble avslått fordi familiens oppgitte identitet ikke ble ansett for å være tilstrekkelig dokumentert eller klarlagt. Familien hadde tidligere søkt asyl i Danmark, og ble der registrert med navn og fødselsdato som avvek noe fra opplysningene som ble gitt ved ankomst i Norge. Utlendingsdirektoratet(UDI) fant at familien selv hadde bidratt til å skape tvil om sin egen korrekte identitet ved å fremstå med ulike identiteter i to forskjellige land. Barnas søknader ble avslått fordi foreldrenes identitet ikke ble ansett for å være tilstrekkelig dokumentert eller klarlagt, altså på grunn av såkalt "arvet identitetstvil".

Sakens rettslige side:
Det er et vilkår for å få norsk statsborgerskap at søkeren har "dokumentert eller på annen måte klarlagt sin identitet", jf. Statsborgerloven (sbl.) § 7 første ledd bokstav a. Kravet til dokumentert identitet anses som hovedregel oppfylt dersom søkeren legger fram originalt, gyldig pass, jf. Statsborgerforskriften (sbf.) § 1-1. Det kan imidlertid gjøres unntak dersom det er umulig å fremskaffe slikt pass, jf. sbf. § 1-2 første ledd nr. 1. Søkers identitet kan etter en konkret vurdering anses klarlagt dersom opplysningene om søkeren ikke gir grunn til tvil. Dette gjelder selv om søkeren har fremstått med forskjellige identiteter, jf. sbf § 1-2 andre ledd.

8 Klientene som henvendte seg til oss i saker som gjaldt utvisning hadde en gjennomsnittsinntekt på 64 612 kr.

Etter sbl. § 17 første ledd har barn av den som erverver norsk statsborgerskap etter søknad rett til norsk statsborgerskap ”såfremt de fyller vilkårene i § 7 første ledd bokstav a, c, g og h,(…)”. Det er etter § 17 annet ledd et vilkår at ”barnet må likevel ha oppholdt seg i riket de siste to årene med oppholdstillatelser av minst ett års varighet”.

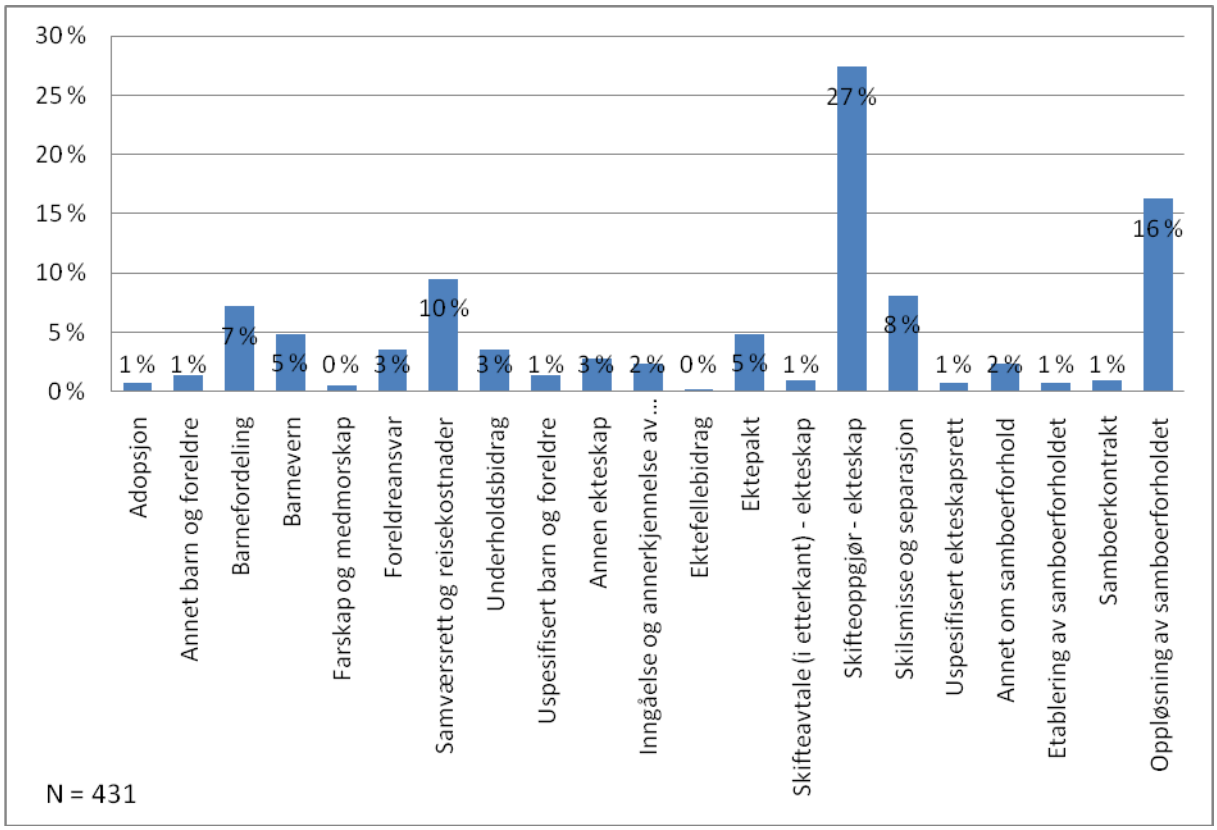
Hva ble gjort:
Juss-Buss påklaget avslagene fra UDI, og argumenterte for at familiens oppgitte identitet måtte anses tilstrekkelig dokumentert og klarlagt til at familien fikk innvilget sine søknader om norsk statsborgerskap. For det første var ulikhetene i navnene veldig små. I Norge oppga familien et familienavn som ikke var blitt registrert i Danmark. I tillegg ble moren i Danmark registrert med et fornavn og et mellomnavn, som i Norge ble registrert som ett navn. UDI så ikke bort fra at ulikhetene i navnene kunne forklares og sannsynliggjøres. For det andre vet ikke foreldrene nøyaktig når de er født, fordi afghanere ikke har samme fokus på egen alder og fødselsdato som i vestlig kultur. Både i Danmark og Norge ble registreringsdatoen for asylsøknaden brukt som fødselsdato. Fødselsårene ble i Danmark imidlertid valgt av danske myndigheter, basert på en antagelse om at begge foreldrene var jevngamle. Da familien kom til Norge oppga de andre fødselsår enn de var blitt tildelt i Danmark, fordi de vet at mannen faktisk er eldre enn sin kone. Juss-Buss anførte at familien ikke kunne klandres for de ulike opplysningene de var blitt registrert med. Overfor norske myndigheter har de hele tiden vært konsekvente med tanke på opplysninger de har gitt, og de har så langt det lar seg gjøre klarlagt sin identitet.
Saken er nå under klagebehandling i Utlendingsnemnda.

Rettspolitisk poeng:
Saken reiser flere rettspolitiske spørsmål. For det første er det etter dagens praksis nærmest umulig å rette opp i feil i tidligere registrerte opplysninger om ens identitet, uten at det vil gå utover ens generelle troverdighet. Den ene identiteten vil som oftest ikke fremstå som mer sannsynlig enn den andre. Unntaksbestemmelsen i sbf. §1-2 får dermed i realiteten en altfor lite konkret anvendelse, og terskelen for at én oppgitt identitet fremstår som mer sannsynlig enn en annen er for høy. For det andre handler saken om barns arvede identitetstvil. Arvet identitetstvil er problematisk fordi det vil foreligge identitetstvil selv der mange sentrale momenter i identitetsvurderingen til barn ikke gir grunn til tvil. Arvet identitetstvil knytter seg derfor bare til foreldrenes uavklarte identitet, og rettferdiggjør på mange måter en manglende konkret vurdering av barns identitet. Arbeids- og inkluderingsdepartementet sendte i 2009 ut et høringsbrev med forslag om å lempe på reglene for vurdering av barns identitet, særlig i tilfeller der det er tvil om foreldrenes identitet. Sivilombudsmannen har også på generelt grunnlag rettet kritikk mot regelverket slik det fremstår i dag, og vi ser forhåpentligvis en regelendring i den nærmeste fremtid.

5.5. Gjelds- og familierettsgruppa (GOF)

GOF behandlet 756 saker i 2010.

5.5.1. Familierett

I 2010 behandlet Juss-Buss 431 saker om familierett.

De fleste sakene som GOF mottar innen familieretten omhandler skifteoppgjør, oppløsning av samboerforhold, samværsrett og reisekostnader, samt skilsmisse og separasjon. Slike spørsmål er av stor velferdsmessig betydning for de involverte parter, og det er ikke alltid lett å definere hvilken part som kan kategoriseres som "den svake". Vi er derfor svært tilbakeholdne med å gå inn som partsrepresentanter i slike saker, og forsøker så langt som mulig å oppfordre partene til å komme til løsninger i minnelighet. Særlig er dette viktig i saker hvor barn er involvert, fordi vanskelige skilsmisseoppgjør kan få negative konsekvenser for barna.

Gjennomgående ser vi at klienter som kontakter oss i familierettslige saker, er blant de mer ressurssterke av Juss-Buss sine klienter.[9] Allikevel ser man at det er et stort behov for rettshjelp i disse sakene. For det første er det en stor andel av disse klientene som kontakter oss før de har tatt kontakt med advokat. Dette tyder på at klientene har lite kunnskap om hvilke steder man bør henvende seg for å få bistand i

9 Gjennomsnittsinntekten i familierettssakene vi har behandlet er på kr 298 933,45. Dette er betydelig høyere enn gjennomsnittinntekten til Juss-Buss sin samlede klientmasse, men fremdeles betydelig under gjennomsnittsinntekten i befolkningen i Norge.

slike saker. For det annet er dette saker som er svært omfattende. Selv personer med gjennomsnittsinntekt vil ha problemer med å selv dekke utgiftene til juridisk bistand i slike saker.

Nedenfor følger en eksempelsak fra familieretten:

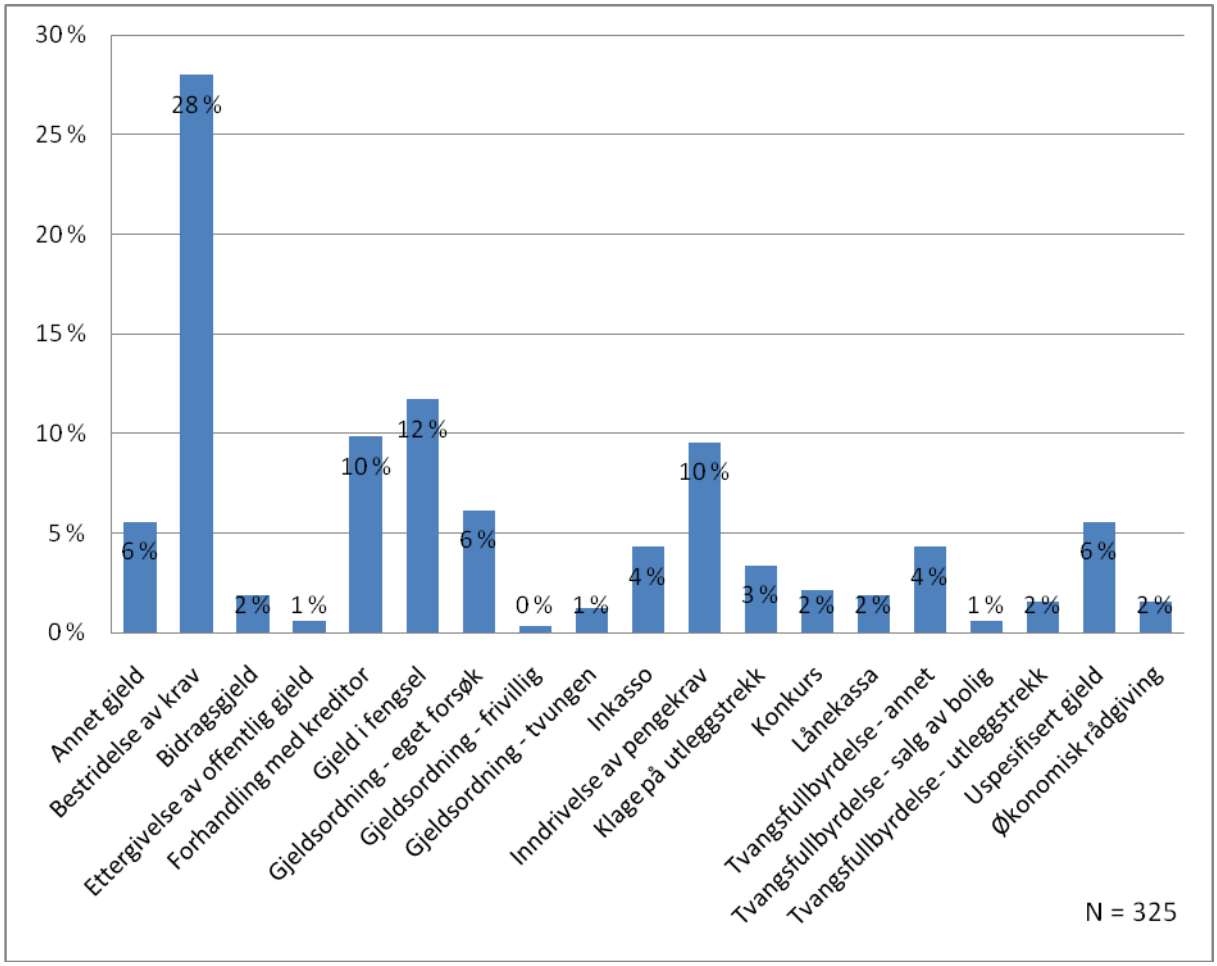
Sakens bakgrunn
Klienten var en kvinne som kom til Juss-Buss og ønsket hjelp til skiftet med sin tidligere samboer. Samlivet varte over 20 år. Paret hadde tre barn, hvorav den ene var psykisk utviklingshemmet. Begge var yrkesaktive, men vår klient tok spesielt ansvar for den utviklingshemmede sønnen. I løpet av samlivet bygget paret hus på en tomt samboeren eide. Han sto ansvarlig for lånet, men huset var et felles prosjekt de planla og gjennomførte sammen. De fordelte utgiftene slik at han betalte avdrag og renter, mens hun betalte alle familiens løpende utgifter som mat og klær, barnehage og ferier. Ved samlivets slutt ble K tilbudt 50 000 kroner mot at hun ikke kom med flere krav.

Sakens rettslige side
Juss-Buss vurderte saken slik at vår klient hadde stiftet medeiendomsrett i huset i løpet av samlivet.

Hva ble gjort
Vi ga klienten generell informasjon om stiftelse av medeiendomsrett slik denne er fastsatt i rettspraksis. Vi anbefalte klienten å ta saken til retten, men hun orket ikke å gå videre med det.

Rettspolitisk poeng
Selv om ektefellers og samboeres rettsstilling er ment å være lik med hensyn til stiftelse av medeiendomsrett, er reglene mye vanskeligere tilgjengelig for samboere fordi disse ikke er lovfestet. Det gjør det mye vanskeligere for samboere å vurdere sin rettstilling etter endt samliv. Fordi skiftet mellom tidligere samboere skjer etter eiendomsgrensene, er betydningen av å stifte medeiendomsrett betydelig større enn for ektefeller. Det er uheldig at rettsregler som er anerkjent over lang tid i rettspraksis og forarbeider ikke får den gjennomslagskraft de burde ha fordi de ikke er lovfestet.

5.5.2. Gjeldsrett

Juss-Buss mottok 325 gjeldssaker i 2010.

De to største kategoriene er bestridelse av krav og gjeld i fengsel. Vi mottar også mange henvendelser om forhandling med kreditor, inndrivelse av pengekrav, gjeldsordning og tvangsfullbyrdelse. Det er verdt å bemerke at vi selvfølgelig kun bistår skyldneren i gjeldssaker, og at disse sakene ofte er av stor betydning for dem det gjelder. Det er avgjørende, også for mange andre rettslige spørsmål, at mennesker får mulighet til å ta kontroll over sin egen økonomi. Vår erfaring er at rettshjelp ofte er nødvendig for å få til dette. For øvrig er en god del av klientene som kommer til oss med gjeldsspørsmål fengselsinnsatte.

Vi har i 2010 skilt ut gjeld i fengsel som en egen kategori. Det er grunn til å tro at en del saker likevel har blitt ført i de andre kategoriene. Fanger har rundt 18 prosent av gjeldssakene i 2010.

Her følger et eksempel på en gjeldssak:

<u>Sakens bakgrunn</u>
Klienten kontaktet Juss-Buss med ønske om hjelp fordi han ble trukket for mye i utleggstrekk. Utbetalingsslipp fra NAV viste at han fikk 0 kr til utbetaling på grunn av

trekk fra flere kreditorer. En økonomisk oversikt viste et underskudd på 8300,- i måneden.

Sakens rettslige side
Etter dekningsloven § 2-7 har skyldneren når det fastsettes utleggstrekk krav på å få utbetalt tilstrekkelig til å dekke rimelig husleie og livsopphold.

Hva ble gjort
Juss-Buss sendte klage til Namsmannen med begjæring om å stoppe utleggstrekket helt, på grunnlag av at klienten vår ikke satt igjen med tilstrekkelig midler til å dekke livsopphold etter trekket. Namsmannen tok klagen til følge og stanset alle trekk.

Rettspolitisk poeng
Dersom det er flere kreditorer som trekker gjennom samme namsmann skulle man tro at utleggene ble koordinert slik at klientene ikke ble trukket for mye, men i denne saken har dette ikke skjedd. I tillegg er det slik at dersom namsmannen trekker, får ikke klienten rett på sosialstønad, siden NAV da blir med på å betale klientens gjeld. Dersom det da trekkes for mye, oppstår en uholdbar økonomisk situasjon for klienten, da han faktisk endte opp med å få 0 kr å leve for i måneden.

Rettslig sett er saken enkel. Klientene klarer allikevel ikke å ivareta sine interesser overfor verken kreditor eller namsmann, hovedsakelig fordi de ikke kjenner til sine rettigheter. Det gjelder selv om namsmannen skal ivareta også debitors interesser. Saker som dette har svært stor velferdsmessig betydning for dem det gjelder, og klientene har verken mulighet til å dekke utgiftene til juridisk bistand selv eller gjennom den offentlige rettshjelpsordningen. Det er dermed et stort udekket behov for rettshjelp i slike saker.

6. Rettspolitikk

6.1. Rettspolitisk gruppe

Rettspolitisk gruppe (R) jobber med å koordinere det rettspolitiske arbeidet på Juss-Buss. I R sitter daglig leder i tillegg til en representant fra hver av faggruppene. I tillegg til å koordinere og fatte avgjørelser knyttet til de rettspolitiske prosjektene på Juss-Buss, arrangerer R blant annet et internt rettspolitisk seminar hvert semester og inviterer eksterne foredragsholdere på fredagspils.

6.1.1. "Fredagspils" i 2010

Vår:

- Niels Christie, kriminologi
- Statens sivilrettsforvaltning
- Sivilombudsmannen Arne Fiflet
- Konfliktrådet ved Inger Wærstad
- Kinagruppa holdt presentasjon med lysbildefremvisning
- Russlandstur og Vietnamprosjektet ved daglig leder Stian Bonnevie Arntzen

Høst:

- Vietnamgruppa holdt presentasjon med lysbildefremvisning
- Selvhjelp for innvandrere (SEIF) ved Jon-Ole Martinsen snakket om de papirløses situasjon i Norge
- Debattinnlegg og kronikker, ved tidligere kronikk- og debattredaktør i Klassekampen, Hilde Reinertsen
- Barneombud Reidar Hjermann

6.1.2. Rettspolitisk seminar

Rettspolitisk seminar arrangeres to ganger i året. Seminaret bruker vi først og fremst til å øke oppmerksomheten rundt rettspolitisk arbeid på Juss-Buss, i tillegg til å gi viktig input til medarbeidere i det videre arbeidet med rettspolitikk. Vi inviterer kjente og erfarne politikere, fagfolk og andre som kan gi oss opplæring i rettspolitisk virksomhet. Seminaret er svært nyttig for det rettspolitiske arbeidet på Juss-Buss, og ikke minst svært positivt for det sosiale miljøet blant medarbeiderne.

Seminaret går over to til tre dager og blir holdt på Tømte gård i Hurdal. På seminaret deltar alle fulltidsmedarbeidere på Juss-Buss. Nedenfor følger en kort oversikt over programmet på seminarene i 2010:

Vårsemesteret hadde vi den første dagen besøk fra selskapet Human Factors AS, som foretok en uformell personlighetstesting av medarbeidere på Juss-Buss. Som neste punkt på programmet snakket Olaf Halvorsen Rønning om fri rettshjelp. Dag to begynte med et foredrag om politisk påvirkning og mediestrategi av Snorre Serigstad

Valen (SV). Deretter jobbet gruppene internt med prioritering og planlegging av rettspolitiske prosjekter. Den tredje dagen la gruppesammensetningsutvalget frem sine konklusjoner rundt den fremtidige gruppesammensetningen på Juss-Buss.

Høstsemesteret 2010 hadde vi fokus på å planlegge våre rettspolitiske prosjekt. Gjennom årene har gruppene startet en rekke rettspolitiske prosjekter og det er ikke kapasitet til å følge opp alle i like stor grad. Gruppene jobbet derfor med å sette opp fem prioriteringsområder hver. Disse prosjektene skal følges opp aktivt både av gruppene og vårt rettspolitiske organ. Vi hadde i tillegg fokus på rettshjelpsmeldingen. Vår faglige leder, Olaf Halvorsen Rønning, oppdaterte medarbeiderne på arbeidet videre. Vi hadde også besøk av Jenny Sandvig, jusstudent og journalist i Aftenposten som snakket om mediehåndtering. Kine Sperre Horsbøl, tidligere daglig leder i Juss-Buss og politisk rådgiver for SVs Heikki Holmås og Akhtar Chaudhry, snakket i tillegg generelt om rettspolitisk arbeid.

6.1.3. Rettspolitisk uke

Det ble arrangert to rettspolitiske uker i 2010. I rettspolitisk uke stenger vi saksmottakene og jobber bare med rettspolitikk. Bakgrunnen for å avholde rettspolitiske uker er for at gruppene skal ha tid til å sette seg dypere inn i prosjektene sine. Vi ser at de rettspolitiske ukene bidrar til å heve arbeidet med rettspolitikk generelt på huset, noe som kommer klientgruppene våre til gode.

6.2. Rettspolitikk på tvers av gruppene

6.2.1. Rettshjelpsgruppen (REG)

Reform av rettshjelpsloven har alltid vært en av Juss-Buss sine hovedmålsetninger. Vi har jobbet kontinuerlig med dette også gjennom 2010. Dette arbeidet utføres av rettshjelpsgruppen (REG). Arbeidet har vært sentrert rundt oppfølgingen av Stortingsmelding nr 26 (2008-2009) Om offentleg rettshjelp (rettshjelpsmeldingen). Arbeidet til REG har vært spesielt preget av stadiet oppfølgingen av meldingen har vært på. Juss-Buss er positive til en god del av forslagene i meldingen, selv om den på en rekke områder ikke går langt nok i å sikre at alle har tilgang til juridisk bistand. Et av de positive forslagene i meldingen var opprettelsen av en såkalt førstelinjetjeneste, hvor alle skal få tilgang til én times gratis juridisk bistand, uavhengig av hvilket rettsområde saken gjelder eller hvor mye den rettshjelpssøkende har i inntekt. Gjennom det meste av 2010 har det vært gjennomføringen av dette forslaget som har vært departementets oppfølging av meldingen.

Den 19. til 20. januar ble det i regi av Justisdepartementet avholdt en ”ekspertkonferanse” på Holmenkollen Park hotell, hvor en rekke ulike aktører på rettshjelpsfeltet var invitert for å komme opp med sine erfaringer fra førstelinjerettshjelp, samt diskutere utfordringer ved opprettelsen av en førstelinjetjeneste. Juss-Buss deltok med faglig leder som innleder, daglig og faglig leder som deltagere i diskusjonsgruppene og med 10 medarbeidere som referenter. I forkant av konferansen ble det også gjennomført ekstra opplæring av deltagerne, med særlig fokus på de mest sentrale spørsmålene konferansen omhandlet. Seminaret var en god måte å komme med innspill i prosessene, knytte kontakter til

andre aktører på feltet, og lære mer om rettshjelp. Juss-Buss utarbeidet et omfattende referat som ble brukt som grunnlag for en rapport fra seminaret.[10]

I etterkant av seminaret ble det igangsatt et arbeid med å gjennomgå og systematisere våre erfaringer om hva som er viktig for at en førstelinjerettshjelpstjeneste skal fungere godt. Dette dannet grunnlag for et skriftlig innspill om utformingen av førstelinjen til Sivilavdelingen i Justisdepartementet, som ansvarlig for oppfølgingen. Deler av arbeidet ble gjort i samarbeid med JURK.

Det ble også utarbeidet skriftlige innspill om førstelinjen høsten 2011, som spesielt gikk på tiltak for evaluering av førstelinjen.

Fordi hovedvekten i departementets arbeid med oppfølging av rettshjelpsmeldingen har vært lagt på utviklingen av førstelinjen, har vi konsentrert arbeidet om denne. Imidlertid har vi også utarbeidet et skriftlig innspill til departementet om de øvrige foreslåtte endringene i rettshjelpsloven, da særlig knyttet til lovendringsforslag og forslaget om innføring av kvalitetskontroll av rettshjelpsadvokater. Innspillet fokuserte også på Norges forpliktelser til å utforme rettshjelpssystemet i overensstemmelse med minstestandardene internasjonale menneskerettighetskonvensjoner oppstiller.

I tillegg til skriftlige innspill har vi forsøkt å holde en løpende dialog med departementet.

Gjennomgående opplever vi at innspillene våre har blitt lyttet til, selv om vi langt ifra har fått gjennomslag på alle punkter. Dialogen med departementet har i all hovedsak vært god, med relativt åpne prosesser. Imidlertid mener vi prosessen burde vært enda mer åpen. Både Juss-Buss og andre aktører på feltet sitter med stor faglig og praktisk kunnskap på feltet, som vi mener departementet burde nyttiggjøre seg i større grad enn det gjør i dag.

Et annet ledd i arbeidet med oppfølgingen av rettshjelpsmeldingen er å skape bevissthet om disse spørsmålene blant politikere. Etter valget var det en ny justiskomité, og vi mente det var viktig å gjøre de nye komitémedlemmene kjent med Juss-Buss, meldingen og våre standpunkter til den videre oppfølgingen. Vi møtte alle de største partienes justisfraksjoner, som regel både stortingsrepresentantene selv og de politiske rådgiverne. Mange var nye og kunne derfor lite om rettshjelpsmeldingen og Juss-Buss.

Juss-Buss sine standpunkter om reform av rettshjelpsordningen er også brakt frem i sammenheng med gruppenes rettspolitiske prosjekter.

6.2.2. Kinagruppa

Siden 2005 har Juss-Buss samarbeidet med Senter for Menneskerettigheter og professor Jon T. Johnsen om et rettshjelpsprosjekt i Kina. Det er med årene etablert god kontakt og dialog med kinesiske rettshjelpstiltak, særlig med rettshjelpstiltakene på Peking University (BEIDA). Det gjennomføres en årlig studietur til Beijing, og et

10 Jon T Johnsen, Ida G. Rognlien og Olaf Halvorsen Rønning *Ny juridisk rådgivningstjeneste* Justis- og politidepartementet 2010.

årlig besøk fra kinesisk hold til Oslo. Kinagruppas aktiviteter er fullfinansiert med ekstern støtte, hovedsakelig fra Senter for Menneskerettigheter. Prosjektets kostnader belastes således verken Juss-Buss eller de midler som er tildelt oss gjennom driftsstøtte. Finansieringen av prosjektet ble kuttet i 2010. Vi forsøkte å finne andre alternative finansieringskilder, men vi anså det for umulig.
Vårsemesteret 2010 var en gruppe fra Juss-Buss i Kina for å gjennomføre utvekslingen og å diskutere fremtiden til prosjektet. Utvekslingen ble vellykket, men vi ble enige med kontaktene våre på BEIDA at det ikke var hensiktsmessig å videreføre prosjektet med de økonomiske rammebetingelsene vi hadde. Rapport fra besøket kan fås ved henvendelse til Juss-Buss.

Prosjektet ble dermed dessverre nedlagt i 2010.

6.2.3. Vietnamprosjektet

I perioden 6.-17. juni 2010 gjestet visegeneralsekretæren i Vietnam Lawyers' Association (VLA), Le Thi Kim Thanh, Norsk senter for menneskerettigheter (SMR) som gjesteforsker. Målsetningen for oppholdet var å sette Thanh inn i det norske rettshjelpssystemet, samt å legge rammen rundt et rettshjelpsseminar i Vietnam inneværende høst.

Forut for besøket mottok Juss-Buss en henvendelse fra programkoordinator på Vietnam-programmet ved SMR, Marthe Hamran. SMR ønsket Juss-Buss som bidragsyter under oppholdet, med bakgrunn i organisasjonens kunnskap om norsk rettshjelpssektor. Dessuten så man allerede på dette tidspunktet for seg at Juss-Buss kom til å ha hovedansvaret for det faglige innholdet i det kommende rettshjelpsseminaret i Vietnam. I så måte var det viktig å få etablert kontakt mellom Juss-Buss og Vietnam Lawyers' Association, som skulle stå for tilretteleggingen av seminaret i Vietnam.

Etter en vurdering av dette internt, kom Juss-Buss til at det var praktisk mulig og dessuten svært ønskelig å være vertskap for Thanh under hennes opphold. Ansvar ble fordelt og et tentativt program ble utarbeidet i samarbeid med Hamran.

Thanhs opphold som gjesteforsker ble svært vellykket. Hun ga uttrykk for at hun hadde fått et inngående inntrykk av norsk rettshjelpssektor. Videre fattet hun spesiell interesse for Juss-Buss som organisasjon. Den 16. juni ble det avholdt et møte mellom SMR, ved Hamran, VLA, ved Thanh og Juss-Buss, ved daglig leder Stian Bonnevie Arntzen, hvor rammeverket for det kommende rettshjelpsseminaret ble lagt. Møtet var svært konstruktivt og ga gode utsikter for det forestående samarbeidsprosjektet. Det ble enighet om å videreutvikle rammeverket i løpet av sommermånedene. VLA fikk ansvaret for logistikken i Vietnam, SMR fikk ansvaret for logistikk i forbindelse med reise og opphold, mens Juss-Buss fikk ansvaret for det faglige innholdet. Man så for seg et todagers seminar i Hanoi i september, med praktisk rettshjelp som tema og VLA-ansatte og studenter som deltakere.

Med utgangspunkt i det forestående seminaret, samt prov om et langsiktig samarbeid med VLA og SMR i Vietnam, kom Juss-Buss til at det var hensiktsmessig å etablere en Vietnam-gruppe. Gruppen skulle bestå av Bonnevie Arntzen, som hadde vært

med i etableringen av samarbeidet, samt to medarbeidere. Plassene på gruppen ble utlyst på Juss-Buss. På bakgrunn av søknader og kvalifikasjoner fikk Fredrik L. Ellingsen og Nadin A. Humlen plass i gruppen.

Seminar i Hanoi
Seminaret ble avholdt 7. og 8. september 2010 ved Hotel Bao Son i Hanoi. Om lag 50 representanter fra Legal Consultancy Centres og Student Legal Aid Clincs i Vietnam deltok på seminaret. Alle presentasjonene ble holdt av Juss-Buss' nyetablerte Vietnam-gruppe. For fyldig rapport fra seminaret og gruppas virksomhet som sådan i 2010, se "Legal Aid Management Training Seminar – Rapport fra Juss-Buss' besøk i Vietnam september 2010".

Status
Etter besøket fra Thanh, våren 2010, og gjennomføringen av Legal Aid Management Training Seminar i Hanoi har vi lyktes å etablere en god kontaktflate med VLA. Thanh formidler at det er forholdsvis bred støtte internt i VLA når det gjelder videreutvikling av legal consultancy centers, med faglig bistand fra Juss-Buss. VLA ønsker et videre samarbeid med Juss-Buss, både når det gjelder egne LCCs og oppfølging av sektoren generelt.

Ved avslutningen av foredraget for representantene fra de studentdrevne vietnamesiske rettshjelpstiltakene fikk vi etablert kontakt med representanter fra fakultetene i Hue, Ho Chi Minh City og Hanoi.

På bakgrunn av erfaringene fra seminaret, ønsker Juss-Buss å iverksette et prosjekt i samarbeid med VLA og studentrettshjelpstiltakene. For prosjektskisse, se "Legal Aid Management Training Seminar – Rapport fra Juss-Buss' besøk i Vietnam september 2010".

6.2.4. Russland

Høsten 2009 hospiterte lederen av en russisk rettshjelpsorganisasjon hos Juss-Buss. Hospiteringen var arrangert og finansiert av KS og brakte med seg ambisjoner om videre samarbeid i Russland.

KS utlyste høsten 2009 ledige plasser på sitt prosjektutviklingsprogram med Russland. Med utgangspunkt i Juss-Buss' deltakelse i hospiteringen av russiske delegater høsten 2009, anbefalte KS Juss-Buss å søke. Juss-Buss var inne i en periode hvor vi ønsket nye internasjonale samarbeid, på bakgrunn av nedleggelsen av Kina- så vel som Zambia-programmet. Erfaringene fra tidligere samarbeid, tilsa at sannsynligheten var stor for gjensidig utbytte av internasjonale samarbeid. På vegne av Juss-Buss, sendte daglig leder inn en søknad. Denne ble innvilget.

KS' programvirksomhet i Russland går ut på å sende norske representanter fra offentlig sektor, samt NGOer, til Russland for å etablere samarbeid med russiske partnere, og på den måten tilrettelegge for godt samarbeid med våre naboer i nordøst. Daglig leder, Stian Bonnevie Arntzen, reiste på vegne av Juss-Buss og er i avsnitt 2.2. omtalt som "jeg".

Hospitering i Russland, 10.-18. april 2010

Jeg gjennomførte i all hovedsak møter med ulike NGO's. Dette ga meg et godt innblikk i hvilke daglige utfordringer russiske frivillige og uavhengige organisasjoner står overfor. For øvrig var det vanskelig å få diskutert grunnleggende utfordringer innen rettshjelpssektoren. Det overordnede perspektivet manglet hos mange av organisasjonene. Det ble i stor utstrekning drevet virksomhet fra dag til dag, heller enn med et langsiktig mål. Dette tror jeg delvis skyldes uforutsigbarheten i den russiske rettstilstanden, og dels manglende tro på forandring. Flere av organisasjonene fremsto noe resignert i retorikken. De ga uttrykk for at de gjorde det lille de kunne, innenfor de begrensede rammene de hadde. Dette har jeg for så vidt forståelse for. Fokuset på manglende finansiering var stort. Jeg mener at det med fordel kunne vært fokusert langt mer på frivillighet som ressurs. Den frivilligheten som ble nedlagt bestod stort sett i en forholdsvis liten krets mennesker som avså noen få timer til frivillighet per uke. Her må det finnes potensiale. For øvrig virket det som om mange av organisasjonene så seg fornøyde med de oppnådde fra dag til dag. De ønsket ikke nødvendigvis å nå ut til flere. Dette skyldes nok delvis mangel på organisatorisk kompetanse for drift av en stor organisasjon, men mest av alt tror jeg det skyldes det nevnte mismotet, hva tro på endring angår. Per dags dato er det ikke ideell grobunn for frivillige organisasjoner i Russland, men etter mitt inntrykk er det heller ikke noen som gjør voldsomme forsøk på å dyrke ekspansivt i landskapet.

Ut fra hva jeg har forstått, ligger det ikke formelle hindringer i veien for en utvidet frivillig sektor i Russland. Det er mennesker satt i system som er mangelvare. Mitt inntrykk er at disse menneskene finnes, men at de aktivt må oppsøkes. Dessuten må de oppsøkes med et budskap. I dag har svært få av organisasjonene et overordnet mål og langt mindre et underordnet budskap. De som skal bidra frivillig må få vite hva de bidrar med og i hvilken retning de er med på å dra. De må forstå at de er en del av noe stort. I dag er de bare en del av noe de gjør den samme dagen, uten at de tror at det er med på å endre noe særlig.

Paradokset er at svært mange i Arkhangelsk påpeker skjevheter i samfunnet, og har sterke meninger om hva som bør endres og hvordan, samtidig som svært få jobber aktivt for en slik endring. Til sammenlikning er det i norsk frivillig sektor heller slik at forholdsvis mange jobber for utjevning av sosiale forskjeller som, sett i forhold til russiske forhold, er marginale. I min leting etter å forstå denne forskjellen, heller jeg mot å mene at årsaken ligger i det politiske og demokratiske etterslepet som preger dagens Russland. Det kan virke som om mange tiår med svært begrensede muligheter til politisk påvirkning, gjennom organisasjonsarbeid, fortsatt hemmer dagens frivillige organisasjoner. De har ikke moderne tradisjon for å oppnå politisk og faktisk forandring gjennom påvirkningsarbeid og mangler derfor visjonen de trenger for å strebe etter nettopp dette.

2.3. Fremtidig samarbeid

Mange av møtene jeg var i, var veldig konstruktive, hva videre samarbeid angår. Vi ønsker å følge opp og lære mer om russiske rettshjelpstiltak, men mest av alt ønsket mange av organisasjonene i Arkhangelsk å lære mer om hvordan man bygger og videreutvikler et studentdrevet rettshjelpstiltak.

6.2.5. Palestina

Etter initiativ fra stipendiat Ida Nafstad ved Institutt for kriminologi og rettsosiologi (IKRS) er det igangsatt et prosjekt for å opprette et forsknings- og undervisningssamarbeid med Birzeit-universitetet på Vestbredden. Faglig leder var i oktober sammen med en gruppe fra IKRS i nede og hadde samtaler med representanter fra Birzeit om et slikt samarbeid. Vi vil forsøke å inkludere Juss-Buss med i samarbeidet mellom universitetene, og bidra til å opprette et lignende tiltak som Juss-Buss ved Birzeit-universitetet. Responsen fra Birzeit var positiv, men prosjektet er foreløpig ikke finansiert.

6.2.6. Kroatia

Faglig leder Olaf H. Rønning ble invitert til et seminar i Kroatia i juni for å holde innlegg på en konferanse om implementeringen av den nye kroatiske rettshjelpsloven. Han tok særlig opp de norske erfaringene med studentrettshjelpstiltak og hvilken rolle slike tiltak kunne spille i en rettshjelpsordning. på bakgrunn av kontaktene vi fikk der, og i samarbeid med professor Jon T Johnsen, startet vi et arbeid med å utvikle et samarbeid mellom Juss-Buss og et studentrettshjelpstiltak under oppstart ved Universitetet i Zagreb. Tiltaket er bygget etter modell fra Juss-Buss, og ledet av professor Alan Uzelac. Prosjektet er foreløpig ikke finansiert.

6.2.7. Oppsøkende gruppe

I september 2007 ble det fattet et enstemmig vedtak i Plenum om å opprette en gruppe som skulle drive og koordinere den oppsøkende virksomheten på Juss-Buss. Juss-Buss har alltid i stor grad drevet oppsøkende virksomhet. Blant annet har vi hatt faste saksmottak i fengsler gjennom en årrekke, saksmottak og informasjonsmøter på voksenopplæringer for nyankommende innvandrere og flyktninger, og vi har et tilbud til studenter på Universitetet i Oslo. Alle disse tilbudene ble videreført i 2008, i tillegg til at vi utvidet tilbudet. Etter vår oppfatning er oppsøkende virksomhet den mest effektive måten å møte ressurssvake klienter med et udekket rettshjelpsbehov på. Bakgrunnen for å lage en egen oppsøkende gruppe var derfor et ønske om å bedre koordineringen av den oppsøkende virksomheten, samt utvide den i langt større grad enn de tidligere årene.

I 2009 ble den oppsøkende virksomheten på Juss-Buss ytterligere utvidet. Etter vedtak i Plenum har det blitt obligatorisk for alle medarbeidere å være en del av en oppsøkende gruppe. Gruppene har i oppstartsfasen vært organisert slik at én nedtrapper har hatt det overordnede ansvar for hver gruppe. Gruppen for øvrig har bestått av én til tre ferskinger og én til tre faddere. De faste oppsøkende gruppene på Juss-Buss var per 31.12.2010:

- Innvandring
  - Fokus på innvandrerbefolkningen
    - Foredrag og saksmottak bl.a. på voksenopplæringssentra og asylmottak
- Psykiatri
  - Fokus på psykiatriske pasienter og deres pårørende

        - Foredrag og saksmottak bl.a. på distriktspsykiatriske sentra på Østlandet, samt pårørendesentra.
- Blindern
    - Fokus på studenter
        - Foredrag og saksmottak på Blindern, UiO
- Fattig Oslo
    - Fokus på Oslos fattige
        - Foredrag og saksmottak bl.a. på Fattighuset, Selvhjelpens hus, Blå Kors osv.
- Fengsel
    - Fokus på innsatte
        - Foredrag og saksmottak på 23 ulike fengsler i Sør-Norge
- Gjeld i fengsel
    - Fokus gjeldsproblematikk og de særlige utfordringene dette medfører for de innsatte.
        - Foredrag og saksmottak i fengsler og overgangsboliger på Østlandet

6.2.8. Skrivegruppa

I januar 2009 ble det inngått en avtale med Advokatbladet om at Juss-Buss produserer én artikkel til hvert nummer. Denne avtalen holdt frem også i 2010. Ut over den faste spalten i Advokatbladet har skrivegruppa jobbet aktivt for å produsere tekster og få disse på trykk. Gruppa har bestått av fire til seks medlemmer, i tillegg til daglig leder.

6.2.9. Festskriftgruppa

I 2011 er det førti år siden Juss-Buss tok imot sine første saker. Det er et jubileum vi mener bør markeres. I den sammenheng har vi satt i gang flere prosjekter. Et av dem er utgivelsen av et festskrift. I løpet av 2010 har vi blant annet kontaktet en rekke forfattere med forespørsel om bidrag. Responsen har vært veldig positiv. Arbeidet fortsetter i 2011, og vi håper festskriftet kan bidra til en god markering av et viktig jubileum.

6.3. Rettspolitikk i gruppene

Store deler av det rettspolitiske arbeidet tar utgangspunkt i erfaringer fra saksbehandlingen i hver enkelt saksbehandlingsgruppe. Dette er naturlig da det er problemstillingene på disse rettsområdene medarbeiderne blir mest fortrolige med. Ut fra strukturelle svakheter og uheldig praksis som avdekkes, tar det rettspolitiske arbeidet form. Nedenfor blir hovedtrekkene i arbeidsgruppenes rettspolitiske arbeid i 2009 presentert.

6.3.1. Rettspolitisk aktivitet på SAG året 2010

Oversikt over SAGs rettspolitiske arbeid i 2010, inndelt etter prosjekter.

Irregulæres rettigheter:

Det overordnede målet for dette prosjektet har vært å jobbe for at irregulære kan få innvilget nødhjelp i Oslo kommune. SAG har hatt et godt samarbeid med Norges Røde Kors i dette prosjektet, og hatt flere møter med dem. SAG deltok blant annet på en rundbordskonferanse i regi av Norges Røde Kors i juni, og et møte på Stortinget med et par politiske rådgivere i november. I etterkant av møtet på Stortinget sendte SAG våre erfaringer vedrørende hvordan NAV behandler papirløse til rådgiverne som deltok på møtet. Dette dokumentet er etter forespørsel også sendt til Helge Solum Larsen, nestleder i Venstre, og Heikki Holmås, stortingsrepresentant for SV.

I oktober arrangerte SAG en debatt om papirløses rettigheter i nødhjelpssituasjoner. Siktemålet med debatten var å sette fokus på papirløses manglende rettigheter, spesielt de som oppholder seg rundt Oslo. Paneldeltakerne var Kristian Andenæs, professor ved Universitetet i Oslo, Mads Harlem, leder for folkerettsseksjonen i Norges Røde Kors, Helge Solum Larsen (V), nestleder i Venstre, Heikki Holmås (SV), leder i kommunal- og forvaltningskomiteen på Stortinget og Gjermund Hagesæter (Frp), første nestleder i samme komité. Ordstyrer var Cecilie Schjatvet, advokat i firmaet Hestenes og Dramer & Co. Temaet for debatten ble godt diskutert for et stort publikum. Denne debatten ledet senere til at SAG sendte noen av våre innspill på dette temaet til en representant for Rødt i Sosialkomiteen i Oslo kommune, som stilte sosialbyråden i Oslo spørsmål om papirløses rettigheter til nødhjelp.

I forbindelse med debatten uttalte SAG seg i artikkelen «Papirløse blir nektet nødhjelp» i Dagsavisen i oktober. Denne artikkelen, samt debatten, var også en del av nyhetsbildet i P4 radio denne dagen. En medarbeider ble også intervjuet av Radio Nova i anledning debatten, og skrev en artikkel om denne problematikken som ble trykket i Advokatbladet i desember.

Flere medarbeidere fra SAG deltok i september på et seminar i forbindelse med kampanjen «Intet menneske er ulovlig». Flere medarbeidere fra SAG var også i desember tilhørere på en åpen høring på Stortinget som omhandlet papirløse.

SAG har videre fortsatt praksisen med å gi irregulære som oppsøker Juss-Buss et følgebrev til søknad om sosialstønad, hvor det redegjøres for hvorfor Juss-Buss mener at disse menneskene har rett til å søke om hjelp fra det offentlige. SAG har i tillegg skrevet en fylkesmannsklage vedrørende avslag på sosialstønad og nødhjelp for en irregulær.

Sosial dumping:

SAG erfarer at utenlandske arbeidstakere ikke får håndhevet de rettighetene de har som arbeidstakere i Norge, selv om de etter lovverket er likestilt med norske arbeidstakere. SAG jobber derfor med å gi rettsinformasjon til utenlandske arbeidstakere.

SAG har i 2010 jobbet mye med å få fire av våre brosjyrer i arbeidsrett oversatt til polsk og engelsk. Dette arbeidet er nå i sluttfasen, og de oversatte brosjyrene vil bli sendt til trykking i begynnelsen av 2011. SAG har også jobbet mye med å oppdatere brosjyren «Krav på lønn og feriepenger». Dette arbeidet vil fortsette i 2011.

SAG har i 2010 hatt god kontakt med forfatter Frode Rønning, som er i gang med å skrive en bok om sosial dumping knyttet til østeuropeisk arbeidsinnvandring. I den forbindelse har SAG ført en egen statistikk for henvendelser vi får fra østeuropeiske arbeidstakere, for å kunne gi Rønning en pekepinn på hvilket rettshjelpsbehov denne gruppen arbeidstakere har. SAG har utarbeidet et dokument til dette bokprosjektet om de særlige utfordringer østeuropeiske arbeidstakere står overfor, basert på våre erfaringer.

I april og september ble SAG intervjuet i Aftenposten vedrørende hvor komplisert lønnsinndrivelsesprosessen er, og hvordan offentlig hjelp uteblir dersom man ikke får den lønnen man har krav på. SAG har også hatt to artikler på trykk i Advokatbladet og i jusstudentenes magasin Stud. Jur angående lønnsinndrivelse.

SAG har videre kommet med merknader til høringen "Videreføring av allmenngjøring av tariff på byggeplasser i Norge og Oslo", og hatt et møte med Oslo Bygningsarbeiderforening for å utrede mulighetene for et eventuelt samarbeid.

Retten til bolig:

Bakgrunnen for at SAG ønsker å jobbe med menneskers rett til bolig er at vi gjennom saksbehandlingen erfarer hvor vanskelig det kan være å få seg et husvære hvis man først ikke makter å skaffe seg det selv. For å sette fokus på dette problemet arrangerte SAG våren 2010 en debatt om behovet for og retten til bolig. Paneldeltakerne var Joanna Engen, styremedlem i Fattighuset, Erling Folkvord (R), forfatter og lokalpolitiker i Oslo, Berit Solli (H), lokalpolitiker i Oslo, og Karin Andersen (SV), første nestleder i Arbeids- og sosialkomiteen på Stortinget. Ordstyrer var Hilde Reinertsen, daværende debattredaktør i Klassekampen. Oppmøtet var godt, og debatten var vellykket.

I løpet av våren 2010 medvirket SAG i et innslag på NRK Østlandssendingen som omhandlet kommunens plikt til å medvirke til å skaffe boliger til vanskeligstilte personer. Høsten 2010 hadde SAG et møte med Leieboerforeningen for å høre mer om hvilke erfaringer de har gjort seg når det gjelder rett til bolig.

Sammen med flere samarbeidsorganisasjoner var faglig leder og en medarbeider fra SAG i møtet med Helse og Sosialombudet i Oslo i november. Bakgrunnen for møtet var at det nye Helse og Sosialombudet ønsket å høre om organisasjonenes erfaring med NAV Sosial. Møtet resulterte i et videre samarbeid mellom organisasjonene om retten til bolig.

NAV:

En stor andel av sakene SAG behandler relaterer seg til NAV på ulike vis. SAG jobber derfor rettspolitisk for å gjøre NAV mer brukervennlig og velfungerende. I 2010 deltok SAG på en workshop i regi av NAV i forbindelse med utarbeidelsen av nytt rundskriv til lov om sosiale tjenester i NAV. I etterkant av dette har SAG sendt en presisering av våre synspunkter angående hva rundskrivet bør inneholde, til ansvarlig for rundskrivet i NAV.

I august anket SAG et vedtak om uførepensjon til Trygderetten, på bakgrunn av at vi mener at den lange saksbehandlingen i NAV har påført vår klient et økonomisk tap.

Videre ble en medarbeider på SAG i oktober intervjuet i NRK Østlandssendingen og Dagsrevyen om tilbakebetalingskrav fra NAV, samt i Dagsavisen i november om samme tema.

Annet:

SAG har i løpet av 2010 oppdatert to kapitler i Fangehåndboka; kapittelet om arbeidsrett og kapittelet om sosial- og trygderett. SAG har hatt et møte med Velferdsalliansen for å vurdere muligheten for et eventuelt medlemskap eller en annen form for samarbeid.

SAG skrev høsten 2010 merknader til høringen "Konkurranse-, kunde- og ikke-rekrutteringsklausuler", og hadde en artikkel om oppsigelse på trykk i Stud. Jur.

Når det gjelder oppsøkende virksomhet, holdt SAG i løpet av 2010 foredrag på Senter for frivillig innsats i rusfeltet, Kirkeveien videregående skole, Arupsgate overgangsbolig, Bastøy og Arendal fengsel, samt voksenopplæringene i Arendal, Nydalen og på Skullerud. SAG var også på besøk i Vardeteateret og hadde saksmottak der.

6.3.2. Rettspolitisk aktivitet på GOF året 2010

Informasjon om gjeldende rett:

Familieretten

- Det ble holdt foredrag på Folkeuniversitetet i Asker våren 2010. Her var målgruppen menn med innvandrerbakgrunn. Vi opplever at mange innvandrere har problemer med å forstå norske ekteskapsregler; dette blant annet på grunn av språkproblemer, samt kulturelle forskjeller.
- Det ble også holdt foredrag om familierett hos Røde Kors, og gjennom voksenopplæringer.

Gjeldsretten

- Våren 2010 ble det holdt foredrag i 4 fengsler, og høsten 2010 ble det avholdt 5 foredrag for innsatte om håndtering av gjeldsproblemer. Foredragene var et ledd i prosjektet "Gjeld under soning".
- Våren 2010 ble det avholdt et halvdagsseminar for ansatte i fengselsvesenet om temaet "gjeld under soning" sammen med JURK. Det var omkring 40 oppmøtte, og vi fikk gode tilbakemeldinger på innholdet i seminaret.
- Høsten 2010 holdt vi foredrag på Kriminalomsorgens utdanningssenter for ca. 100 blivende fengselsbetjenter. Målet for foredraget var å få temaet "gjeldshåndtering" inn på timeplanen i utdanningen av nye fengselsbetjenter. Vi antar at kontaktbetjentene kan være en stor ressurs for de innsatte dersom de har grunnleggende kunnskaper om håndtering av gjeldsproblemer.
- Det ble også avholdt foredrag for ansatte fengselsbetjenter og sosialkuratorer i Oslo fengsel høsten 2010.

- Etter henvendelser fra et veiledningssenter og opplæringstilbud for romfolket i Oslo ble det avholdt foredrag om gjeldshåndtering i deres lokaler på Skullerud. De har ønsker om at vi kommer og holder foredrag innimellom, og det ligger nå an til at dette blir en del av et oppsøkende prosjekt.
-

Forsøk på å endre rettstilstanden:

- Det er blitt arbeidet mye med å sette ny samboerlov på dagsorden. GOF ser at det tiltider er svært vanskelig for samboere å orientere seg når de skal foreta det økonomiske oppgjøret. Reglene er i dag spredt i rettspraksis og teori, og GOF ser at det er et betydelig behov for å gjøre disse reglene lettere tilgjengelig. Arbeidet med dette har hovedsakelig bestått i artikkelskrivning, og samtaler med politikere. Gjennom samtaler med politikere har vi fått inntrykk av at dette er et tema mange kan kjenne seg igjen i, og at det er mange som har fattet interesse for temaet.
- Et annet prosjekt det er arbeidet mye med på GOF, er samordning av livsoppholdssatsene hos de ulike innkrevningsmyndighetene. Det er per dags dato et samarbeid med Gjeldsofferalliansen om dette prosjektet. Vi har vært i kontakt med ulike politiske rådgivere på Stortinget og det ligger an til møte om temaet på Stortinget i begynnelsen av 2011. Det ble også avholdt møte med helse- og sosialkomiteen i Oslo kommune om dette temaet våren 2010.
- Gjennom artikler og kontakt med pressen har det også vært arbeidet med å presentere ulike virkemidler for å dempe tendensen til at flere unge havner i gjeldsproblemer. Blant annet makstak på renter på forbrukslån og gjeldsregister har blitt presentert som mulige virkemidler.
- GOF ble invitert av Fylkesmannen i Oslo og Akershus for å holde innlegg på "Fagdager 2010" for de økonomiske rådgiverne i sosialtjenesten i Oslo og Akershus. Vi fokuserte på hvem Juss-Buss er og hvilke klientgrupper vi forsøker å nå, samt våre oppfatninger av det bestående kommunale tilbudet om gjeldsrådgivning. Mangler i dette tilbudet vil kunne utgjøre et rettspolitisk prosjekt for GOF i tiden som kommer.

Artikler:

- Det ble i løpet av 2010 publisert 6 artikler av gruppens medlemmer om temaer innenfor gjeld- og familieretten.
- Det ble publisert artikler om ny samboerlov i Advokatblandet og Stud. Jur.
- Det ble publisert artikler om rentetak på forbrukslån, gjeld under soning og gjeldsregister i Advokatbladet
- Det ble også publisert en artikkel om uheldige konsekvenser av ulike livsoppholdssatser i Juristkontakt.

Debatter/foredrag:

- 21/04/2010 ble det avholdt foredrag om utleggspant på Frokostkjelleren. Temaene "hva som skal til for å tvangsfullbyrde et krav", "hva kvalifiserer som tvangskraftig tvangsgrunnlag" og "hva kan det tas utleggspant i" sto i sentrum. Foredraget ble holdt av en namsfullmektig hos Namsfogden i Oslo. Foredraget var myntet på studenter på 3.avdeling, og var hovedsakelig som ledd i promoteringsarbeid.

- 13/10/2010 ble det avholdt debatt om ”unge og gjeld” på Frokostkjelleren. Panelet besto av Bengt Schjeldt (leder for GOA), Sidsel Sodefjed Jørgensen(forbrukerøkonom Dnb Nor(, Anne Karine Nymoen (leder NSO) og Kåre Simensen (stortingsrepresentant AP). Debatten ble i ettertid skrevet om i Aftenpostens nettutgave.

Høringer:

- GOF skrev høsten 2010 høringsuttalelse om ny lov om Statens innkrevningssentral. Det ble også skrevet uttalelse om endringer i reglene for forrentning av studielån.

Brosjyrer:

- I løpet av 2010 har følgende nye brosjyrer blitt ferdigstilt, Ekteskapsbrosjyre og Samboerbrosjyre
- Barne-KSI, ”Håndtering av gjeldsproblemer” og Fangehåndbok-kapitlene om gjeldsretten er blitt revidert.
- Det ble bestilt nytt opplag av ”Gjeld under soning”- DVD og brosjyre.

6.3.3. Rettspolitisk aktivitet på INNVA året 2010

Kampanje – Ingen mennesker er ulovlige:

Juss-Buss ved INNVA har deltatt i et samarbeid med 26 organisasjoner som høsten 2011 har satt fokus på papirløse immigranters rettigheter i Norge. Kampanjen krever at regjeringen igjen gir barns beste forrang fremfor innvandringsregulerende hensyn slik at i saker hvor barn har levd papirløst i Norge i lang tid gis oppholdstillatelse sammen med medfølgende familie. Kampanjen krever også at det må settes en grense for hvor mange år et menneske kan leve som papirløs i Norge, uansett alder. Kampanjen har fokusert på at disse kravene ikke er ekstreme, tatt i betraktning regulariseringstiltak som er gjennomført for denne gruppen i en rekke europeiske land.

Kampanjen ble sparket i gang med en heldags konferanse på litteraturhuset 31. august. I løpet av høsten har det vært en rekke små og store arrangementer. SAG arrangerte debatt om papirløses manglende velferdstilbud på frokostkjelleren. Det ble avhold åpen høring i stortinget i regi av SV, V og KrF hvor politikere blant annet fikk en gjenomgang av en forskningsrapport utarbeidet på vegne av EU om hvordan medlemslandene håndterte denne gruppen. En rekke land har gjennomført forskjellige regulariseringer. En viktig erfaring å ta med seg er at regularisering ikke har ført til, det mange forventet, økning i antall papirløse immigranter.

Juss-Buss, NOAS, SEIF og Antirasistisk senter gikk sammen om å sende omgjøringsbegjæringer til UNE for 9 papirløse som har levd i Norge i opp til 15 år. INNVA stod for utarbeidelsen av malen til omgjøringsbegjæringene.

Vi møtte og kom med innspill til justisministeren om tema for en ny stortingsmelding som skal utarbeides med tema ”barn på flukt”. Hvor situasjonen til barn uten oppholdstillatelse blir et av temaene.

Vi har hatt en artikkel i Stud.Jur nr 5 2010 v. Ella H. Giske med tema papirløse, en bearbeidet versjon stod på trykk i oktoberutgaven av Advokatbladet.
Ellers har vi bidratt aktivt på møter og vært behjelpelig med rapportskriving og praktikaliteter.

Det ser ut til at det er bred politisk enighet om at det bør gjøres noe med situasjonen til de papirløse barna, men så langt har vi ikke sett konkrete tiltak. Vi har fått tre politiske partier på "vår" side med tanke på de voksnes situasjon men ingen praktisk endring har så langt skjedd. Derfor møtes organisasjonene igjen i januar 2011 for å planlegge veie videre.

Kriminalisering av humanitær hjelp i ny utlendingslov:
INNVA har vår semesteret satt fokus på en bestemmelse i den nye utlendingsloven som kriminaliserer humanitær hjelp til personer uten lovlig opphold i Norge (utlendingsloven § 108).

Bestemmelsen er i ny lov formulert med "forsett" som vilkår for straff etter bestemmelsen, i motsetning til et tidligere krav til "vinnings hensikt". Videre fremkommer det ingen begrunnelse for denne endringen i lovens forarbeider.
Etter INNVAs oppfatning gir bestemmelsen uttrykk for en urimelig innvandringspolitikk, og burde endres tilbake til sin opprinnelige form med et krav om "vinnings hensikt". Det er også skremmende at en slik drastisk endring i skyldkravet er gjennomført uten noen veloverveid begrunnelse fra departementet eller lovgivers side.

INNVA har rettet fokus på denne bestemmelsen gjennom et innlegg i Advokatbladet februar 2010, samt en kronikk i Dagens Næringsliv 26. mars 2010. Videre har det vært gjennomført et åpent lunsjseminar om problemstillingen på Institutt for kriminologi og rettssosiologi (IKRS).

Trandum utlendingsinternat:
INNVA har besøkt Trandum utlendingsinternat to ganger dette året. Forholdene ved internatet er etter INNVAs oppfatning uholdbare. Gjennom våre besøk har vi avdekket bruk av 6-8-mannsrom, og informasjonen som gis til de internerte er ikke tilstrekkelig – noe som fører til at de internerte ofte ikke vet hvorfor eller hvor lenge de skal sitte der.

Utlendingsloven gir hjemmel for fengsling av barnefamilier og enslige mindreårige asylsøkere ved Trandum utlendingsinternat. INNVA mener at Trandum ikke er et egnet sted for denne gruppen mennesker.

I en artikkel i Aftenposten 18. mars 2010 uttaler en medarbeider seg om forholdene ved Trandum utlendingsinternat, herunder bruk av vektere og den uforsvarlige ressurssituasjonen. Blant annet som en følge av dette oppslaget fulgte det en rekke nye oppslag i Aftenposten og annen presse hvor situasjonen på Trandum utlendingsinternat ble fremhevet.

Dette har ført til at avdelingen for kvinner og barnefamilier for tiden er stengt. Vi kommer til å fortsette å besøke Trandum i 2011.

Kvalitetskontroll av rettshjelpsadvokater:
INNVA har dette året rettet oppmerksomheten mot kvalitetskontroll av rettshjelpsadvokater – særlig på utlendingsfeltet. I kjølvannet av den såkalte "Fathia-saken" uttalte INNVA seg en rekke ganger i dagspressen om behovet for økt kvalitetskontroll på dette området.

I Aftenposten 20. mars 2010 vurderer en medarbeider fra INNVA arbeidet som har blitt utført av advokaten til Fathia Omar i "Fathia-saken".

23. mars 2010 uttalte en medarbeider seg i Aftenposten og Bergens Tidende om dårlig advokatarbeid i utlendingssaker, hvorav konkrete eksempler ble fremhevet.

I Aftenposten og Bergens Tidende 24. mars 2010 krever Juss-Buss ved INNVA en økt kvalitetskontroll av rettshjelpsadvokater. Artikkelen omhandlet for øvrig økningen i advokatsalær for asyladvokater de siste årene.

29. mars 2010 har INNVA ved Fredrik L. Ellingsen et innlegg i Aftenposten om kvalitetskontroll av asyladvokater, som et tilsvar til Berit Reiss-Andersens innlegg 24. mars i samme avis.

25. april 2010 har medarbeider Fredrik L. Ellingsen et innlegg i Bergens Tidende hvor behovet for økt kvalitetskontroll understrekes.

I Advokatbladet for august 2010 skriver medarbeider Fredrik L. Ellingsen om kvalitetskontroll av rettshjelpsadvokater.

Arbeidet resulterte våren 2010 i et møte med Advokatforeningen og NOAS om problemstillingen. Samtlige parter var enige om at det må foretas endringer i UDIs advokatordning slik den fremstår i dag, og arbeidet har resultert i et forslag til felles brev til Justisdepartementet utarbeidet av advokatforeningen. Juss-Buss var ikke fornøyd med forlaget og har gitt beskjed om hvilke endringer vi mener bør til. Vi har ikke fått nytt utkast fra advokatforeningen enda.

Samarbeidsprosjekt med NOAS om forholdene for asylsøkere i Italia:
Juss-Buss ved INNVA har inngått et samarbeid med NOAS om en tur til Italia for å undersøke forholdene for asylsøkere som er returnert fra Norge til Italia med hjemmel i Dublin II-forordningen. Vi innledet samarbeid med den sveitsiske flyktninghjelpen som hadde planer om å gjennomføre et lignende prosjekt.

To representanter fra INNVA dro til Italia og besøkte Roma, Milano og Torino 10 dager i september. Vi gjennomførte en rekke møter med ideelle organisasjoner, offentlige myndigheter og asylsøkere. Vi samarbeider nå med NOAS om å ferdigstille en rapport om de fakta vi fikk. Rapporten skal være ferdig ved utgangen av januar 2011.

Oppsøkende virksomhet:
INNVA har gjennom sitt oppsøkende prosjekt overfor nyankomne flyktninger og innvandrere gjennomført foredrag og saksmottak ved en rekke voksenopplæringer. I 2010 gjennomførte vi dette ved følgende voksenopplæringer:

- Arendal voksenopplæring (VO)
- Follo VO Ski for 2 grupper
- Rosenhof VO i Oslo for 3 grupper
- Skullerud VO avdeling Holmlia i Oslo for 4 grupper
- Smestua VO avdeling svovelstikka
- Oslo AOF
- Bærum kvalifiseringssenter VO

Klager til Sivilombudsmannen (SOM):
INNVA har skrevet to klager på vegne av klienter til Sivilombudsmannen, der det etter vår oppfatning har foreligget feil i vedtak fra UDI og UNE. En ble sendt i januar om beviskravet i utlendingssaker. Denne ble avvist av SOM. En ble sendt i oktober i en sak som gjaldt familiegjenforening mellom helsøsken. SOM har besluttet å undersøke saken nærmere og bedt om alle dokumenter. Vi avventer svar i januar 2011 om hvorvidt SOM tar saken eller ikke.

Annet mediearbeid:
I Aftenposten 19. februar 2010, uttaler en medarbeider seg om dagens utvisningsregelverk som forskjellsbehandler borgere av EØS-land og tredjeland.

I Kritisk Juss nr. 1/2010 skriver medarbeiderne Fredrik L. Ellingsen og Øystein Block om politisk styring av utlendingsforvaltningen.

INNVA, ved medarbeider Ida Jordal skriver om utfordringer for utlendinger med oppholdstillatelse ved fornyelse av tillatelsen i Stud. Jur. nr. 4 2010

Debattinnlegg om retursentre i Ny tid 19. november ved Idunn Flood.

Debattinnlegg om reklamekampanje om IOMs ordning med frivillig retur i Aften i slutten av november ved Ella H Giske.

Debattinnlegg om utvidelse av frivillig retur ordningen i klassekampen 9. desember ved Ida Jordal.

Høringer:
INNVA har skrevet høringsuttalelse til implementeringen av EUs returdirektiv i norsk rett.

Vi har uttalt oss i forbindelse med endringsforslag til utlendingsloven om adgang til frihetsberøvelse.

Vi har i samarbeid med JURK kommentert delutredning om økt adgang til instruksjon over Utlendingsnemnda, og i denne forbindelse hatt en artikkel på trykk i Stud.Jur nr 7 ved Mathias Bjornes.

Annet:
Samtlige aktive medarbeidere på INNVA deltok på kurset i ny utlendingslov i regi av Juristenes Utdanningssenter i januar 2010.

INNVA arrangerte i 28. april 2010 en debatt om internering og retur av asylsøkere. I panelet satt advokat Arild Humlen, statssekretær Pål K. Lønseth (Ap), generalsekretær i Norsk Folkehjelp Petter Eide, leder for Antirasistisk senter Kari H. Partapouli og juridisk leder for Politiets utlendingsenhet (PU) Åge Gustad. Debatten hadde et solid oppmøte fra både jusstudenter, media og andre interesserte – og ble i sin helhet dekket av Advokatbladet.

Vi arrangerte 17. november debatt om Dublin 11 forordningen. I panelet satt Vigdis Vevstad (dr. juris), Lise Christoffersen (innvandringspolitisk talskvinne for AP), Helge Solum Larsen (V), Ann-Magritt Austenå (generalsekretær i NOAS). Ordstyrer var Aslak Bonde.

INNVA stilte med tre medarbeidere på KROM-seminaret 2010, hvor blant annet nye straffereaksjoner mot utlendinger var tema.

INNVA stilte med én medarbeider på UDIs vårkonferanse 7. juni om europeisk asylpolitikk.

INNVA stilte med tre medarbeidere på åpent seminar om Utlendingsnemndas fremtid i regi av NOAS 11. mai.

6.3.4. Rettspolitisk aktivitet på FEG året 2010

Fra og med høsten 2010 ble følgende fem prosjekter prioritert på FEG:

1) Revidering av Fangehåndboka:
Fangehåndboka er FEGs mest omfattende rettspolitiske prosjekt. Boken ble første gang utgitt i 1987 og har etter dette vært et nyttig verktøy for fanger i norske fengsler. Fangehåndboka ble sist utgitt i 2007 (femte utgave). Etter dette har det skjedd endringer i regelverket, i tillegg til at det er store forskjeller i praksis som gjør noen av eksemplene lite egnet. Vi begynte derfor å planlegge en ny utgave av fangehåndboka i 2009. Høsten 2009 ble prosjektet igangsatt ved at det ble søkt om midler, og det ble opprettet kontakt og innhentet tilbud fra trykkeri, oversettere og så videre.

Den faglige oppdateringen og utredningen ble igangsatt vårsemesteret 2010. Nedtrapperne hadde det administrative ansvaret for oppdateringen, og kom frem til metoden vi skal bruke for videre oppdateringer. Den faglige oppdateringen er godt i gang, og vi hadde blant annet hatt en uke utenfor kontoret hvor vi fikk arbeidet intensivt med gjennomgang av regelverk og konkrete endringer i teksten. Videre hadde vi gjennomgang av enkelte kapitler på gruppemøtet, hvor vi diskuterte språklige og faglige endringer og oppdateringer. Det har også blitt laget et nytt kapittel som skal med i den nye utgaven.

Den faglige oppdateringa holdt frem høstsemesteret med Harald og Erlend som administrativt ansvarlige. Mesteparten av den faglige oppdateringen ble ferdigstilt. Vi har blant annet som i vår hatt en uke utenfor kontoret der vi fikk arbeidet intensivt med gjennomgang av regelverk og konkrete endringer i teksten. Alle de eksisterende kapitlene der man vurderte gjennomgang på gruppemøtet som nødvendig, har vært

på gruppemøtet og er dermed klare. Det har også blitt laget to nye kapitler som skal med i den nye utgaven. Også disse har vært gjennom gruppemøtet og er klare. Arbeidet med den faglige oppdateringen er forventet ferdigstilt våren 2011.

2) Barn i fengsel:
FEG har lenge vært opptatt av problematikken rundt barn i fengsel. Vårt overordnede mål er at barn ikke skal sitte i fengsel. Når det likevel er en realitet at barn sitter i fengsel i Norge, jobber vi mot at forholdene skal ligge til rette slik at vi ikke bryter våre internasjonale forpliktelser, da først og fremst barnekonvensjonen.

Våren 2010 ble det skrevet et avisinnlegg om bruken av politiarrest for barn. Vi snakket også om å prøve å være med på skyggerapportering om soningsforhold for barn i regi av menneskerettighetsutvalget i Advokatforeningen, men kontakten med utvalgsmedlem Mette Yvonne Larsen har dessverre ikke blitt opprettet.
Høsten 2010 ble det skrevet en artikkel i Stud. Jur om barn i fengsel som ble trykket i novemberutgaven.

I tillegg hadde vi planlagt å få gjennomført en fengselsturné på vestlandet, der vi blant annet skulle besøke ungdomsenheten i Bjørgvin fengsel. Denne har vært i drift i rundt ett år. Vi fikk dessverre ikke anledning til å gjennomføre denne turen i høst, men det er planlagt at denne skal gjennomføres vårsemesteret 2011.
Vi hadde også besøk av Barneombud Reidar Hjermann på fredagspils. Han snakket om bruken av barnekonvensjonen i saksbehandling og rettspolitikk.

3) Utenlandske fanger:
Utenlandske fanger er en gruppe som vi ser soner ekstra tungt. Språkproblemer og manglende kontakt med familien er bare to av problemstillingene vi møter når vi snakker med utenlandske fanger. For noen er Juss-Buss de første fangen snakker med som ikke er en del av kriminalomsorgen siden de ble fengslet. FEG jobber derfor for å sikre at rettsikkerheten blir overholdt for denne gruppen og for å bedre deres soningsforhold.

Vi mottok i august svar fra Justisdepartementet på klagen som ble sendt til Sivilombudsmannen høsten 2009. FEG er bekymret for at det generelt går automatikk i disse avgjørelsene, blant annet når det gjelder vurderingen av den konkrete faren for at informanter blir utsatt for represalier fra andre fanger. FEG skrev merknader til justisdepartementets svar. Vi avventer nå Justisdepartementets kommentarer til dette. Justisdepartementet har fått frist fra SOM til 13. januar 2011.
Vi har i tillegg skrevet en høringsuttalelse til Justisdepartementet om endring i regelverket rundt soningsoverføring.

Vi har også kommet med innspill til neste års KROM-konferanse, som skal avholdes 13.-16. januar 2011. FEG ved Kirsten Vikesland Mæhle skal i tillegg stille i panelet på debatten om utenlandske fanger på KROM.

FEG har tidligere blitt innkalt til møte angående tolketelefon i fengselet. Etter å ha ringt flere ganger til KSF våren 2010, fikk vi til slutt beskjed om at det allerede var laget en rapport om dette og at arbeidet var ferdig i denne omgang. Det er beklagelig at vi ikke ble informert underveis slik at vi kunne bidratt, men det ble vi dessverre ikke. Dette prosjektet ble derfor avsluttet fra vår side.

Høsten 2010 ble vi imidlertid invitert til et møte med arbeidsgruppa som skal utrede behov og tiltak for å sikre adekvat tolketjeneste og informasjon til innsatte og domfelte som ikke snakker eller forstår norsk. Vi kom her med innspill til arbeidsgruppa sine forslag.

4) Det psykiske helsetilbudet i norske fengsler:
Fanger har de samme rettighetene som andre borgere gjennom pasientrettighetsloven. Likevel ser vi at mange opplever å ikke få et skikkelig helsetilbud gjennom helsetjenesten i fengselet. Det psykiske helsetilbudet i norske fengsler er ikke bare mangelfullt, men i enkelte fengsler dessverre totalt fraværende. FEG jobber derfor for å sikre at norske fanger får et forsvarlig helsetilbud.

Vi skrev våren 2011 høring i forbindelse med forslaget om ressursenheter for enkelte grupper innsatte med psykiske lidelser og store adferdsavvik. Vi hadde også et godt samarbeid med tidligere fengselslege i Tromsø fengsel, Kjetil Karlsen i arbeidet med høringen. Det har ikke blitt fremmet noe lovforslag i den omgangen, men psykiatri i fengsel er et område som bør prioriteres videre da vi gjennom saksbehandlingen opplever at få av våre klienter får et tilfredsstillende psykiatritilbud.

Det ble også skrevet en artikkel om høringsforslaget som stod på trykk i maiutgaven av Advokatbladet.

Høstens debatt omhandlet mangelen på psykisk helsetilbud i norske fengsler. I panelet hadde vi advokat og menneskerettsrådgiver Gro Hillestad Thune, fengselsleder Knut Bjarkeid, lege Kjetil Karlsen i tillegg til Tove Lise Torve fra justiskomiteen (Arbeiderpartiet) og Geir-Ketil Hansen fra helse- og omsorgskomiteen (SV). Ordstyrer var daglig leder i Juss-Buss, Stian Bonnevie Arntzen.

5) Boligbygg:
FEG jobber for å bedre bo- og leieforholdene for dem som leier kommunale boliger. Høsten 2010 var vi på ”Beboerdag” i regi av den kommunale leieboerforeningen på Torshov. Juss-Buss stod på stand sammen med blant andre bydelen, boligkontoret, Boligbygg, politikere og bydelspolitiet.

Det har i tillegg blitt forsøkt avholdt et møte med Boligbygg. Vi har fått positiv respons, men møtet vil først bli avholdt på nyåret grunnet forhold på Boligbyggs side.

Andre rettspolitiske prosjekter:

Straffegjennomføringsrett:

INFOFLYT:
FEG har flere ganger vært i kontakt med KSF vedrørende utarbeidningen av hjemmel for INFOFLYT. Dette arbeidet er nå i gang, og vi har ytret ønske om å være med i en referansegruppe i forbindelse med utarbeidelsen. KSF tar kontakt med oss dersom opprettelse av en slik gruppe blir aktuelt. FEG følger opp kontakten med KSF.
Vi har satt oss inn i de rettssikkerhetsmessige problemene knyttet til INFOFLYT, og har merket en liten pågang av klienter registrert i systemet som gir oss nyttige erfaringer i det videre arbeidet.

Det ble høsten 2010 skrevet et kapittel om INFOFLYT i fangehåndboka. Vi avventer INFOFLYT-utvalget sin innstilling som etter planen skulle være ferdig innen utgangen av 2010.

Innrapportering til Sivilombudsmannen:
Det ble avholdt SOM-dag for saker høst 2009 i mars 2010 og i august for saker fra våren 2010. Vi gikk gjennom alle sakene som medarbeiderne mente var innrapporteringsverdige. Vi diskuterte hver sak og silte ut aktuelle saker. Vi har også kontaktet SOM da det var uklarheter i forhold til anonymisering mv. Uklarhetene er oppklart, og vi har en løpende dialog med SOM.

Ny SOM-dag skal etter planen avholdes i januar 2011.

Debatt om rettighetsfesting i kriminalomsorgen:
Den første uka i mai arrangerte FEG debatt på frokostkjelleren med denne problemstillingen: ”Bør fanger i norske fengsler ha lovfestede rettigheter, eller bør straffegjennomføringen deres være underlagt kriminalomsorgens skjønn?” Temaet er stort, spennende og ikke minst viktig, og debatten ble gjennomført på en vellykket måte både struktur- og innholdsmessig. De som deltok var bl.a. Terje Moland-Pedersen, statssekretær i Justisdepartementet, Morten Ørsal-Johansen, justispolitiker fra FrP, Bjørnar Dahl, Kristin Bølgen Bronebakk og Anders Løvlie.

Rettspolitisk referat:
Vårsemesteret 2010 laget vi referater for de ulike rettspolitiske prosjektene på FEG som den enkelte medarbeider har ansvaret for. Dette har gjort det lettere å ha oversikt over prosjektene, og kunne følge opp arbeidet på GM. Dette legitimerer i større grad til arbeid med rettspolitikk på gruppen, og bør opprettholdes.

Permisjonsadgang:
Det ble skrevet en artikkel om permisjonspraksis i norske fengsler høsten 2009. Denne artikkelen ble omskrevet og sendt inn til Kritisk Juss. Artikkelen ble publisert våren 2010.

Konfliktråd:
FEG hadde et møte med konfliktrådet i Oslo v/ Inger Wærstad 04.02.10. Vi har opparbeidet oss mer kompetanse rundt bruken av mekling, og det vil være mulig å anbefale innsatte megling der det er behov for slikt arbeid. Det ble skrevet et referat fra møtet. I tillegg ble det avholdt fredagspils på Juss-Buss med konfliktråd som tema. Det viste seg å være nyttig for hele huset å opparbeide seg kompetanse på megling som konfliktløsningsmetode.

Menneskerettigheter:
Det er fortsatt et ønske om å være med på skyggerapporteringen til SP og ØSK. Vi har imidlertid ikke fått avklart om vi kan være med i et NGO-forum i regi av den norske Helsingforskomitéen i forbindelse med dette arbeidet. Vi har lest rapporten og har mange innspill til hva som ikke er tatt opp i rapporten. Det ser ut til at flere av gruppene på Juss-Buss ønsker å være med på skyggerapporteringa. Vi hadde per desember 2010 fremdeles ikke fått avklart om vi kan være med i et NGO-forum i regi

av den norske Helsingforskomitéen i forbindelse med dette arbeidet, men dette vil trolig bli avklart i begynnelsen av 2011.

Innrapporteringen til SOM og erfaringene vi samler fra rettspolitisk referat er nyttig om vi blir med i arbeidet med skyggerapportering.

Thomas på INNVA har holdt kurs for oss i forvaltningsrett med særlig fokus på bruken av menneskerettigheter i saksbehandlingen. Dette har gitt oss en kompetansehevning på bruk av EMK i saksbehandlingen.

”Endring bak murene”:
FEG har blitt spurt om vi vil delta i en rettspolitisk gruppe ved navn ”Endring bak murene”. Dette er en gruppe i regi av innsatte ved ulike fengsler og enkelte andre frivillige utenfor fengsel. Gruppa ønsker blant annet at Juss-Buss kan sitte i styret for å sikre stabilitet. Prosjektet er i startfasen, men et av målene til ”Endring bak murene” er å oppnå en mer innholdsrik soning slik at de innsatte blir rustet til å møte hverdagen ved løslatelse. Dette prosjektet har stått stille dette semesteret da de innsatte ikke har hatt tid til prosjektet grunnet overføring til annet fengsel.

VIC:
FEG har tidligere etablert et samarbeid med stipendiat på institutt for kriminologi og rettssosiologi Eirik Hammersvik angående VICere (Very Important Criminals). Da han har byttet jobb vil dette prosjektet ikke bli prioritert fra vår side før han evt. tar kontakt med oss igjen.

Startpakka:
For å påminne fengslene om utgivelsen av startpakka og informasjon om Juss-Buss, sendte vi ut brev til de fengslene som mottok brev i fjor vår. Vi har fått positive svar fra enkelte fengsler.

Samarbeid mellom norske og tsjekkiske NGO’er:
FEG deltok på et seminar om samarbeid med tsjekkiske NGO’er i regi av den norske Helsingforskomitéen i april. Her kom vi i kontakt med en organisasjon som hjelper innsatte i Tsjekkia med å forberede seg til livet på utsiden. De hadde også en mentorordning for de innsatte som vi ønsket å se nærmere på. Vi ble invitert til andre delen av seminaret, og to av oss dro til Praha fra 25.05-28.05. I Praha ble det avholt et møte mellom Juss-Buss og den tsjekkiske organisasjonen da de ikke kunne delta på seminaret. Vi fikk utvekslet erfaringer blant annet om fangehåndboka. Seminaret tok i stor grad opp de utfordringene tsjekkiske NGO’er står overfor og la ikke opp til stor kontakt mellom de ulike NGO’ene. Vi fikk imidlertid blant annet kontaktinformasjon til den tsjekkiske Helsingforskomitéen som vi skal kontakte for potensielt videre samarbeid.

Fengselssak i tingretten:
Etter å ha lest om en innsatt som ønsket bringe en fengselssak inn for retten, tok vi kontakt med hans advokat for å høre om det var noe vi kunne bidra med. Vi fikk oversendt stevning og tilsvar, og sendte inn våre kommentarer og forslag til innfallsvinkler.
I november 2010 var FEG i Oslo tingrett for å se på saken.

Bruk av isolasjon i varetekt:
FEG har hatt møte med Thomas Horn dette semesteret. Han er stipendiat og skriver doktorgrad om bruken av isolasjon i varetekt. Han ønsket innspill og vi snakket om erfaringer våre klienter har hatt med varetektsisolasjon. Vi ble enige om å kontakte han dersom vi kom i kontakt med innsatte som hadde erfaringer med isolasjon, og kunne tenke seg å snakke med han om temaet.

Markedsføring av FEG:
Vi har startet med fengselsbesøk i det nye fengselet i Halden høsten 2010. Det ble gjennomført to fengselsbesøk denne høsten, og det er planlagt to besøk våren 2011.

Husleierett:

Boligbyggprosjektet:
FEG har sett mer på hva slags virksomhet Boligbygg er, muligheter for klage til kommunale organer og til SOM. Vi har også vært på møte sammen med SAG hos den kommunale leieboerforeningen og diskuterte muligheter for samarbeid. Det har også vært planer om møte med Boligbygg og komme med våre erfaringer fra klienter som har opplevd problemer med systemet. Dette møtet ble imidlertid ikke avholdt. Møte er planlagt for høsten 2010. Se egen plan for dette prosjektet.

Artikkel om depositum:
Det ble skrevet en artikkel om depositum og praktiske problemer som ofte oppstår ved avsluttet leieforhold. Artikkelen ble publisert i Stud.Jur.

Husleiekontrakt:
Etter at vi bestemte oss for å oppdatere husleiekontrakten har denne blitt gjennomgått og oppdatert etter nye lovendringer. Den nye husleiekontrakten var på ekstern gjennomlesing av Anne Mette Hårdnes i Leieboerforeningen. Kontrakten er klar og vil bli lagt ut i løpet av januar 2011.

Husleiebrosjyre:
Det er bestemt at vi skal oppdatere husleiebrosjyren vår da det vil lette saksbehandlingen betraktelig. Den gamle ligger ute på nettet, men med presisering om at den gjelder kontrakter inngått før lovendringen. Da arbeidet med å oppdatere fangehåndboka vil ta mye tid, vil det være vanskelig å få oppdatert denne før noen påtar seg dette som et nedtrapperprosjekt i senere semester. Dette bør imidlertid prioriteres.

Annet:

FEG i media:
FEG har deltatt i debatten om opprettelsen av egne fengsler for utenlandske innsatte både i avis (aftenposten) og på radio (17.30 på p4). Vi har også vært på østlandssendingen på radio vedrørende temaet soningsoverføring. Vi har i tillegg skrevet innlegg til aviser om barn i politiarrest og forsvar for en mer liberal fengselspolitikk.

FEG har vært i media i forbindelse med opprettingen av en soningsoverføringsavtale mellom Norge og Romania. Avtalen var avhengig av lovendringen som var ute på

høring på tidspunktet. FEG ble gjennom å bli intervjuet av NTB trykt blant annet i VG, Dagsavisen, Østlendingen og Juristkontakt.

FEG ble intervjuet av Dagbladet i forbindelse med at mange hadde vanskelig for å få en levelig romtemperatur i utleieleilighetene sine på grunn av dårlig isolasjon og oppvarmingsmuligheter. Intervjuet kom på trykk i Dagbladets papirutgave torsdag 2. desember 2010.

Høringer:
FEG har i tillegg til høringene om endring i regelverket rundt soningsoverføring og forslaget om ressursenheter for enkelte grupper innsatte med psykiske lidelser og store adferdsavvik skrevet følgende høringer i 2010:

Høringsuttalelse om soningsinnkalling og utsettelse av fullbyrdelse av straff:
FEG skrev våren 2010 en høringsuttalelse til forskrift vedrørende soninginnkallelse og utsettelse av fullbyrdelse av straff.

Høringsuttalelse om behovskartlegging av fanger:
FEG leverte i oktober en høringsuttalelse om forskrift til straffegjennomføringsloven om behovskartlegging, der vi tok opp problemstillinger knyttet til blant annet gjennomføringen av en slik kartlegging og personvern.

Høringsuttalelse om subsidiær straff ved bot og elektronisk kontroll:
FEG leverte i august en høringsuttalelse om endringer i straffeloven; nærmere bestemt muligheten for å ilegge samfunnsstraff i stedet for betinget fengsel som subsidiær straff ved bøter. I tillegg ønsket departementet uttalelse om flytting av myndighet til å overføre fanger til soning med elektronisk kontroll (EK) fra regionalt til lokalt nivå.

I 2010 har FEG i tillegg deltatt på disse arrangementene:

KROM-konferansen:
FEG deltok med sju medarbeidere på KROM sin årlige konferanse på Spåtind, fra 14.01 – 17.01. Temaene for konferansen var kontrollutviklingen i hele soningskjeden- både fengslene og kriminalomsorgen i "frihet", og utviklingen av nye særreaksjoner i kriminalvesenet- med fokus på blant annet asylsøkere og barnefengsler. Vi fikk også opprettet god kontakt med bl.a. statssekretæren i tillegg til mange andre organisasjoner.

LO`s kriminalpolitiske konferanse på Sundvollen:
FEG deltok med alle aktive medarbeidere på denne konferansen, som fant sted fra 18.03 – 19.03. Temaet var rehabilitering og straffegjennomføring.

Boligens plass i velferdsNorge:
FEG deltok på et åpent møte om retten til bolig som ble avholdt av Leieboerforeningen 26.05. Nils Christie og Lars Aasen holdt innlegg.

Informasjonsdag ved Kroksrud fengsel:
FEG deltok på informasjonsdag på Kroksrud fengsel 17.06. Det ble informert om Juss-Buss sitt arbeid, og vi hadde informasjonsstand med brosjyrer.

Barn og rettssikkerhet:
FEG deltok på en konferanse om barn og rettssikkerhet i regi av Advokatforeningen 26.05. Ett av temaene var barn i fengsel.

Friomsorgen i Oslo sin Strafferettskonferanse:
FEG deltok på friomsorgen sin Strafferettskonferanse med temaet ”Straff utanfor fengsel – om auka bruk av alternative straffeformer”. Justisminister Knut Storberget, Ingunn Fossgård fra Riksadvokaten og Nils Christie var blant de som holdt innlegg.

Forvaringsdebatt på Ila:
FEG deltok med alle aktive medarbeidere på forvaringsdebatten på Ila. Temaet for debatten var spørsmålet om progresjon knyttet opp mot risikovurderinger/farlighetsprediksjon. Initiativtager var forvaringsfange Odd Agnar Jakobsen, som også var med i panelet, sammen med blant annet Knut A. Bjarkeid (fengselsleder på Ila), Randi Rosenquist (tidligere leder av Den rettsmedisinske kommisjon) og Astrid Aas Hansen fra Justisdepartementet.

Boligstøtte:
FEG fikk sammen med SAG opplæring i boligstøtte av Lars Aasen i Leieboerforeningen.

7. Forskning og utredning

7.1. Generelt

Å bidra til økt forsknings- og utredningsarbeid er en viktig målsetting for Juss-Buss. Rettsområdene som vi arbeider med vies i mindre grad særlig oppmerksomhet fra de mer etablerte juridiske miljøene.

Studentavhandlingene utgjør den viktigste delen av forskningsarbeidet medarbeiderne på Juss-Buss gjør. Institutt for kriminologi og rettssosiologi (IKRS), hvor prosjektlederen for Juss-Buss er ansatt, har vært en viktig støttespiller i dette arbeidet og har bidratt med kontorplasser og vit.ass.-midler. Samspillet mellom Juss-Buss og IKRS på dette området er meget viktig for å øke den totale mengden studentforskning på et fakultet.

8. Utdanning

8.1. Innledning

Juss-Buss ansetter vanligvis 10 nye medarbeidere hvert semester. Nye medarbeidere går først gjennom en felles opplæringsuke hvor de får opplæring i generell saksbehandlingsteori, klientbehandling og rutiner på Juss-Buss. Deretter blir medarbeiderne fordelt på faggruppene, og i de påfølgende ukene begynner de med saksbehandling, samtidig som de får opplæring innen den enkelte gruppes spesialområde.

Nedenfor følger en oversikt over hvordan opplæringen på Juss-Buss er organisert. Detaljene kan variere noe fra semester til semester.

8.2. Begynneropplæring

Nye medarbeidere starter med et intensivt kurs på en uke. Her er det for det første presentasjon av virksomheten, opplæring i de praktiske sidene ved arbeidet, lov om fri rettshjelp og om organisasjonen i et juridisk og samfunnsvitenskapelig perspektiv.

For det annet gis det en innføring i saksbehandling, klientbehandling, juridiske problemløsningsteknikker og hjelp til selvhjelp. Klientbehandlingen må vies stor oppmerksomhet. Dette er en spesielt viktig side ved juridisk arbeid på Juss-Buss, fordi mange av våre klienter kommer fra fremmede kulturer og andre sosiale lag enn gjennomsnittsstudenten. Det er derfor viktig å problematisere forutsetningene for kommunikasjon på tvers av kulturelle og sosiale grenser.

En sentral side ved problemløsningsteknikken i Juss-Buss er at vi i større grad enn det som synes vanlig blant advokater, søker å få til forhandlinger og minnelige løsninger. Dette stiller store krav til evnen til å omgås motparter. Hjelp til selvhjelp er dels en strategi vi søker å ta i bruk på grunn av våre egne beskjedne ressurser, men også fordi vi anser det fornuftig at klientene aktiviseres i sine egne saker og bidrar med det de har kapasitet til. Hjelp til selvhjelp har en læringseffekt for klientene, som

ved å bli aktivisert får økt kunnskap og bevissthet om juridiske problemer de kan støte på i sin hverdag.

8.3. Fadderordning

Nye medarbeidere får tildelt en fadder, som har et særlig ansvar for å veilede og hjelpe den nye med å finne seg til rette. I de første månedene er det svært viktig at ordningen fungerer etter sin hensikt. Dette stiller krav til begge parter. Den nye må våge å ta initiativ, og fadderen må ta seg tid til å være imøtekommende.

8.4. Gruppene

I gruppene blir de nyansatte tildelt sine første saker og veiledet i hvordan de skal sette i gang arbeidet. Gruppemøtene fungerer som hjelp og kontroll for at arbeidet holder høyt faglig nivå. Alle sakene skal gjennomgås og diskuteres. Dette betyr at gruppen har et kollektivt ansvar for saksbehandlingen, men med enkeltmedarbeidere som klientenes faste kontakt.

Opplæring i gruppene har som målsetting å forbedre det juridiske nivået hos medarbeiderne. Erfarne medarbeidere, tidligere medarbeidere, advokater, forvaltningsansatte m.v. deltar i denne opplæringen. Ved siden av å få den nødvendige innføring i arbeidsrett, familierett, fangerett, utlendingsrett osv., er det viktig at medarbeiderne gjennom denne opplæringen også får det første møte med motparter eller samhandlingspartnere. Det er f.eks. viktig at de som arbeider med innvandringsspørsmål ikke bare blir kjent med regelverket, men også med representanter for de myndigheter som representerer motparter og hvordan disse myndighetene fungerer.

8.5. Andresemesters opplæring

I begynnelsen av det andre semesteret er det satt av en dag til internseminar. Målsettingen er for det første å gå kritisk gjennom opplæring, saksbehandling, rettspolitikk og virksomheten i gruppene for eventuelt å komme fram til forslag til forbedringer av driften.

Videre er seminaret med på å øke bevisstheten rundt rollen som fadder.

Seminaret munner tradisjonelt ut i en rekke forslag til forbedringer av virksomheten, og mye av dette blir fulgt opp i månedene etter seminaret, etter diskusjoner i styret, i gruppene og på plenumsmøter. Seminaret er således et viktig grunnlag for at virksomheten ikke skal stagnere.

8.6. Tredjesemesters opplæring

I begynnelsen av tredje semester er det satt av en dag til internseminar. Målsettingen er for det første å gå kritisk gjennom fadderrollen man har hatt i sitt andre semester, saksbehandling, rettspolitikk og virksomheten i gruppene for eventuelt å komme fram til forslag til forbedringer av driften.

Videre er det et mål at rollen som nedtrapper diskuteres, slik at overgangen fra fadder til nedtrapper går lettere.

I likhet med fadderseminaret, munner også dette seminaret tradisjonelt ut i en rekke forslag til forbedringer av virksomheten, og er også viktig for at virksomheten skal videreutvikle seg.

8.7. Veiledning

I tilknytning til det daglige arbeidet med enkeltsaker, er det ytterst sjelden at det er nødvendig med veiledning fra faglig leders side. Medarbeiderne utnytter selv sitt kontaktnett av spesialister som kan veilede i tvilsomme spørsmål. Dette kan være ansatte og forelesere ved Det juridiske fakultet i Oslo, advokater, forvaltningstjenestemenn og andre. I tillegg gir daglig leder veiledning i en rekke organisatoriske forhold, og også faglige og rettspolitiske spørsmål der vedkommende har kompetanse.

I spesielle tilfeller blir også faglig leder trukket inn i veiledning i forbindelse med enkeltsaker; sjelden vedrørende det juridiske, men oftere i tilknytning til for eksempel etiske eller prinsipielle problemstillinger.

Faglig leders veiledning er først og fremst aktuell i forbindelse med generelle prosjekter som blir igangsatt, som oftest med utgangspunkt i gruppene. Faglig leder søker her å bidra med opplegg og gjennomføring av undersøkelser og diskutere arbeidet med medarbeiderne etter hvert som det skrider framover.

En viktig side ved faglig leders veiledning er å bidra til at det blir skrevet avhandlinger innenfor Juss-Buss´rettsområder. Faglig leder bidrar i de innledende fasene med utarbeidelse av problemstillinger, valg av metoder osv., og bistår med finansiering, kontorplass og annen teknisk bistand. I tillegg er det naturlig at faglig leder bidrar til å skaffe en faglig veileder som er nærmere til å veilede i de spesifikke faglige problemene som avhandlinger over et bredt spekter reiser. Han søker likevel å holde kontakten med arbeidet underveis og bidrar til å støtte opp om arbeidet i tillegg til den oppnevnte veileder.

8.8. Fellesseminaret

Fellesseminaret er et faglig arrangement som arrangeres av og for studentrettshjelpstiltakene i Norge – Juss-Buss, JURK, Jusshjelpa i Nord-Norge, Jussformidlingen i Bergen, samt Jushjelpa i Midt-Norge. Formålet med seminaret er undervisning, erfaringsutveksling og å knytte kontakt mellom tiltakene. I 2010 var det Jusshjelpa i Nord-Norge som arrangerte seminaret. Temaet for seminaret var rettshjelp, med spesielt fokus på Stortingsmelding nr 26 (2008-2009) Om offentleg rettshjelp (rettshjelpsmeldingen) og opprettelsen av en statlig førstelinjetjeneste og hvordan rettshjelpstiltakene kan tilpasse seg denne ordningen.

8.9. Annen opplæring

Det arrangeres også møter og seminarer der temaer som angår hele eller deler av Juss-Buss blir tatt opp, se punkt 6.1.2.

Til slutt skal nevnes de mer uformelle elementer i opplæringen. Ofte inviteres utenforstående foredragsholdere til å snakke om et dagsaktuelt tema eller som foredragsholderen har spesiell kunnskap om eller interesse for. Det er også blitt en tradisjon med såkalt fredagspils, se punkt 6.1.1. I den forbindelse arrangeres det et faglig program/innlegg i tilknytning til en sosial samling i våre kjellerlokaler.

9. Økonomi og drift

9.1. Budsjett og regnskap 2010

	REGNSKAP 2010 - JUSS-BUSS	År 2010	Values
	Artsgruppe	**Sum av Budsjett**	**Sum av Regnskap**
A. Inntekter	34 Tilskudd og refusjoner	-4 794 052	-4 309 476
	39 Inntekt fra bevilgninger	-1 906 325	-1 555 396
	Totalt	*-6 700 378*	*-5 864 872*
B. Lønn og godtgjørelser	50 Lønn og godtgjørelser	430 000	413 802
	51 Lønn og godtgjørelser	2 536 398	2 592 946
	52 Fordel i arbeidsforhold		-
	54 Arbeidsgiveravgift og pensjonskostnad	395 863	711 749
	58 Offentlige refusjoner vedrørende arbeidskraft	495 000	-
	59 Annen personalkostnad		4 169
	Totalt	*3 857 261*	*3 722 666*
C. Drifts-utgifter	60 Av- og nedskriving		6 580
	61 Frakt og transportkostnader		4 866
	63 Kostnader lokaler inkl. energi og brensel		11 000
	65 Verktøy, inventar og driftsmaterialer	1 000	24 772
	66 Reparasjon og vedlikehold		47 165
	67 Fremmedtjeneste		193 027
	68 Kontorkostnad, trykksak og lignende	638 268	215 922
	69 Telefon, porto og lignende	5 000	5 842
	70 Kostnad transportmidler	26 000	31 545
	71 Kostnader og godtgjørelser for reise, diett, bil og lignende	263 347	246 814
	73 Salgs-, reklame og representasjonskostnad	39 500	52 376
	74 Kontingent og gave	4 000	5 683
	75 Forsikringspremie, garanti- og servicekostnad	19 900	2 562
	77 Annen kostnad	5 000	
	88 Periodens resultat		-
	Totalt	*1 002 015*	*848 153*
	Grand Total	**-1 841 102**	**-1 294 053**

9.2. Kommentarer til regnskapet

Som en del av en større omlegging av økonomisystemet ved Universitetet i Oslo valgt man å sentralisere økonomi- og rekneskapsfunksjonen ved fakultetet. Den nye

ordningen ble implementert i 2009 og iverksatt i 2010. Overgangen har påvirket Juss-Buss i stor grad. Dels skyldes dette tilpassingsproblemer fordi Juss-Buss i liten grad passer inn under Universitetet sitt økonomiske system, og dels skyldes det innkjøringsproblemer hos økonomiavdelingen. Både økonomistyringen og rapporteringen har ført til større vansker for Juss-Buss etter omleggingen. Det er derfor en del avvik som skyldes teknikaliteter og vansker med å tilpasse seg det nye systemet.

9.2.1. Om inntekter

Tilskudd og refusjoner

Inntektene under denne posten er lavere enn budsjettert. Dette skyldes i hovedsak at beløpet Justisdepartementet bevilget til Fangehåndboka og oversettelse av brosjyrer i arbeidsrett på til sammen kr. 418 068 ble overført i 2009 og ved en feil ble budsjettert dobbelt i 2010, både som overføring frå 2009 og som inntekt for 2010. I regnskapet står beløpet ført som overført fra 2009. Dette medfører feil på inntektssiden av budsjettet og er årsaken til avviket fra regnskapet.

Siden vi ikke ennå har hatt utgifter til Fangehåndboka vil feilbudsjetteringen av denne summen ikke påvirke driftsresultatet. Vi har derimot hatt utgifter til oversettelse av arbeidsrettsbrosjyrene – noe som innebærer at driftsresultatet har et feilaktig avvik som viser kr. 171 270,- Avviket i driftsresultatet er derfor mindre i realiteten enn det som framgår av rapporten.

Juss-Buss fikk et tilskudd på kr. 3 183 320 for 2010 fra Justisdepartementet. Pengene går i sin helhet til lønnsutgifter.

Når det gjelder andre inntekter, opplevde vi for andre år på rad stor usikkerhet knyttet til videre finansiering fra Oslo kommune. Byrådet innstilte i sitt budsjettforslag for 2011 på kutt til Juss-Buss og andre rettshjelpstiltak i Oslo. Selv om ingen av kuttene ble gjennomført, etter at byrådet inngikk budsjettforlik med Venstre, skapte forslaget usikkerhet knyttet til den økonomiske situasjonen fremover.

Videre er inntektene fra Sigval Bergesen og Advokatforeningen omtrent som budsjettert.

I en tiårsperiode har vi hatt en stabil inntekt fra SiO på mellom kr. 130. 000 og 145 000 kr. I 2010 ble beløpet kuttet til kr. 65 000. Juss-Buss ble ikke informert om kuttet før i september 2010. Etter møte med SiO ble vi tildelt et ekstraordinært beløp på kr. 35 000. Kuttet er alvorlig for Juss-Buss fordi SiO tradisjonelt har vært en av våre mest stabile inntektskilder.

9.2.2. Om utgifter

Lønnsutgifter:

Avvikene på lønnsutgiftene skyldes at faglig leder og kontormedarbeider sine feriepenger ble budsjettert under postene fast lønn og variabel lønn. Kontormedarbeider jobbet i tillegg mer enn det var tatt høyde for i budsjettet på grunn av uforutsett arbeid med statistikkføring, noe som førte til at den variable lønnen likevel ble større enn ventet. Avviket skyldes dels også at bilagslønn for deler av

desember ikke ble levert inn i 2009 og således ble kjørt i 2010.

Sosiale kostnader:
Sosiale kostnader er langt høyere enn budsjettert. Årsaken til dette er at medarbeiderne på Juss-Buss etter en omlegging i juni 2010 etter pålegg fra Universitetet ble ansatte i faste stillinger og dermed ble innlemmet i ordningen med offentlig tjenestepensjon. Det ble ikke tatt høyde for pensjonskostnader i budsjettet for 2010, fordi man på budsjetteringstidspunktet ikke var klar over denne endringen. Pensjonsutgiftene for 2010 medførte en merkostnad på kr. 287 537,- noe som medfører at Juss-Buss går i underskudd i 2010.

Driftskostnader:
Avvikene i driftskostnader skyldes først og fremst endrede artskoder og avvik mellom hvor man har trodd at poster vil bli ført og hvor de faktisk har blitt ført. Det ble til sammen brukt mindre penger til drift enn budsjettert, men man har med seg en del driftsutgifter til 2011 og tallet er derfor kunstig lavt. Både utgifter i forbindelse med Fangehåndboka, arbeidsrettsbrosjyrer og Kinaprosjektet vil bli overført til 2011, se punkt 9.2.3.

9.2.3. Om diverse tiltak

Prosjekter som er øremerkede og som derfor ikke skal være en del av driftsbudsjettet blir skilt ut som egne tiltak. Flere av tiltakene ble ført feil i 2010. Derfor har man etter en vurdering valgt å ikke bruke en tabell der de ulike tiltakene fremgår i årsrapporten, men istedenfor å nevne de ulike prosjektene som blir ført som egne tiltak. Et mer nyansert regnskap for de ulike prosjektene kan sendes ved forespørsel. Prosjekter som hadde øremerkede midler i 2010 var:

Kinaprosjektet kr. 103 800,-
Juss-Buss ble tildelt kr. 103 800 fra Senter for Menneskerettigheter til Kinaprosjektet. Ved utgangen av 2010 var 58 242 kr ubrukte midler. Den resterende summen skal brukes til oversettelse av materiell. En ubudsjettert utgift på kr. 60 000 vil i forbindelse med dette først komme på regnskapet for 2011. For mer informasjon om prosjektet, se punkt 6.2.4.

Italiaprosjektet kr. 10 000,-
Innvandringsgruppa fikk kr. 10.000 av Advokatforeningen for å reise til Italia for å undersøke forholdene for returnerte asylsøkere sammen med NOAS og Sveitsisk flyktninghjelp. Beløpet ble brukt i sin helhet.

Oversettelse av brosjyrer om arbeidsrett til engelsk og polsk
kr. 186 018,-
Vi fikk en ekstrabevilgning fra Justisdepartementet til oversettelse av brosjyrer i arbeidsrett. I 2010 ble det brukt kr. 171 270,- til oversettelse. Det resterende beløpet på kr. 14 748 vil bli brukt på trykking av brosjyrer. Denne kostnaden vil først komme på regnskapet for 2011.

Gjeldsbrosjyre kr. 10 747,-
Vi fikk tildelt kr. 10 747,- fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet for

trykking av brosjyrer om håndtering av gjeldsproblemer. Beløpet ble brukt i sin helhet til trykking av denne.

Fangehåndboka kr. 232 050,-
Vi fikk en ekstrabevilgning fra Justisdepartementet til oppdatering og trykking av Fangehåndboka. Pengene ble overført i 2009, men er ennå ikke brukt grunnet arbeid med oppdatering av boken. Beløpet ble derfor overført fra 2009 til 2010 og videre til 2011. Beløpet vil i sin helhet bli brukt og komme på regnskapet for 2011.

9.2.4. Kommentarer fra økonomiavdelingen ved Juridisk fakultet, ved Trond Skjeie

Det er budsjettert med ca 500 000 kr i "offentlige refusjoner". Dette er internt frikjøp mellom basis- og prosjektregnskap, og motsvares av et tilsvarende beløp som på inntektssiden (artsgruppe 39 "inntekt fra bevilgninger). Dette er en intern transaksjon som ikke påvirker det eksterne tilskuddet fra departementet.

Investeringer (art 3497) er registrert med feil fortegn i budsjettet. Dette er en kostnad men fremkommer i rapporten som en inntekt i budsjettet. Nettoeffekten av dette er 210 000 kr på budsjettet, men regnskapet er korrekt.

I januar 2010 ble det feilført en inntekt på 232 050 knyttet til fangehåndboka, jf omtalen ovenfor. Beløpet ble bokført på desember 2009, slik at det inngikk i resultatet for 2009. Feilføringen ble rettet opp i februar 2010 med en debitering på samme beløp. Effekten av dette er at isolert resultat for 2010 ble forverret med 232 050 kr i forhold til det som er reelt, mens isolert resultat for 2009 ble tilsvarende forbedret. Det akkumulerte resultatet på 1 294 053 kr ved utgangen av 2010 er imidlertid fortsatt korrekt. Jf også kommentarer under pkt 9.3.

9.2.5. Avsluttende merknader til regnskapet

Systemet til Universitetet er lagt opp slik at man ved utgangen av regnskapsåret overfører alle disponible midler i en og samme pott til neste års budsjett og regnskap. Dette medfører at både egenkapital, eventuelt overskudd og andre midler til spesifikke formål blir overført samlet. Dette gir et unyansert bilde av de reelle inntektene til Juss-Buss.

Av rapporten fremgår det at Juss-Buss i 2010 hadde et avvik i driftsresultatet på kr. 547 049,- Avviket mellom overførte midler fra 2009 (kr. 1 715 682) og driftsresultatet i 2010 (kr. 1 249 053) er på kr. 421.629,- Dersom vi ser bort fra den delen av avviket som skyldes at øremerkede midler ble overført og brukt i 2010 (oversettelse av arbeidsrettsbrosjyre, kr. 171 270,-) og feilen som skyldes et kunstig høyt overføringsbeløp (kr. 232 050) er avviket mellom overførte midler og driftsresultatet for 2010 på kr. 18 309,- I tillegg vil utgifter på til sammen kr. 74 748,- som etter planen skulle bli brukt i 2010 bli ført som utgifter i 2011. Da vi hadde uforutsette utgifter til pensjon på kr. 287.537 er dette et ikke overraskende underskudd.

Når det gjelder egenkapitalen, har organisasjonen en egenkapital som dekker drift i omtrent ett kvartal. Dette er det minimum vi anser som nødvendig for å kunne avvikle driften på en forsvarlig måte.

9.3. Generelle kommentarer til drift og økonomi

Når det gjelder organisasjonenes inntekter synes den kortsiktige finansieringen å være god nok til å sikre videre drift tilsvarende dagens nivå. For å sikre en videre stabil drift av Juss-Buss, er det imidlertid av helt avgjørende betydning at vi kan regne med å motta støtte i samme størrelsesorden hvert år fra våre faste bidragsytere. Dessverre har dette vist seg å være mer problematisk enn vi skulle ønske. Medarbeiderne på Juss-Buss bruker hvert år svært mye tid og ressurser på å sikre bevilgningene våre. Dette er tid og ressurser vi både vil og burde bruke på våre klienter.

For det første er det vanskelig å planlegge langsiktige prosjekter når gjennomføringen i så stor grad som i dag er avhengig av usikre midler. Eksempelvis fører dette til at vi får produsert langt færre brosjyrer enn vi ønsker. Gode brosjyrer er en effektiv måte å yte rettshjelp på og minker arbeidsmengden totalt. Flere brosjyrer vil derfor gi oss mulighet til å gi mer omfattende bistand til de klientene som trenger det mest. Sikrere og romsligere økonomi vil dessuten muliggjøre at våre medarbeidere kan delta på kurs og konferanser i større grad enn i dag. Vi arbeider med rettsområder som stadig er i endring, enten det gjelder lovendringer eller endringer i praksis, og som det er vanskelig å holde seg faglig oppdaterte på. Dette nødvendiggjør kursing for å sikre at klientene våre får best mulig rettshjelp når de henvender seg til Juss-Buss.

Når det gjelder utgiftene, er over 4/5 av utgiftene knyttet til lønn, selv om medarbeiderne jobber mer enn det dobbelte av hva de får betalt for. Andre kostnader holdes på et minimum. Den lave andelen av andre driftsutgifter viser at det nærmest er umulig å stramme inn på utgiftene uten at det går utover lønnen til medarbeiderne eller antall medarbeidere.

Medarbeiderne på Juss-Buss må bruke studiemidler fra Lånekassen til å dekke utgifter til livsopphold. For en del medarbeidere medfører dette store problemer med den videre studiefinansieringen. I tillegg er det prinsipielt galt at studenter indirekte skal være med på å finansiere rettshjelpstilbudet.

9.4. Antall arbeidstimer og vederlagsfritt arbeid

Arbeidsinnsatsen på Juss-Buss utgjorde i følge timelistene 39 036 i 2010. Det er en økning på 10 prosent (3 564 timer) fra 2009 (35 472 timer).

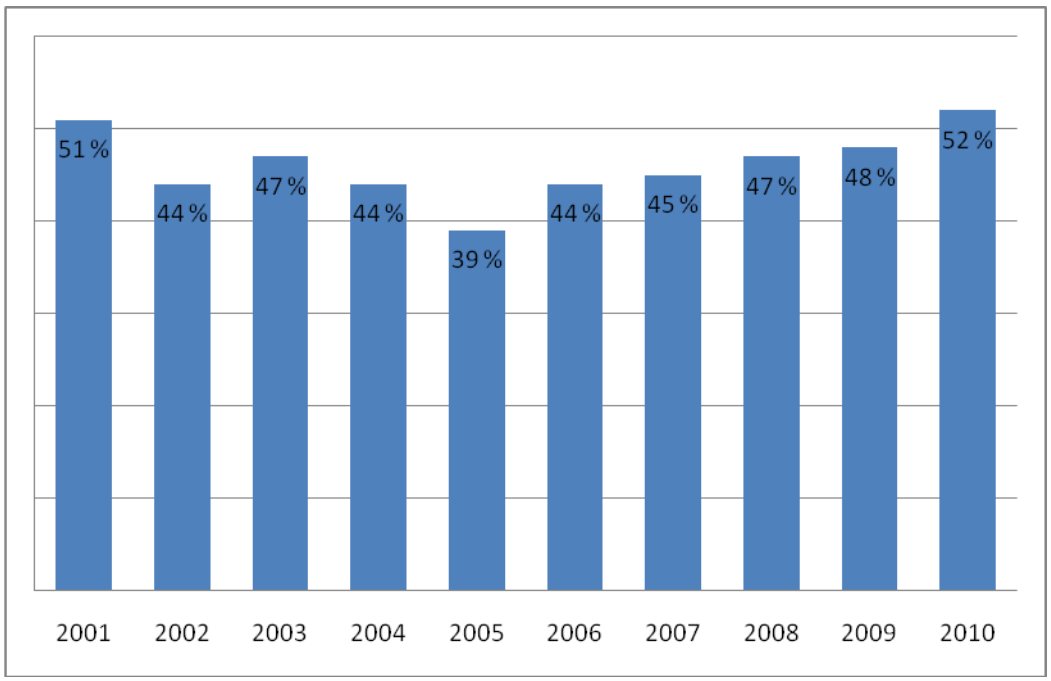
Heltidsmedarbeiderne jobbet i gjennomsnitt 41,55 timer per uke i 2010.

Medarbeiderne lønnes 16 timer i uka de første to semestrene, og 14 timer som nedtrapper. Timelønnen ble våren 2010 hevet fra 103,5 til 104,10 på grunn av at Universitetet sitt system ikke aksepterte en så lav timesats som 103,5 kr. Det ble derfor vedtatt i plenum at lønnen måtte høynes til 104,10, som da var Universitetets laveste sats. Medarbeiderne ble i denne forbindelse plassert i lønnstrinn i Universitetets system. Like etter plenumsvedtaket ble det aktuelle lønnstrinnet hevet til kr. 107,80. Det ble da vedtatt at medarbeiderne skulle få en lavere andel betalte

timer per måned for å unngå økte lønnsutgifter. Medarbeiderne på Juss-Buss fikk per 31.12.2010 betalt henholdsvis 15,6 og 13,65 timer per uke med en timesats på kr. 107,80, noe som tilsvarer de tidligere lønnede 16 og 14 timene á kr. 104.10. Dette gir en gratisprosent på 51,7 %, som er en økning fra 2009 da gratisarbeidet utgjorde 48 %.

Kontormedarbeider, daglig leder og faglig leder registrerer ikke timer. Deres arbeidstid og overtidstimer kommer i tillegg til de registrerte. Det samme gjelder sommergruppa. Dette innebærer at alt arbeid i de seks ukene om sommeren hvor vi hadde redusert drift ikke er en del av statistikken.

Under følger en oversikt over andel gratisarbeid siden år 2001.

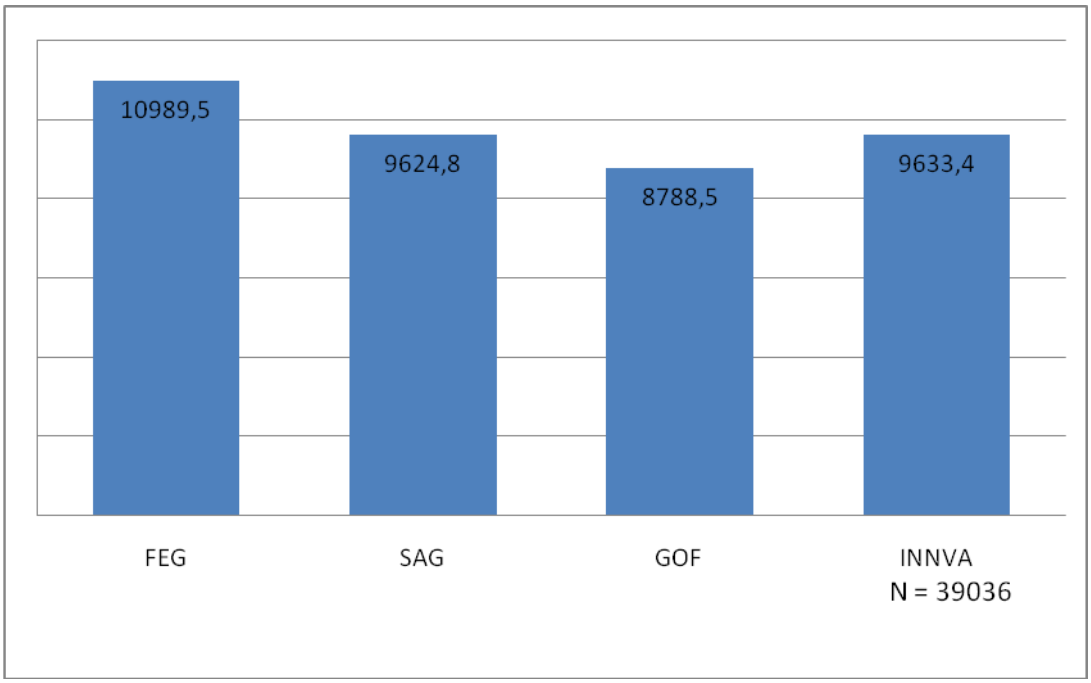

9.5. Fordelingen av antall faktiske arbeidstimer på gruppene

I 2009 ble det registrert 39 036 ordinære arbeidstimer på Juss-Buss. Dette er en økning på 10 %. Fengselsgruppa jobbet mest i fjor, med 10 989,5 timer.

Av de samlede arbeidstimene gikk 9 411 timer (24 %) med til rettspolitisk arbeid. Dette er en økning på 37 % fra 2009. Juss-Buss har som mål å jobbe mest mulig rettspolitisk fordi vi ser at dette er en effektiv måte å bedre situasjonen for hele klientgrupper.

Under følger en oversikt over fordelingen av totalt antall arbeidstimer, gruppevis.

10. Ansatte i Juss-Buss i 2010

Faglig leder:
Olaf Halvorsen Rønning

Daglig leder:
Stian Bonnevie Arntzen

Kontormedarbeidere:
835 Marianne Stamland Solvi
876 Eirin Leander Annerud

Medarbeidere:

836 Thomas Malmer Berge
837 Kjetil Linde Holo
838 Stine Gahre
839 Ida Rognlien
840 Øystein J. Saltveit
841 Ida Kvernebo
842 Eirik Aimar Engebretsen
843 Nirushanty Anfinnsen
844 Katrine Roald
845 Robin K. Mackenzie-Robinson

846 Erlend Liaklev Andersen
847 Harald Krogh Ankerstad
848 Stine Sorknes
849 Maria Pitz Jacobsen
850 Fredrik Ellingsen
851 Linn Heidi Elstad Albertsen
852 Caroline Elizabeth Flaaten
853 Marthe Strømmer Smestad
854 David Andrè Händler Andersen
855 Henriette Nilsson Tøssebro

856 Kirsten Vikesland Mæhle
857 Ida Kjensli
588 Ida Jordal
859 Kristoffer Schiele
860 Caroline Halmrast
861 Nadin Askeland Humlen
862 Bojana Stankovic
863 Marianne Reinertsen
864 Tone Hagen
865 Kjersti Lovise Terjesen

866 Mathias Bjornes
867 Idunn E. R. Flood
868 Ella Havnevik Giske
869 Andreas Mathiesen
870 Marit Lomundal Sæther
871 Ylva Marrable
872 Trygve G. Harlem Losnedahl
873 Marianne Bergh
874 Vegard Aasland Nymoen
875 Benedicte Prøis

11. Publikasjoner

11.1. Hefter i Juss-Buss stensilserie

1. Juss-Buss: Virksomheten i Juss-Buss i 1978. 15 sider + tabeller

2. Juss-Buss: Rettssentre i London. 74 sider

3. Hans Petter Graver: Rettshjelp i Kanada. 67 sider

4. Fremmedarbeidergruppa i Juss-Buss: Erfaringer fra virksomheten i 1978. 19 sider

5. Jon T. Johnsen: Desentralisering av rettshjelp i Oslo. 107 sider

6. Jon T. Johnsen: Behovet for offentlige rettshjelpskontorer. 36 sider

7. Jon T. Johnsen: Årsrapport for Juss-Buss 1979. 27 sider

8. Juss-Buss: Rettshjelp i Sverige og Finland. Rapport fra Juss-Buss ekskursjon i 1979. 43 sider

9. Boliggruppa i Juss-Buss: Juridiske problemer på boligmarkedet i Oslo. 42 sider

10. Fremmedarbeidergruppa i Juss-Buss: Politisk asyl. 39 sider

11. Vernelagsgruppa i Juss-Buss: Rettshjelp til straffedømte. 35 sider

12. A. Fosby, S.B. Pedersen, O. Torvund: Leiekontrakter i Gamlebyen. 63 sider

13. Boliggruppa i Juss-Buss: Hjelp eller egeninteresse. En vurdering av 3 "veldedige" boligforetak. 32 sider + vedlegg

14. Juss-Buss: Årsrapport 1980. 31 sider

15. Børre Lid: Fangers rettshjelpsbehov. 170 sider + vedlegg

16. Tor G. Birkeland: Rettssenter, et alternativ til dagens fritt rettsrådstilbud? 114 sider + vedlegg

17. Vernelagsgruppa i Juss-Buss: Rettshjelpsvirksomheten i 1980. 53 sider

18. Innvandrergruppa i Juss-Buss: Arbeidstillatelse. 64 sider

19. Harald Amundsen: Innvandrere og folketrygdloven. 63 sider

20. Jon T. Johnsen: Årsrapport for Juss-Buss 1981. 31 sider

21. Elisabeth Lea: Oppholdstillatelse. 39 sider

22. Juss-Buss i Danmark. 57 sider

23. Juss-Buss: Årsrapport for Juss-Buss 1982. 29 sider

24. Bente O. Roli og Ingvild Mestad: Erfaringer med rettshjelp for innvandrere. 37 sider

25. Juss-Buss: Årsrapport for Juss-Buss 1983. 35 sider

26. Jon T. Johnsen og Øyvind Aakerøy: Årsrapport for Juss-Buss 1984. 67 sider

27. Juss-Buss: Fattigrettshjelpen i USA. 182 sider

28. Juss-Buss og Rettspolitisk forening: Norge Bare for nordmenn? Kritiske kommentarer til NOU 1983:47 "Ny fremmedlov" 99 sider

29. Innvandrergruppa i Juss-Buss: Rettshjelp til asylsøkere i Storbritannia. 75 sider

30. Jon T. Johnsen og Halvard Helle: Årsrapport for Juss-Buss 1985. 78 sider

31. Brakkegruppa i Juss-Buss: Jussbutikker i Belgia. 39 sider

32. Brakkegruppa i Juss-Buss: Pris på testament hos advokat. 17 sider

33. Håkon Angell: Årsrapport for Juss-Buss 1986. 58 sider

34. Innvandrergruppa i Juss-Buss: Kritiske kommentarer/alternativt lovforslag til Ot. prp. nr. 46 (1986-87) om ny utlendingslov. 122 sider

35. Håkon Angell og Ellen Hambro: Rapport fra en måneds arbeid ved rettshjelpskontoret i Indre Finnmark. 24 sider

36. Aursnes, Joranger, Schultz og Johnsen:Praksis som valgfag tilknyttet Juss-Buss. 35 sider

37. Johan Hougen: Årsrapport for Juss-Buss 1987. 52 sider

38. Larsen, Helgeland og Espen: "En rettsstat verdig". Rapport fra et rettshjelpsprosjekt i Nord-Hedemark august -november 1988. 27 sider

39. Morten Holmboe. Utlendingers rettslige stilling i Norge - noen utvalgte emner. 65 sider

40. Geir Helgeland: Årsrapport for Juss-Buss 1988. 45 sider

41. Innvandrergruppa i Juss-Buss: Mottaksapparatet for asylsøkere i Norge og Sverige - en sammenligning. 32 sider

42. Fengselsgruppa i Juss-Buss. Høringsuttalelse til NOU 1988:37 “Ny fengselslov”. 74 sider

43. Mette Larsen og Rita Krøgenes: Omsorgsovertakelse uten samtykke. En undersøkelse av barnevernets saksbehandling i 4 kommuner. 206 sider

44. Innvandrergruppa i Juss-Buss: Kommentarer til regjeringens forskriftsutkast til den nye fremmedloven. 15 sider

45. Anders Haugland: Årsrapport for Juss-Buss 1989. 40 sider

46. Brakkegruppa i Juss-Buss: Danske regler om gjeldssanering for privatpersoner - noe for Norge? 70 sider

47. Høringsuttalelse om forslag til endringer i Lov om fri rettshjelp. 23 sider

48. Innvandrergruppa i Juss-Buss: Informasjonsbehov blant flyktninger og innvandrere. En undersøkelse i tilknytning til innføringen av ny tilskuddsordning til kommuner med flyktningmottak. 40 sider

49. Knut Wold: Årsrapport for Juss-Buss 1990. 35 sider.

50. Anne Kvam og Karl Erik Sjøholt: Rapport fra studietur til Genève, oktober 1990. 38 sider.

51. Jon T Johnsen: Juss-Buss and clinical legal education. 80 sider.

52. Brit Gulbjørnrud, Nina Mathisen, Berit Isaksen og Jan Aubert: Høringsuttalelse om gjeldsordning for personer med betalingsvansker. 30 sider.

53. Jan Rune Fagermoen, Anne-Cathrine Haug og Hans-Jacob Sandsberg: Domstolens innvirkning på frihetsberøvelsens innhold. 111 sider

54. Knut F Rasmussen og Terje Svendsen: Om forliksklage 29 sider

55. Karl Erik Sjøholt: Årsrapport for 1991 44 sider

56. Boliggruppa i Juss-Buss: Tvangsvedlikehold og tvangsadministrasjon av leiegårder - beboerrepresentasjon og medbestemmelsesrett 27 sider

57. Juss-Buss: Noen rettspolitiske arbeider. 75 sider

58. Heidemarie Nordahl og Tove Kristin Farstad: Depositum i husleieforhold. 80 sider

59. Merethe S. Haugen og Elisabeth Vigerust: Det udekkede behov for rettshjelp - et uløst problem. 138 sider

59b. Det udekkede behov for rettshjelp - et uløst problem VEDLEGG 93 sider

60. Karl Erik Sjøholt: Årsrapport 1992. 32 sider

61. Hege A.Voldsdal Åse Marie Eliassen: "To pee, or not to pee". Om kontraktsoning i fengslene. 194 sider.

62. Gislaug Øygarden, Elin Riise, Kristian Jervell og Christine Bergland: "Fremmedretten i EU". 35 sider.

63. Christine Bergland: Årsrapport for Juss-Buss 1993. 35 sider

64. Elin Riise og Gislaug Øygarden: Asylsøkere og beskyttelsesbehov - forholdet mellom reelle krenkelser og formelle vedtak.

65. Nina Hjort og Sissel Finstad: Forsvarlig levestandard - en undersøkelse av nivået på økonomisk sosialhjelp. 102 sider + vedlegg

66. Cathrine Holm og Karoline Henriksen: Lojal avtaleinngåelse eller bondefangeri? En undersøkelse av låneinstitusjoners praksis ved inngåelsen av kausjonsavtaler. 44 sider + vedlegg

67. Kristian Jervell: Årsrapport for Juss-Buss 1994. 34 sider + tillegg

68. Henriette Grønn, Marius Throndsen og Rolf Thoresen: Rettssenter -95, en alternativ rettshjelpsordning. 21 sider

69. Kristian Jervell: Årsrapport for Juss-Buss 1995. 39 sider + tillegg

70. Christine Bergland og Irene Sogn: Innvandringspolitiske hensyn i visumretten. En studie av myndighetenes visumpraksis overfor pakistanske visumsøkere. 115 sider + vedlegg.

71. Redigert av Tore Thallaug og Lars T. Berntsen: "Studietur til Palestina".

72. Stine Dordy Nybø og Therese Liljegren: "One strike and you`re out - om utvisning av straffedømte utlendinger"

73. Yvonne Curtis og Liv Marit Øyen: "Fengselsloven § 12"

74. Hans Christian Apenes: "Årsrapport for Juss-Buss 1996"

75. Trine Reitan og Gry Korsnes: "Sosialtjenestens veiledning av personer med økonomiske problemer"

76. Knut Helland- Hansen: "Årsrapport for Juss-Buss 1997"

77. Frode Solberg: "Bosettingstillatelse - en fremstilling av reglene og undersøkelse av forvaltningens praksis"

78. Knut Helland- Hansen: "Årsrapport for Juss-Buss 1998"

79. Bente Mostad: "Foreldres rett til gjenforening med barn i Norge", 137 sider

80. Anniken Gjertsen Skonhoft: "Årsrapport for Juss-Buss 1999"

81. Preben Henriksen: "Ettergivelse av inndragningskrav - en gjennomgang av forvaltningens praksis i årene 1988 - 1997."

82. Thomas Braut Svendsen: ”Årsrapport for Juss-Buss 2000”

83. Tone Ljoså: ”Utlendingsforskriften § 37, sjette ledd – Oppholdstillatelse for utenlandske kvinner etter samlivsbrudd.”

84. Vårin Hellevik: ”Bruk av isolasjon i norske fengsler”

85. Ane Broch Graver, Vegar Skaug, Rannveig Strålberg og Bente Tangen: ”Retthjelp 2001 - Behovet for rettshjelp i Oslos befolkning – deriblant et utvalg innvandrerkvinner”

86. Per-Ivar Felldal: ”Årsrapport for Juss-Buss 2001”

87. Christian Fredrik Mathiessen og Erlend Dahl: ”Et overflateriss av velferdssystemet i Finland - Rapport fra sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppas studietur til Finland høsten 2002”

88. Per-Ivar Felldal: ”Årsrapport for Juss-Buss 2002”

89. Irene Palm Hansen og Gunhild Bolstad: ”Utvisning 2001 – En undersøkelse av utlendingsforvaltningens praksis i utvisningssaker”

90. Jon T. Johnsen: ”Juss-Buss - Et fagkritisk eksperiment. Idégrunnlag, arbeidsprinsipper og erfaringer”

91. Kristoffer Wallan: ”Politiopplysninger hos fengselsmyndigheten - skyldig inntil det motsatte er bevist?”

92. Fengselsgruppa ved Eldbjørg H. Martinsen: ”Rapport fra fengselsgruppas studietur til Canada 12. -20. november 2003. Fengselsbetjenter som programinstruktører – en dobbeltrolle?”

93. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: ”Studietur til Pakistan - april 2004”

94. Kine Sperre Horsbøl: ”Årsrapport for Juss-Buss 2003”

95. Kjersti Cecilie Jensen og Marie Nyhus: ”Humanitetshensyn i utlendingsretten - en undersøkelse av forvaltningspraksis etter utlendingsloven § 8 annet ledd.”

96. Fri rettshjelpsgruppa på Juss-Buss: ”Rapport fra studietur til Finland 20. - 24. september 2004”

97. Kine Sperre Horsbøl: ”Årsrapport for Juss-Buss 2004”

98. Karianne Rygh: ”Rusmiddelavhengiges rett til helsehjelp - pasienters rettsstilling ved legemiddelassistert rehabilitering”

99. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: ”Studietur til Etiopia - april 2005”

100. Kine Sperre Horsbøl og Line Voldstad: Samarbeid – evalueringsrapport fra Gatejuristprosjektet og generell samarbeidsveiledning. 81 sider

101. Psykiatri- og gjeldsrettsgruppa på Juss-Buss: Studietur til Stockholm - november 2005.

102. Kjersti Lehmann: ”Dømt til forvaring”

103. Heidi Olsen-Nalum: ”Årsrapport for Juss-Buss 2005”

104. Kjersti Hillestad Hoff: ”Fortrinnsrett for deltidsansatte”

105. Endre S. Refsdal: ”Årsrapport for Juss-Buss 2006”

106. Gudmund Røgeberg: ”Prøveløslatelse. Om utilrådelighetsvurderingen etter straffegjennomføringsloven § 42”

107. Guro Siljan/Synne Eliassen: ”Unge innsatte”

108. Vetle W. Rasmussen: Utvelgelseskrets ved nedbemanning”

109. Silja Aga Rogan: ”Lobbing for et bedre lovverk”

110. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: ”Studietur til Jordan – mai 2007”

111. Endre S. Refsdal: ”Årsrapport Juss-Buss 2007”

112. Kine Sperre Horsbøl og Tine Larsen: "Økonomiske vilkår ved familiegjenforening mellom barn og deres omsorgspersoner - en undersøkelse av forvaltningens praktisering av dispensasjonsskjønnet særlig sterke menneskelige hensyn."

113. Stine Elde: ”Opinion og rettssikkerhet: Den alminnelige rettsoppfatning i avgjørelser etter straffegjennomføringsloven.”

114. Anne Mette Hårdnes: ”Helsetilbudet i norske fengsler: En undersøkelse av regler og praksis. ”

115. Martin Eiebakke: ”Årsrapport Juss-Buss 2008”

116. Andreas Moen: ”Oppsigelse begrunnet i arbeidstakers sykdom”

117. Stian Bonnevie Arntzen: ”Årsrapport Juss-Buss 2009”

118. Kirsten Vikesland Mæhle og Olaf Halvorsen Rønning: ”Årsrapport Juss-Buss 2010”

11.2. Andre publikasjoner

1. Rettshjelp i grisgrendte strøk. Spesialfagsoppgave 1975.

2. Gunnar De Capua: Juss-Buss - første foreløpige virksomhetsrapport. Stensilskrifter fra Institutt for rettssosiologi nr. 8 1972.

3. Gunnar De Capua: Rettshjelpsvirksomhet i Juss-Buss. Stensilskrifter for Institutt for Rettssosiologi nr. 10 1973.

4. Gunnar De Capua: Virksomheten i Juss-Buss i 1977. Stensilskrifter for Institutt for rettssosiologi.

5. Eidesen, Eskeland og Mathiesen (red): Rettshjelp og samfunnsstruktur. Pax 1975.

6. Jon T. Johnsen: Rettshjelp i utkantstrøk. Delrapport I-IV Stensil, Institutt for rettssosiologi 1978 – 1981.

7. Jon T. Johnsen: Retten til Juridisk bistand. Tano 1987.

8. Jon T. Johnsen: Ytringsfriheten i forvaltningen. Tidsskrift for rettsvitenskap 1982 s. 785-852.

9. Jon T. Johnsen: Juss-Buss som fagkritisk eksperiment. Institutt for rettssosiologi 1988. Revidert 2003.

10. Juss-Buss: Juss-Buss 1971 - 1981. Oslo 1981.

11. Arne Chr. Stryken: Et år med Juss-Buss. En sosiologisk beskrivelse av jusstudentenes rettsinformasjon. Hovedoppgave i sosiologi 1973.

12. Andersen, Grønvik og Svoren: Bo trygt, Juss-Buss' veiledning i boligspørsmål. Pax 1984.

13. Fengselsgruppa i Juss-Buss: Fangehåndboka. Oslo 1987 Utvidet og revidert 2002-2003.

14. Fengselsgruppa i Juss-Buss: Prisoners Handbook. Revidert engelsk utgave av Fangehåndboka. Oslo 1990. Utvidet og revidert 2003/2004.

15. Elisabeth Vigerust: Gjeld - hva skjer og hva kan jeg gjøre når gjelden blir for stor. Oslo 1989, revidert og utvidet i desember 1992 og 1997. Revidert 2001

og 2003.

16. Husleiegruppa: Juss-Buss' standardkontrakt i husleieforhold. Oslo 1990, revidert og omarbeidet 1995, 1996, 1999 og 2001.

17. Brakkegruppa: "Det er også mitt barn" brosjyre om samværsrett og foreldreansvar. Oslo 1991.

18. Nina E. Mathisen: "Din vilje skje" brosjyre om hvordan skrive et testament, Oslo 1991. Ny utgave i 1996. Revidert 2002.

19. Boliggruppa i Juss-Buss: "Veiledning i boligspørsmål" Pax forlag 1991.

20. Knut F. Rasmussen og Terje Svendsen: "Forliksrådet - hvorfor, hvordan og hva skjer?" Revidert 1994, 1997 og 2001. Revidert 2004.

21. "Studentopphold i Norge" Brosjyre som fremstiller reglene om oppholdstillatelse i studieøyemed (norsk og engelsk) Oslo, 1993.

22. Trine Reitan og Gry Korsnes: Økonomiske problemer. Brosjyre som framstiller reglene for økonomisk sosialhjelp. Oslo 1994.

23. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK: "Arbeidsavtalen", brosjyre 12 sider, Oslo 1995. Revidert 2003/2004.

24. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK:"Oppsigelse, avskjed og permittering", brosjyre, 16 sider, Oslo 1995. Tilleggskapittel om permittering skrevet 2003, revidert 2004.

25. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK: "Krav på lønn og feriepenger", brosjyre, 14 sider, Oslo 1995. Revidert 2004.

26. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK:"Miljøet på arbeidsplassen", brosjyre, 7 sider, Oslo 1995. Revidert 1999. Revidert 2003/2004.

27. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK:"Den kvinnelige arbeidstakeren", brosjyre, 8 sider, Oslo 1995. Revidert 2003.

28. Oven Egeland og Kenneth Adale Baklund: "Utvisning", brosjyre, 27 sider, Oslo 1996.

29. "Expulsion", engelsk utgave av brosjyren i pkt. 30

30. Juss-Buss: "1971-1996 Jubileumsfestskrift, Juss-Buss 25 år"

31. Øystein Ruud og Thorsteinn J. Skansbo: "Gjenopptakelse av straffesaker", 22 sider, Oslo 1997.

32. Fengselsgruppa og Innvandringsgruppa: "Juss-Buss` avtale for samboere",

Oslo 1997. Revidert 2001.

33. Mona Aarhus og Jostein Greve: "Asyl i Norge", brosjyre, 46 sider, Oslo 1998.

34. Steffen Ravnåsen og Frøydis Heyerdahl: "Familiegjenforening", brosjyre, 28 sider, Oslo 1998.

35. Øystein Ruud og Thorsteinn J. Skansbo: "Reopening criminal cases", brosjyre, 17 sider, Oslo 1999.

36. Anita Asheim og Siri Anne Martinsen: "Ferie og permisjon", brosjyre, 24 sider, Oslo 1999. Revidert 2002

37. Husleiegruppa: "Praktisk husleierett", brosjyre, 47 sider, Oslo 1999. Revidert 2004.

38. Innvandringsgruppa ved Marie Nyhus og Thomas Hovden: ”Oppholdstillatelse i Norge for EØS-borgere og deres familiemedlemmer”, brosjyre, 11 sider, Oslo 2001.

39. Hans Kristian Otnes Berge og Janicke Wiggen: ”Trenger du juridisk hjelp?” Brosjyren inneholder praktisk informasjon om Juss-Buss så som når vi saksmottak og hvilke rettsområder vi arbeider med. 12 sider, Oslo 2001. Oppdatert 2004.

40. Iselinn Håvarstein og Lene Køster: ”Opphold i institusjon under psykisk helsevern”, brosjyre, 11 sider, Oslo 2003

41. Guro Siljan og Synne Eliassen: ”Forvaring – en brosjyre til alle fanger som er dømt til forvaringsstraff”, brosjyre, 10 sider, Oslo 2005

42. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: “Oppsigelse, avskjed og permittering – en brosjyre i arbeidsrett” (oppdatert 2006)

43. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: “Forliksrådet – hvorfor, hvordan og hva skjer”

44. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: ”Håndtering av gjeldsproblemer – en brosjyre i gjeldsforfølgningsrett” (oppdatert 2006)

45. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: “Krav på lønn og feriepenger – en brosjyre i arbeidsrett” (oppdatert 2006)

46. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: “Rettigheter ved graviditet og fødsel” – en brosjyre i arbeidsrett” (oppdatert 2007)

47. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: “Arbeidsavtalen og miljøet på arbeidsplassen” – en brosjyre i arbeidsrett” (oppdatert 2007)

48. Fengselsgruppa på Juss-Buss: ”The Prisoner Handbook 2003 – A guide to prison matters by Juss-Buss” (Fourth edition)

49. Fengselsgruppa på Juss-Buss: “Fangehåndboka 2007 – Juss-Buss’ veiledning i fengselsspørsmål (femte utgave)”

50. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: ”Statsborgerskapsbrosjyre”, Oslo 2007
51. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: “Rettigheter ved graviditet og fødsel” – en brosjyre i arbeidsrett” (oppdatert 2009)

52. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: “Oppsigelse, avskjed og permittering – en brosjyre i arbeidsrett” (oppdatert 2009)

53. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: “Arbeidsavtalen og miljøet på arbeidsplassen” – en brosjyre i arbeidsrett” (oppdatert 2009)

54. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: “Krav på lønn og feriepenger – en brosjyre i arbeidsrett” (oppdatert 2009)

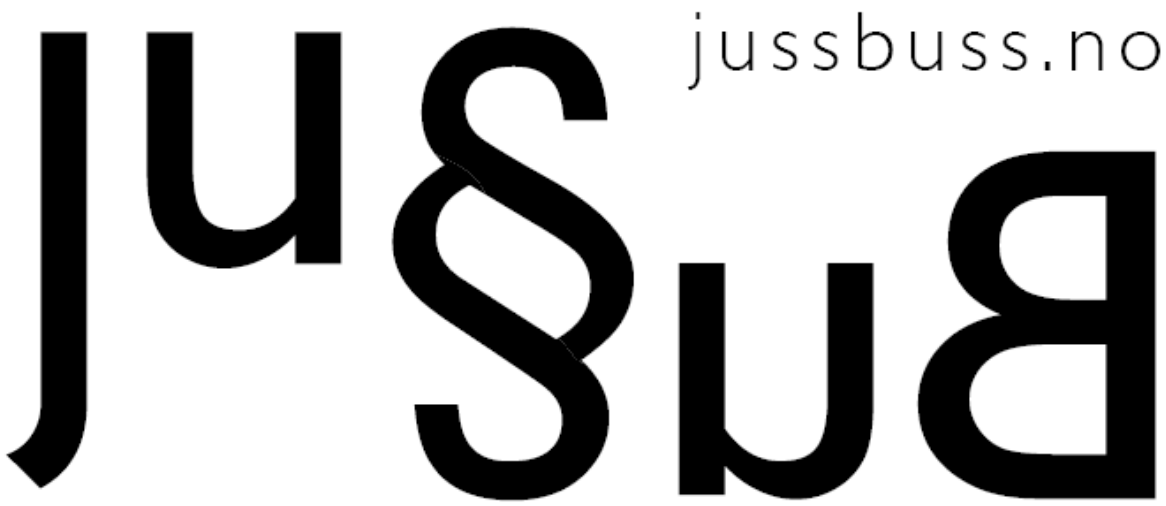
55. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: ”Ferie og permisjon – en brosjyre i arbeidsrett” (oppdatert 2009)

56. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: ”Gjeld under soning – brevmaler” (2009)

57. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: ”Gjeld under soning – en film om håndtering av gjeldsproblemer for innsatte” (2009)

58. Gjedsgruppa på Juss-Buss: ”Håndtering av gjeldsproblemer – en brosjyre i gjeldsrett” (2010)

59. Stian B. Arntzen, Nadin A. Humlen og Fredrik L. Ellingsen: “Legal Aid Management and Training Seminar” Rapport fra Juss-Buss’ besøk i Vietnam (2010)

Juss-Buss
Arbins gate 7
0253 Oslo
tlf: 22 84 29 00
faks:22 84 29 01
www.jussbuss.no